

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MEDYA VE İLETİŞİM ANABİLİM DALI
MEDYA VE İLETİŞİM SİSTEMLERİ BİLİM DALI

**TEK PARTİ DÖNEMİNDE BİR GAZETECİ: VALA
NURETTİN'İN AKŞAM GAZETESİNDEKİ
TOPLUMSAL YAŞAM VE EĞİTİM ÜZERİNE YAZILARI**
Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan
Ceren KORKUT

İstanbul, 2025

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MEDYA VE İLETİŞİM ANABİLİM DALI
MEDYA VE İLETİŞİM SİSTEMLERİ BİLİM DALI

**TEK PARTİ DÖNEMİNDE BİR GAZETECİ: VALA
NURETTİN'İN AKŞAM GAZETESİNDEKİ
TOPLUMSAL YAŞAM VE EĞİTİM ÜZERİNE YAZILARI**
Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan
Ceren KORKUT

Öğrenci No
2220042005

ORCID ID
0000-0003-0129-7769

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Burak YENİTUNA

İstanbul, 2025

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Tek Parti Döneminde Bir Gazeteci: Vala Nurettin’in Akşam Gazetesindeki Toplumsal Yaşam Ve Eğitim Üzerine Yazıları**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını, patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 07/05/2025

Ceren KORKUT

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

07/05/2025

Enstitümüz *Medya ve İletişim* Anabilim Dalı *Medya ve İletişim Sistemleri* Programı yüksek lisans öğrencilerinden **2220042005** numaralı **Ceren KORKUT**'un "*İstanbul Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Tek Parti Döneminde Bir Gazeteci: Vala Nurettin'in Akşam Gazetesindeki Toplumsal Yaşam ve Eğitim Üzerine Yazıları*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 29/04/2025 tarih ve 2025/19 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, İstanbul Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 29. maddesinin 3. fıkrası gereğince aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında "**OYBİRLİĞİ**" ile "**KABUL**" kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 2 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Bu*** YE***
(İstanbul Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Prof. Dr. Mi*** DE***
(İstanbul Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi Er*** TA***
(İstanbul Ticaret Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Ceren KORKUT
Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Burak YENİTUNA
Derecesi ve Tarihi : Yüksek Lisans (Tezli), 2025
Alanı : Medya ve İletişim Sistemleri
Anahtar Kelimeler : Tek Parti, Gazete, Eğitim, Toplumsal Yaşam

ÖZ

TEK PARTİ DÖNEMİNDE BİR GAZETECİ: VALA NURETTİN'İN AKŞAM GAZETESİNDEKİ TOPLUMSAL YAŞAM VE EĞİTİM ÜZERİNE YAZILARI

Bu çalışma, Tek Parti Dönemi'nde gazetecilik faaliyetleri ve basının toplumsal hayat ile eğitim alanındaki yansımaları üzerine yoğunlaşmaktadır. Çalışma kapsamında Vala Nurettin'in Akşam Gazetesi'nde kaleme aldığı yazılar incelenmiştir. Gazetecilik kariyerinde dönemin toplumsal, siyasi ve kültürel dinamiklerini yansıtan Nurettin, özellikle eğitim politikaları ve toplumun modernleşme sürecine katkı sağlayan konulara odaklanmıştır. Araştırmada Akşam Gazetesi'nde yer alan yazılar aracılığıyla Vala Nurettin'in eğitim reformlarına ve toplumsal yaşamın dönüşümüne ilişkin görüşleri değerlendirilmiştir. İncelemelerde gazetecinin Cumhuriyet'in erken yıllarındaki kalkınma hedeflerine uyumlu olarak halkın bilinçlendirilmesine ve modernleşme sürecine katkıda bulunma çabaları öne çıkmıştır. Toplumun okuryazarlık düzeyinin yükseltilmesi ve sanat ile kültürün yaygınlaştırılması gerektiği konularındaki düşünceleri, dönemin reformist politikalarının bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda Vala Nurettin'in yazılarının hem Tek Parti Dönemi'nin gazetecilik anlayışını hem de dönemin toplumsal ve eğitim politikalarının medya üzerindeki etkilerini anlamak açısından önemli bir kaynak sunduğu ortaya konmuştur. Genel olarak bu yazılar, dönemin modernleşme sürecine dair önemli bir perspektif sunmakta ve Türkiye'nin toplumsal dönüşüm tarihini anlamlandırmada katkı sağlamaktadır.

Name and Surname : Ceren KORKUT
Supervisor : Assist. Prof. Dr. Burak YENİTUNA
Degree and Date : Master's (Thesis), 2025
Major : Media and Communication Systems
Keywords : Single Party, Newspaper, Education, Social Life

ABSTRACT

A JOURNALIST IN THE SINGLE PARTY ERA: VALA NURETTİN'S ARTICLES ON SOCIAL LIFE AND EDUCATION IN THE EVENING NEWSPAPER

The aim of this study is to analyze journalism activities and reflections of the press on social life and education in the Single Party Period. The articles written in Akşam Newspaper by Vala Nurettin were analyzed within the scope of this study. The periodical reflecting the social, political, and cultural dynamics during her journalism career has mainly focused on the policies and problems related to education, which contribute to the modernization process of society. In the study, it was evaluated how Akşam Newspaper articles reflected Vala Nurettin's comments about education reforms and social life transformation. The contribution of the journalist to the process of public awareness and modernization in line with the development goals of the early years of the Republic came into prominence in the examinations. Her thoughts on increasing the literacy level of society and popularizing art and culture are evaluated as a reflection of the reformist policies of the period. In this context, it was revealed that the articles of Vala Nurettin form an important source for understanding both the understanding of journalism during the Single Party Period and the effects of the social and educational policies of the period on the media. In general, these articles provide an important perspective for the modernization process of the period and contribute to making sense of the history of social transformation of Turkey.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ

ABSTRACT

KISALTMALAR ii

SÖZLÜK iii

GİRİŞ 1

1. TEK PARTİ DÖNEMİNDE SİYASİ, TOPLUMSAL VE SOSYAL YAPI

1.1. Tek Parti Döneminin Tarihi Arka Planı 7

1.2. Siyasi ve Toplumsal Olaylar 10

1.3. Tek Parti Döneminde Medyanın Rolü ve Gazetecilik 12

2. AKŞAM GAZETESİ VE VALA NURETTİN

2.1. Akşam Gazetesi'nin Tarihi ve Yayın Politikası 17

2.2. Akşam Gazetesi Yazarları ve Yaklaşımları 27

2.3. Vala Nurettin'in Gazetecilik Serüveni 33

2.4. Vala Nurettin'in Tek Parti Dönemindeki Yeri 37

3. VALA NURETTİN'İN YAZILARININ ANALİZİ

3.1. Araştırma Deseni 43

3.2. Veri Toplama Süreci 43

3.3. Veri Toplama Araçları 44

3.4. Veri Analizi 44

3.5. Yazıların Toplumsal Yaşam Üzerine Temaları 45

3.6. Yazıların Eğitim Üzerine Temaları 50

3.7. Yazıların Edebi ve Eleştirel Yaklaşımları 52

3.8. Dönemin Şartlarının Yazılara Etkisi 55

SONUÇ 59

KAYNAKÇA 64

KISALTMALAR

CHP: Cumhuriyet Halk Partisi

SÖZLÜK

İçtimai: Kelime anlamıyla "toplumsal, sosyal" anlamına gelir. İnsanların bir arada yaşamalarını, toplumla ilgili konuları ve sosyal düzeni ifade ederken kullanılır. İçtimai, bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerini, toplumdaki davranış biçimlerini ve sosyal olayları tanımlayan bir terimdir.

Modernleşme: Genel bir ifadeyle modernleşme, ekonomik, politik ve kültürel değişimi kapsayan yeni tipte bir toplumsal gerçekliğe, yani modernliğe ulaşmaya imkân veren süreçlerin adıdır.

Tek Parti: Tek Parti sistemi, rejimde tek bir partiden başka partinin bulunmadığı ve ülke yönetiminin bu tek partinin tekelinde olduğu parti sistemin adıdır.

GİRİŞ

Bu çalışma, Tek Parti Dönemi'nin toplumsal dönüşüm sürecini ve bu süreçte basının oynadığı rolü anlamayı amaçlamaktadır. Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte Türkiye, toplumsal ve siyasal yapısını modernleştirme hedefiyle köklü bir dönüşüm sürecine girmiştir. Bu dönüşüm, özellikle eğitim ve toplumsal yaşam alanlarında hissedilir bir şekilde kendini göstermiştir. Basın, bu süreçte kamuoyu oluşturma ve devlet politikalarının halka aktarılması açısından önemli bir araç işlevi görmüştür. Vala Nurettin gibi dönemin önde gelen gazetecileri, yazılarıyla bu değişim sürecine katkı sağlamış ve toplumu modernleşme hedefleri doğrultusunda yönlendirmiştir. Vala Nurettin, Cumhuriyet'in erken yıllarında Akşam Gazetesi'nde yazdığı köşe yazılarıyla toplumsal hayatın ve eğitim reformlarının nabzını tutmuş bir isim olarak dikkat çekmektedir. Onun yazıları, yalnızca bir gazetecinin fikirlerini değil, aynı zamanda dönemin toplumsal ve kültürel politikalarının da bir yansımasını sunmaktadır. Tek parti döneminde gazetecilik, yalnızca haber vermekle sınırlı kalmamış, aynı zamanda ideolojik bir taşıyıcı olarak işlev görmüştür. Bu bağlamda Vala Nurettin'in yazıları, hem dönemin gazetecilik anlayışını hem de toplumsal modernleşme sürecindeki ideolojik arka planı anlamak için birincil kaynak niteliğindedir.

Aydınlanma düşüncesi, 17. ve 18. yüzyıllarda Avrupa'da gelişen, akılcılığı, bilimsel yöntemi ve bireysel özgürlükleri temel alan bir düşünsel hareket olarak ortaya çıkmıştır. Bu düşünce sistemi, dogmalara ve geleneksel otoritelere karşı eleştirel bir tavır sergilemiş, insan aklının rehberliğinde ilerlemenin, özgürlüğün ve toplumsal adaletin sağlanabileceğini savunmuştur. Voltaire, Rousseau, Diderot, Montesquieu ve Kant gibi isimler bu düşüncenin önde gelen temsilcileri arasında yer almıştır. Türkiye'de özellikle II. Meşrutiyet sonrasında etkisi daha belirgin hale gelen bu düşünsel miras, Cumhuriyet dönemiyle birlikte basın ve edebiyat aracılığıyla daha geniş kitlelere ulaşmaya başlamıştır. Akşam Gazetesi'nin yazarları da, halkı bilinçlendirme ve toplumda ilerlemeyi sağlama amacıyla aydınlanma düşüncesinden etkilenmişlerdir. Bu doğrultuda, Vala Nurettin gibi yazarlar kaleme aldıkları yazılarda, akıl, bilim ve toplumsal dönüşüm kavramlarını merkeze alarak ideolojik bir yönelim sergilemişlerdir. Bu bağlamda, Vala Nurettin, Cumhuriyet'in erken dönem basın ve edebiyat ortamında aydınlanma düşüncesini benimseyen yazarlar arasında yer almıştır. Yazılarında akılcılık, toplumun eğitim yoluyla dönüşümü, bireyin özgürleşmesi ve

ilerlemeci bir dünya görüşü gibi temaları ön plana çıkarmıştır. Özellikle *Akşam* gazetesi çevresinde yer alan yazarların önemli bir kısmı, bu ideolojik zeminde hareket etmiş, halkı bilinçlendirme ve toplumsal kalkınmayı hızlandırma amacıyla kaleme aldıkları yazılarla aydınlanma düşüncesinin yerli bir yorumu olarak değerlendirilebilecek bir entelektüel çizgi ortaya koymuşlardır. Bu nedenle, Vala Nurettin'in düşünsel tutumu, yalnızca bireysel bir duruş değil, dönemin ilerici basın çevresinin ortak bir ideolojik refleksi olarak değerlendirile gelmiştir. Cumhuriyet'in erken döneminde eğitim reformları, yeni nesillerin modernleşme sürecine dahil edilmesinde hayati bir rol oynamıştır. Bu dönemde eğitim yoluyla bireylerin modern yaşam biçimlerini benimsemeleri hedeflenmiştir. Vala Nurettin, yazılarında bu süreci destekleyici bir tavır sergilemiştir. Eğitim politikalarının halkın yaşam kalitesine etkisi, kırsal bölgelerdeki okullaşma sorunları, kadınların eğitim hakkının genişletilmesi gibi konular onun kaleminde detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Gazetecinin yazıları, yalnızca dönemin eğitim anlayışını yansıtmakla kalmamış, aynı zamanda halkın bu politikaları benimsemesi için bir bilinçlendirme çabası olarak da işlev görmüştür. Toplumsal yaşam bağlamında ise Vala Nurettin, modernleşme sürecinin bireylerin gündelik yaşamlarına etkisini irdelemiştir. Geleneksel değerlerin yerini modern yaşam biçimlerine bırakma süreci, toplum içinde çeşitli gerilimler yaratmıştır. Bu durum, gazetecilerin dikkatini çeken önemli bir konu olmuştur. Vala Nurettin, yazılarında halkı modern yaşamın gereklilikleri konusunda bilgilendirme ve motive etme görevini üstlenmiştir. Onun kaleme aldığı yazılar, yalnızca bir dönemin toplumsal dinamiklerini değil, aynı zamanda modern Türkiye'nin inşa sürecindeki zihinsel dönüşümleri de anlamak açısından önemli bir veri sunmaktadır.

Genel olarak bu çalışmada tek parti döneminin basın ve toplumsal dönüşüm süreçlerine ilişkin literatürdeki eksiklere katkıda bulunmak hedeflenmektedir. Vala Nurettin'in yazıları üzerinden yapılan analizler, dönemin eğitim reformlarının ve toplumsal değişimlerinin halk nezdinde nasıl yankı bulduğunu ortaya koymaktadır. Dönemin otoriter yapısı göz önünde bulundurulduğunda, gazetecilerin fikirlerini özgürce ifade edebilmeleri sınırlı bir çerçevede gerçekleşmiş fakat bu sınırlılıklar, gazetecilerin topluma rehberlik etme görevlerini tamamen ortadan kaldırmamıştır. Vala Nurettin, yazılarında bu rehberlik işlevini koruyarak toplumu Cumhuriyet idealleri doğrultusunda şekillendirmeye çalışmıştır. Bu bağlamda *Akşam Gazetesi*'nin

genel yayın politikası ile yazarın kişisel fikirleri arasındaki uyum, bu süreçte dikkatle ele alınmıştır. Eğitim ve toplumsal yaşam konuları, Cumhuriyet'in modernleşme sürecinde en fazla vurgulanan alanlardan biri olmuştur. Dolayısıyla Vala Nurettin'in yazılarındaki bu temalar, hem dönemin devlet politikaları hem de basının bu politikalar üzerindeki etkisini anlamak açısından önemli ipuçları sunmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, tek parti döneminde gazeteciliğin toplumsal dönüşüm ve eğitim reformları üzerindeki etkisini anlamaktır. Bu bağlamda Vala Nurettin'in Akşam Gazetesi'nde yayımlanan yazıları incelenmekte ve bu yazıların dönemin modernleşme politikaları ile halk arasındaki etkileşimi nasıl şekillendirdiği ortaya konmaktadır. Çalışma, Vala Nurettin'in gazetecilik perspektifinden yola çıkarak Cumhuriyet'in erken dönemindeki toplumsal ve eğitim reformlarının medya aracılığıyla nasıl yansıtıldığını ve desteklendiğini analiz etmektedir. Tek parti dönemi, Türkiye'nin modern bir ulus-devlet inşa etme sürecinde, eğitim ve toplumsal yaşamın dönüştürülmesine özel bir önem atfedildiği bir dönemdir. Bu süreçte basın organları, devlet politikalarının halka aktarılması ve toplumsal bilincin şekillendirilmesinde önemli bir araç olarak işlev görmüştür. Vala Nurettin, yazılarıyla bu görevi üstlenen isimlerden biri olarak dönemin toplumsal dönüşümünü ve eğitim reformlarını ele alan bir bakış açısı sunmuştur.

Bu çalışma, tek parti döneminde gazeteciliğin toplumsal ve kültürel dönüşüm süreçlerindeki rolünü anlamak açısından önemli bir katkı sunmaktadır. Cumhuriyet'in erken yıllarında basın, yalnızca haber aktarma işlevi ile sınırlı kalmamış, aynı zamanda devletin modernleşme politikalarının halk nezdinde benimsenmesi için bir araç olarak kullanılmıştır. Bu bağlamda Vala Nurettin gibi gazetecilerin yazıları, dönemin toplumsal yapısının ve eğitim reformlarının halk üzerindeki etkisini değerlendirmek için birincil kaynak niteliği taşımaktadır. Çalışmanın önemi, hem tarihsel hem de sosyolojik bir perspektiften, gazeteciliğin dönemin modernleşme çabalarındaki kritik rolünü ortaya koymasında yatmaktadır. Tek parti dönemi, Türkiye'nin toplumsal ve siyasal yapısında köklü değişimlerin yaşandığı bir dönemi ifade etmektedir. Bu süreçte, eğitim ve toplumsal yaşam, modernleşme projelerinin en yoğun şekilde hissedildiği alanlar olmuştur. Eğitim reformları, bireylerin yeni bir kimlik kazanmasını hedeflerken, toplumsal yaşamın modernleşmesi, bireylerin bu reformlarla uyumlu yeni alışkanlıklar geliştirmesini gerektirmiştir. Basın, bu dönüşüm sürecinde halkın yeni

değerlerle tanışması ve bunları benimsemesi için bir köprü görevi görmüştür. Vala Nurettin'in Akşam Gazetesi'nde yayımlanan yazıları, bu köprü'nün önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmanın önemi, Vala Nurettin'in yazılarını inceleyerek dönemin reformist söylemlerinin halka nasıl aktarıldığını ve bu söylemlerin toplum üzerindeki etkilerini ortaya koymasında görülmektedir. Çalışma, aynı zamanda dönemin gazetecilik anlayışını anlamak ve bu anlayışın devlet politikaları ile ilişkisini çözümlemek açısından da önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Tek parti döneminde basın, devletin ideolojik çizgisi doğrultusunda hareket eden bir kurum olarak öne çıkmıştır. Bu dönemde gazeteciler, toplumu modernleşme projelerine uyum sağlamaya teşvik eden bir tutum benimsemişlerdir. Vala Nurettin'in yazıları, yalnızca bir gazetecinin kişisel görüşlerini değil, aynı zamanda dönemin resmi politikalarının bir yansımasını sunmaktadır. Bu durum, gazeteciliğin toplum üzerindeki yönlendirici etkisini anlamak açısından bu çalışmayı önemli kılmaktadır.

Bu çalışma, tek parti döneminin toplumsal ve eğitim reformlarının basın aracılığıyla nasıl şekillendirildiğini ve bu süreçte gazeteciliğin oynadığı rolü anlamaya yönelik kapsamlı bir analiz sunmaktadır. Çalışma, Vala Nurettin'in Akşam Gazetesi'nde yayımlanan yazılarını temel alarak, dönemin toplumsal ve kültürel dönüşümlerine dair derinlemesine bir değerlendirme yapmayı amaçlamaktadır. İnceleme, 1923 ile 1950 yılları arasındaki Tek Parti Dönemi'ni kapsamakta ve bu dönemdeki gazetecilik faaliyetlerinin ideolojik ve toplumsal bağlamını ele almaktadır. Vala Nurettin'in yazıları, çalışmanın ana materyalini oluşturmaktadır. Bu yazılar, Cumhuriyet'in modernleşme projelerinin topluma aktarılmasında basının üstlendiği aracı rolü anlamak için birincil kaynak niteliği taşımaktadır. Çalışma kapsamında Nurettin'in eğitim reformlarına, toplumsal yaşamın dönüşümüne ve halkın modernleşme sürecine uyumuna ilişkin yazıları detaylı bir şekilde incelenmiştir. Yazıların içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmesi, hem dönemin basın anlayışını hem de toplumsal ve eğitim politikalarının medya üzerindeki etkilerini ortaya koymayı hedeflemektedir. Çalışma, eğitim reformları bağlamında Vala Nurettin'in kırsal kesimdeki eğitimsizlik sorunlarına, öğretmen yetiştirme politikalarına ve kadınların eğitime katılımına ilişkin görüşlerine odaklanmaktadır. Bu bağlamda Nurettin'in yazıları, eğitim politikalarının halka nasıl yansıtıldığını ve bu politikaların toplumsal hayatta nasıl karşılık bulduğunu anlamak için önemli bir veri sunmaktadır.

Bu çalışmada, tek parti döneminde gazetecilik ve toplumsal dönüşüm ilişkisi üzerine odaklanılırken belirli sınırlılıklar bulunmaktadır. Araştırmanın temel kaynağı, Vala Nurettin'in Akşam Gazetesi'nde yayımlanan yazılarıdır. Dolayısıyla çalışmanın kapsamı, bu yazıların sunduğu içerik ve perspektifle sınırlı kalmaktadır. Nurettin'in ele aldığı konular, dönemin toplumsal ve eğitim politikalarını anlamada önemli bir zemin sunsa da, tüm dönemi ve farklı gazetecilerin bakış açılarını kapsayacak bir genelleme yapılmasını mümkün kılmamaktadır. Bu durum, çalışmanın sonuçlarının belirli bir bağlam içinde değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Akşam Gazetesi, Tek parti döneminde devletin reformist politikalarına paralel bir yayın çizgisi benimsemiş bir basın organı olarak dikkat çekmektedir. Bu durum, gazetede yer alan yazıların, dönemin ideolojik atmosferinden bağımsız bir şekilde ele alınmasını zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla Vala Nurettin'in yazılarının, dönemin ideolojik söylemlerinden ne derece bağımsız olduğu veya bu söylemleri ne ölçüde desteklediği üzerine yapılacak yorumlar, belirli sınırlılıklar taşımaktadır. Çalışmada bu durum dikkate alınmış, yazıların içeriği dönemin resmi politikaları ve ideolojik çerçevesi bağlamında değerlendirilmiştir.

Tek parti döneminin toplumsal dönüşümleri, 1923 ile 1950 yılları arasındaki süreci ifade etmektedir. Ancak bu dönemde yaşanan dönüşümler, sadece o döneme özgü dinamiklerden değil, aynı zamanda önceki dönemlerin mirasından ve sonraki dönemlerin etkilerinden de beslenmektedir. Çalışmada bu tarihsel bağlam dikkate alınmış olmakla birlikte, analiz yalnızca Tek Parti Dönemi'nin sınırları içinde gerçekleştirilmiştir. Bu durum, dönemselsel bir odaklanma sağlasa da, daha geniş bir tarihsel perspektiften yapılacak değerlendirmelerin dışarıda bırakılmasına yol açmıştır. Ayrıca çalışmanın bir diğer sınırlılığı, kaynaklara erişimle ilgilidir. Akşam Gazetesi'nde yayımlanan yazıların tamamına erişim sağlanmış olsa da dönemin diğer basın organları ve farklı gazetecilerin yazıları kapsam dışında bırakılmıştır. Bu durum, Vala Nurettin'in yazılarının dönemin genel gazetecilik anlayışı içindeki yerini daha geniş bir çerçevede değerlendirme olanağını sınırlamaktadır.

1. TEK PARTİ DÖNEMİNDE SİYASİ, TOPLUMSAL VE SOSYAL YAPI

Tek parti dönemi, Türkiye'nin siyasi, toplumsal ve sosyal yapısında köklü değişimlerin yaşandığı bir dönemi ifade etmektedir. Bu dönemde Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle birlikte devletin temel amacı modernleşme sürecini hızlandırmak ve yeni bir ulus-devlet yapısını oluşturmak olmuştur. Bu hedef doğrultusunda siyasal yapıda merkezîyetçi ve otoriter bir yönetim anlayışı benimsenmiştir. Tek parti yönetimi, reformlar yoluyla toplumun yeni bir kimlik ve yaşam tarzı kazanmasını hedeflemiştir. Bu süreç, sadece hukuki ve idari düzenlemelerle sınırlı kalmamış, toplumsal ve sosyal alanlarda da geniş kapsamlı değişimleri beraberinde getirmiştir. Siyasi yapı, dönemin temel belirleyicisi olarak öne çıkmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP), tek parti döneminde ülkenin siyasi ve idari süreçlerini tam anlamıyla kontrol ettiği bir dönemde, reformların öncüsü olarak modernleşme hedeflerini yaygınlaştırmaya çalıştığı ifade edilmektedir. 1930'lu yılların, CHP'nin denetimi dışında kalan bütün örgütlerin adım adım kendilerini feshetmek zorunda bırakıldığı bir dönem olduğu belirtilmektedir. Türk Ocakları, Türk Kadınlar Birliği, Mason Locaları ve Talebe Birliği gibi farklı örgütlerin bu dönemde ortadan kalktığı vurgulanmakta, dolayısıyla devlet dışında örgütlü herhangi bir yapının neredeyse kalmadığı aktarılmaktadır. Bu bağlamda, sivil topluma hiçbir alanın bırakılmadığı bir ortamda, tek parti döneminin ileri gelenlerinin, işçilerin haklarını temsil eden ya da temsil ettiğini öne süren ayrı bir örgüt olacağı için korporatist bir oluşuma yönelmekten kaçındığına dikkat çekilmektedir (Görücü, 2017, s. 1364).

Tek parti döneminin toplumsal yapısında dikkat çeken bir diğer husus, devletin laikleşme politikaları olmuştur. Laiklik, dönemin en önemli ilkelerinden biri olarak benimsenmiş ve toplumsal hayatta dini unsurların etkisi azaltılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda medreselerin kapatılması, tekke ve zaviyelerin yasaklanması, İslam hukukuna dayalı düzenlemelerin yerini laik hukuk sisteminin alması gibi köklü değişiklikler gerçekleştirilmiştir. II. Dünya Savaşı öncesi dönemde, dünyada Yahudi karşıtlığının geliştiği bir süreçte, Türkiye'nin bu tür yayınları sansürlediği belirtilmektedir. Bu yayınların doğrudan Türkiye'de, Türkçe olarak hazırlanıp yayımlanması dikkat çekici bir durum olarak değerlendirilmektedir. Bu durumun, ülkede o dönemde bir Yahudi düşmanlığının oluştuğunu ya da oluşmasına zemin

hazırlanmış olduğunu gösterebileceği ifade edilmektedir. Söz konusu süreçte toplamda 8 yasaklama yapılmış olup ilk yasaklamaların 1936 yılında gerçekleştiği belirtilmektedir (Güner, 2014, s. 243).

Bu değişiklikler, toplumun modernleşme hedefleri doğrultusunda yeniden inşa edilmesine yönelik bir çabanın parçası olarak görülmüş ama bu reformların toplumsal tabanda yarattığı etkiler, farklı kesimler arasında tartışmalara yol açmıştır. Tek parti döneminde sosyal yapıdaki dönüşümler, bireylerin gündelik yaşamını da derinden etkilemiştir. Tek parti döneminde, aşırı pozitivist, devletçi ve seçkinçi yönetici sınıfın, İslam'ın yüzeyde görülmeyen pek çok önemli fonksiyonunu anlayamadığı ve bu fonksiyonları başka yapılara veya oluşturulmuş kültürlere devretme çabası içinde olduğu ifade edilmektedir. Bu durumun halkın özgüven kaybına, devlete yabancılaşmasına, rejimi içselleştirenlerle geniş halk kitleleri arasında çatışmacı iki kültürün ortaya çıkmasına, radikalleşmeye ve yozlaşmaya yol açtığı belirtilmektedir. Ayrıca, halkın devlete olan güveninin zedelenmesine, bir geri dönüş yaşanabileceği endişesi ile devletin aynı şekilde karşılık vermesi de eklenmiştir. Bu süreçte ideolojik veya teorik anlamda ilerici çabaları olsa da, ekonomik ve bilimsel kalkınmanın önündeki en büyük engelin bu durum olduğu vurgulanmaktadır (Közlme, 2019, s. 648).

1.1. Tek Parti Döneminin Tarihi Arka Planı

Tek Parti Dönemi'nin tarihi arka planının, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde başlayan modernleşme çabalarına dayandığı ifade edilmektedir. Osmanlı Devleti'nde özellikle Tanzimat ve Islahat Fermanları ile başlayan reform hareketlerinin, toplumun geleneksel yapısını modern Batı normlarına uygun hale getirmeyi amaçladığı ancak bu çabaların devletin siyasi, ekonomik ve askeri zayıflıkları nedeniyle yeterli sonuç vermediği belirtilmektedir. Osmanlı'da basının gelişim sürecinin ise Batı'daki gibi gücünü toplumdan alan bir hak ve özgürlük mücadelesi yerine, toplumu bilinçlendirmeye çalışan bir aydınlar grubunun mücadelesiyle gerçekleştiği aktarılmaktadır. Bu durumun, basına verilen önemin ve gelişimindeki eksikliklerin nedeni olarak görülebileceği ifade edilmektedir (Atmaca, 2018, s. 22).

Tek Parti Dönemi, basın rejimlerine temel oluşturan basın kanunları bağlamında incelendiğinde, bu dönemde iki farklı basın kanununun yürürlükte olduğu ifade edilmektedir. Bu durumun, tek parti döneminde iki farklı basın rejiminin varlığından söz edilebileceğini gösterdiği belirtilmektedir. Ayrıca, II. Meşrutiyet, Milli Mücadele ve Cumhuriyet dönemi kısa süreli çok partili yapı denemelerinin Türkiye'nin geçmişte kazandığı önemli deneyimler olduğu vurgulanmaktadır. Ulusal basının, Genç Osmanlılara kadar uzanan ve devlet kademesinde görev yapan bürokrasiye dayalı bir deneyime sahip olduğu, benzer bir deneyimin ise taşradaki yerel bürokrasiye dayalı basında olduğu ifade edilmektedir (Çiçek, 2017, s. 161). Birinci dönem Osmanlı Devleti'nde, II. Meşrutiyet'in ilanı sonrasında oluşan olumlu havanın bir sonucu olarak, 18 Temmuz 1909'da yürürlüğe giren Matbuat Kanunu ile inşa edilen bir dönem olduğu ifade edilmektedir (Ayten, 2011, s. 18).

I. Dünya Savaşı'nın ardından Osmanlı Devleti'nin çöküşü ve ardından Milli Mücadele'nin zaferle sonuçlanmasının, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu mümkün kıldığı ifade edilmektedir. 1923 yılında Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte, yeni devletin temel hedefinin modernleşme ve ulusal kimlik inşası olduğu belirtilmektedir. Gelişen yerel basının gücüne dayanarak, ulusal basında tartışılan konuların yerel basın vasıtasıyla yerele taşındığı, yerelin sorunlarının ve çözülmesi gereken problemlerin siyasetçilerin gündemine getirildiği aktarılmaktadır. Yerel basının, zaman zaman küçük kısır çekişmeler yaşansa da, bazı konularda ulusal basına göre daha mutedil ve sabırlı bir tutum sergilediği ifade edilmektedir (Çiçek, 2017, s. 162). Bu dönemde Mustafa Kemal Atatürk liderliğinde siyasal sistemde köklü bir değişim gerçekleştirilmiştir. Osmanlı'nın teokratik yapısının yerine laik ve merkeziyetçi bir sistem benimsenmiştir. Devlet, toplumu modernleştirme görevini üstlenmiş ve bu doğrultuda kapsamlı reformlar hayata geçirilmiştir. Tek Parti yönetimi, bu reformları yalnızca siyasi bir dönüşüm olarak değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bir yeniden yapılanma olarak görmüştür. Bu durum, tek parti döneminin siyasal ve toplumsal yapısının şekillenmesinde temel bir arka plan oluşturmuştur.

Tek parti döneminin siyasi arka planında ise, I. Dünya Savaşı ve sonrasında Avrupa'da yükselen otoriter rejimlerin etkisi dikkat çekmektedir. Bu dönemde dünya genelinde demokrasiyle otoriterlik arasında bir gerilim yaşanmış, pek çok ülkede otoriter yönetim modelleri benimsenmiştir. Türkiye'de de bu eğilim, Tek Parti

yönetiminin otoriter yapısında kendisini göstermiştir. Cumhuriyet Halk Partisi, dönemin tek siyasi partisi olarak devletle bütünleşmiş, hükümet ve parti ayrımı ortadan kalkmıştır. Parti-devlet bütünleşmesi, siyasal alanın tamamen devlet kontrolüne girmesine yol açmıştır. Bu durum, bir yandan reformların hızlı bir şekilde uygulanmasını sağlarken, diğer yandan muhalefetin ve farklı görüşlerin bastırılmasına neden olmuştur. Bu dönemde devletin modernleşme hedeflerine ulaşmak için benimsediği hızlı ve kapsamlı reform anlayışı, aynı zamanda toplumsal katılım eksikliğini de beraberinde getirmiştir.

1908 Meşrutiyet'inin ilanının, gazetecilik faaliyetlerinin gelişmesi ve genişlemesi açısından yeni bir başlangıç olduğu, aynı zamanda iktidar-basın ilişkilerine de yeni bir boyut getirdiği ifade edilmektedir. Türk basınının özgürlüğü, ilk kez gerçek anlamda 1908'de, ikinci kez ise İkinci Dünya Savaşı sonrasında demokratikleşme sürecinin başlamasıyla yaşadığı belirtilmektedir (Öztürk, 1994, s. 143). Bu dönemde hazırlanan nizamnamenin, çeşitli değişikliklerle 1931 yılına kadar geçerliliğini koruduğu ifade edilmektedir. Ülkenin yaşadığı siyasal ve ekonomik sorunların basında da hissedildiği, buna rağmen gazetecilik kültürü ve geleneğinin yerleşmesi ve gelişmesinde önemli bir dönem yaşandığı belirtilmektedir. Ayrıca, Osmanlı Devleti'nin her döneminde siyasetin basın üzerindeki etkisinin, her türlü şart ve imkân dâhilinde varlığını sürdürdüğü vurgulanmaktadır (Demir, 2012, s. 120-121). Tek parti döneminin tarihi arka planını anlamak, yalnızca bu dönemde gerçekleştirilen reformların içeriğini değil, aynı zamanda bu reformların toplumsal etkilerini ve karşılaştığı engelleri de değerlendirmeyi gerektirmektedir. Bu süreçte devletin toplum üzerindeki etkisi, halkın reformlara tepkisi ve modernleşme çabalarının kalıcı etkileri dikkatle incelenmelidir. Tek parti dönemi, bir yandan Türkiye'nin modernleşme sürecinin başlangıcını temsil ederken, diğer yandan bu sürecin sosyal, siyasal ve kültürel açıdan ne denli zorlu bir yol olduğunu göstermektedir. Bu dönem, Türkiye'nin modernleşme tarihine yön veren reformların temelini atıldığı, ancak bu reformların toplumsal tabanda tam anlamıyla karşılık bulması için daha fazla çaba ve zaman gerektirdiğinin görüldüğü bir dönem olarak değerlendirilmektedir. Dönemin tarihi arka planını doğru bir şekilde anlamak, hem reformların başarılarını hem de sınırlılıklarını değerlendirmek açısından vazgeçilmez bir zemindir.

1.2. Siyasi ve Toplumsal Olaylar

Tek parti dönemi, Türkiye'nin siyasi ve toplumsal yapısında köklü değişimlerin yaşandığı bir süreç olarak dikkat çekmektedir. Bu dönemde, Cumhuriyet'in ilanıyla başlayan modernleşme çabaları, siyasi ve toplumsal düzlemde önemli olayları beraberinde getirmiştir. Reformlar, devletin toplum üzerindeki denetimini artırarak modernleşme hedeflerini gerçekleştirme yönünde yoğunlaştırılmıştır. Bu süreçte yaşanan siyasi ve toplumsal olayların, dönemin genel yapısını anlamak açısından kritik bir öneme sahip olduğu ifade edilmektedir. Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP), devletin resmi politikalarının uygulanmasında birincil aktör olarak hareket ettiği ve hükümet ile parti arasında bir ayrımın kalmadığı ifade edilmektedir. Bu durumun, siyasi hayatın tek merkezden yönetilmesine yol açtığı belirtilmektedir. Çok partili siyasi düzene geçiş denemelerinin yapılmış olmasına rağmen bu girişimlerin başarısızlıkla sonuçlandığı ifade edilmektedir.

Kadınların eğitimde ve iş hayatında daha fazla yer almasının hedeflendiği, ancak bu hedeflerin kırsal ve kentsel alanlar arasındaki sosyoekonomik farklılıklar nedeniyle eşit bir şekilde gerçekleşemediği belirtilmektedir. Cumhuriyet Dönemi'nde, gazetelerin iktidar açısından ekonomik destek sağlama, basın açısından ise fikirleri yayma gücü bağlamında karşılıklı bir zeminde faaliyet gösterdiği, bunun yanı sıra ideolojik bir ortaklığın da mevcut olduğu ifade edilmektedir (Temel, 2021, s. 704). 1930'larda halkçılık ilkesinin içeriğinin genişlediği görülmektedir. Ekonomik kalkınma konusunda elde edilen kısmi başarıların, daha önce yeterince büyük olmadığı belirtilen sınıfların nicel olarak büyümesine yol açtığı ifade edilmektedir. Bu bağlamda, sanayileşme yolunda atılan her adımın, ülkede işçi sayısının artmasına neden olduğu belirtilmektedir. Ayrıca, 1929 Büyük Buhranı sonrasında devletin iktisadi kalkınmada başat bir rol üstlenmesiyle birlikte, söz konusu işçi kitlesinin kayda değer bir kısmının işverenin de devlet haline geldiği vurgulanmaktadır (Görücü, 2017, s. 1364). Atatürk sonrası tek parti iktidarı sürecinde uygulanan sosyal politikaların ise Atatürk'ün idealizmi üzerine inşa edildiği ve bu dönemde siyasi olarak halkçılık ideolojisinin takip edildiği ifade edilmektedir. Halkçılık ideolojisinde, toplumun farklı meslek gruplarından oluşan organik bir bütün olarak değerlendirildiği belirtilmekte, bu doğrultuda çeşitli sosyal sınıfların menfaatlerini temsil edecek farklı

partilerin kurulmasının gerekmediği ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin bütün toplumu temsil etme konusunda yeterli görüldüğü savunulmaktadır (Uçak, 2021, s. 94).

Laiklik ekseninde yaşanan toplumsal dönüşüm, halkın dini değerleri ile modernleşme politikaları arasındaki gerilimi artırmıştır. Özellikle 1925 yılında Şeyh Said İsyanı, bu gerilimin en somut örneklerinden biri olarak öne çıkmıştır. Şeyh Said İsyanı, dini bir motifle başlayan, ancak aynı zamanda merkezi otoriteye karşı bir direnişi de ifade eden bir toplumsal olaydır. Bu isyan, hükümetin otoritesini pekiştirmek ve laiklik politikalarını güçlendirmek için sert önlemler almasına neden olmuştur. İsyanın bastırılmasının ardından Takrir-i Sükûn Kanunu yürürlüğe girmiş ve bu yasa, siyasal muhalefetin ve toplumsal direnişlerin tamamen ortadan kaldırılmasında etkili olmuştur. Tek parti döneminde toplumu dönüştürme çabalarının bir aracı olarak kullanılan eğitim reformları da önemli toplumsal olaylar arasında yer almaktadır.

1928 yılında gerçekleştirilen Harf İnkılabı ile Arap alfabesi yerine Latin alfabesinin kabul edildiği ve bu reformun, okuryazarlık oranını artırmayı ve halkın modernleşme sürecine entegrasyonunu sağlamayı hedeflediği ifade edilmektedir. Tek parti rejiminin yönetici kadrolarından bir kesimin, savaş yıllarını bir yandan haksız kazançlara engel olacak etkin devlet müdahalelerini yerleştirmek, diğer yandan ekonomik ve kültürel alanda bazı kalıcı reformlara yönelmek için bir fırsat olarak değerlendirmeye çalıştığı belirtilmektedir. Bu bağlamda, savaş dönemi hükümetlerinin uyguladığı ekonomik önlemlerin, Milli Korunma Kanunu, Varlık Vergisi, Toprak Mahsulleri Vergisi, Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu, Köy Enstitüleri ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın liberal hümanist ve aydınlanmacı kültür politikaları gibi adımlarla belli bir küçük burjuva reformizminin etkili olduğu atılımlar olarak yorumlanabileceği vurgulanmaktadır (Semiz, 2008, s. 144).

Eğitim reformlarıyla birlikte toplumsal hayata yönelik değişimlerin etkisi, özellikle genç nüfus üzerinde belirgin olmuştur. Harf inkılabı ve modern okulların açılması, yeni bir eğitim sisteminin temellerini atmış ve bu sistem, ulusal kimlik inşasında etkili bir araç olarak kullanılmıştır. Bu olaylar sonrasında uygulanan baskıcı politikalar, kısa vadede devletin otoritesini güçlendirmiş olsa da uzun vadede toplumun belirli kesimlerinde devlete karşı güvensizliğin artmasına neden olmuştur.

Tek parti dönemi inkılâplarının, toplumsal güçlerin belli bir gelişim ve açılım sürecinin ortak ürünü olmadığı ifade edilmektedir. Bu inkılâpların, savaş kahramanı karizmatik bir lider ile çevresindeki devletçi-seçkinci aydın ve bürokrat grubunun, tarihi şartların sunduğu fırsatı değerlendirerek, derinliğini tam olarak bilmedikleri bir projeyi topluma uygulamalarından ibaret olduğu belirtilmektedir. Bu projenin başlangıçta temkinli ve tedrici bir şekilde uygulandığı, ancak gerektiğinde tehdit ve şiddete başvurmaktan çekinilmediği aktarılmaktadır. Devletin bütün gücünü ele geçirdikten sonra ise temkin ve tedricilik anlayışından hızla vazgeçilerek, köktenci bir yaklaşımın benimsendiği vurgulanmaktadır (Közlme, 2019, s. 643).

Tek parti döneminde basın ve halk eğitimi, toplumu modernleşme hedeflerine hazırlama amacıyla etkili bir şekilde kullanılmıştır. Halk evleri, bu dönemin en önemli toplumsal dönüşüm araçlarından biri olarak öne çıkmıştır. Halk evleri aracılığıyla vatandaşlar, modern yaşam biçimlerine adapte edilmeye çalışılmış ve devletin ideolojik hedefleri halka doğrudan aktarılmıştır. Basın ise dönemin siyasal söylemini şekillendiren ve toplumu bu söyleme uyumlu hale getiren önemli bir araç olarak işlev görmüştür. Basın, modernleşme ideallerini yücelten bir propaganda aracı olarak kullanılmış ve toplumun reformlara olan direncini azaltmayı hedeflemiştir. Kadınların toplumsal hayata daha aktif katılımını sağlama çabaları, dönemin en dikkat çekici sosyal projelerinden biri olmuştur.

1.3. Tek Parti Döneminde Medyanın Rolü ve Gazetecilik

Fransız İhtilali sonrasında gelişen milliyetçilik akımının, Osmanlı Devleti gibi çok uluslu ülkelerde çözölmeyi hızlandırdığı ifade edilmektedir. Osmanlı Devleti'nin parçalanma sürecinde etnik farklılıklardan kaynaklanan sorunların önemli bir etken olduğu ve bu sorunların Cumhuriyet döneminde de varlığını sürdürdüğü belirtilmektedir. Cumhuriyet'in, Anadolu toprakları üzerindeki bütün vatandaşlarını kucaklamış olsa da geçmişten gelen sorunların ve beklentilerin, yabancı devletlerin desteği ile Türkiye içerisindeki farklı etnik grupları daima cesaretlendirdiği ve harekete geçirdiği aktarılmaktadır (Güner, 2014, s. 241).

Türkiye'de Batı'nın etkisiyle başlayan siyasal ve sosyal reformların, Tanzimat Dönemi ile hız kazandığı ve 1876'da Meşrutiyet'in ilanı ile sonuçlandığı

belirtilmektedir. Bu dönemde, basınla ilgili düzenlemelerin özellikle Fransa'dan iktibas edildiği, ancak uygulamaların iktidarların tavırlarına göre değişkenlik gösterdiği ifade edilmektedir. Basın-iktidar ilişkilerinin bu süreçte, basının ya sindiği ya da devletin yanında yer aldığı, otoriter uygulamaları desteklediği ve zaman zaman bu uygulamaların gerekçelerini oluşturduğu bir ilişki olarak şekillendiği vurgulanmaktadır. Türk basınının, başlangıcı itibarıyla bir mutlakiyet rejimi altında ortaya çıktığı ve geliştiği, ilk dönemindeki teşekkül çabaları bir kenara bırakıldığında, sonraki dönemlerde ülkede ciddi anlamda muhalefetin ve demokratik kavramların oluşumunda önemli bir rol oynadığı ifade edilmektedir (Ayten, 2011, s. 146). Gazetecilik faaliyetleri, dönemin otoriter yapısına uygun olarak büyük ölçüde devletin kontrolü altında şekillenmiştir. Bu süreçte basın organları, Cumhuriyet ideallerini destekleyen ve halkı bu idealler doğrultusunda yönlendiren bir işlev üstlenmiştir. Tek parti döneminde medya, modernleşme politikalarının propaganda aracı olarak işlev görmüştür. Devlet, basın yoluyla halkı eğitmeyi, bilinçlendirmeyi ve modernleşme sürecine uyum sağlamalarını kolaylaştırmayı hedeflemiştir. Bu dönemde çıkarılan yasalar ve düzenlemelerle basın üzerindeki denetim artırılmış, gazeteler ve gazeteciler, devlet politikalarına aykırı bir tutum sergilemekten kaçınmak zorunda bırakılmıştır. Basın Kanunu, gazetecilik faaliyetlerini sıkı bir şekilde düzenlemiş ve eleştirel bir basının oluşumunu engellemiştir. Bu durum, basını çoğulcu bir tartışma platformundan ziyade tek bir sesin hâkim olduğu bir alan haline getirmiştir.

Basın organları, Cumhuriyet Halk Partisi'nin ideolojik söylemlerini destekleyen bir yayın politikası benimsemiştir. Bu dönemde gazeteler, modernleşme projelerinin, eğitim reformlarının ve laiklik politikalarının halka benimsetilmesinde etkili bir araç olarak kullanılmıştır. Özellikle Latin alfabesinin kabulü, laiklik reformları ve kadın hakları gibi konularda, gazeteler halkın reformlara uyum sağlamasını teşvik edici bir dil kullanmıştır. Gazeteciler, halkı yeni bir yaşam biçimine adapte etmeyi amaçlayan bir rehberlik rolü üstlenmiştir. Vala Nurettin gibi gazeteciler, bu dönemde yazılarıyla modernleşme sürecine katkıda bulunmuş ve halkın yeni rejimi benimsemesinde etkili bir rol oynamıştır. Vala Nurettin'in Akşam Gazetesi'nde yayımlanan yazıları, dönemin toplumsal ve kültürel dönüşümlerine ışık tutan önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır. Onun yazılarında, eğitim reformları, kırsal kesimdeki sosyoekonomik sorunlar ve modernleşmenin bireylerin gündelik yaşamına etkileri gibi

konular sıkça ele alınmıştır. Nurettin'in, toplumu bilinçlendirme ve modernleşme politikalarına uyum sağlamaları için yazılar kaleme aldığı belirtilmektedir. Bu tür gazeteciliğin, yalnızca bir haber verme faaliyeti değil, aynı zamanda ideolojik bir yönlendirme işlevi gördüğü ifade edilmektedir. Rejim aleyhindeki ayaklanmaların, her türlü muhalefetin yasaklanmasını öngören yasaların hazırlanmasını kaçınılmaz kıldığı aktarılmaktadır. Bu bağlamda, 1925 tarihli Takrir-i Sükûn Kanunu, 1931 tarihli Matbuat Kanunu ve 1938 yılında kurulan Basın Birliği'nin, devletin basını kontrol altında tutma çabalarının somut kanıtları olduğu vurgulanmaktadır (Öztürk, 1994, s. 143).

Eleştirel gazetecilik faaliyetlerinin genellikle sansürlendiği veya tamamen engellendiği, muhalif basın organlarının faaliyet göstermesinin mümkün olmadığı ve tek sesli bir medya anlayışının hâkim olduğu ifade edilmektedir. Bu durumun, muhalif seslerin susturulmasıyla sonuçlandığı ve yeni siyasi rejimin, basının muhalif çizgisinin milletin dayanışma ve birlikteliğine zarar verebileceğini düşündüğü belirtilmektedir (Yenituna, 2013, s. 284). Bu anlayışın, basının toplumsal dönüşüme katkısını sınırladığı, aynı zamanda devletin otoriter yapısının bir yansıması olarak değerlendirildiği ifade edilmektedir. Medyanın halkın eğitimi ve bilgilendirilmesi açısından olumlu katkılar sağladığı ancak propaganda aracı olarak kullanılması nedeniyle eleştirilere de maruz kaldığı vurgulanmaktadır. İnönü döneminde uygulanan sosyal politikaların birçok açıdan olumlu görüldüğü, ancak amacına ulaşmadığı ve eksik kaldığı gerekçesiyle eleştirildiği aktarılmaktadır. Demokrat Parti'nin, halkın demokratik haklarının kısıtlanması şeklinde değerlendirilen askeri darbe sonucunda iktidarını kaybetmesi ve tarihteki yerini alması ise demokrasinin gelişimi açısından olumsuz bir durum olarak değerlendirilmektedir (Uçak, 2021, s. 94). Bu durum, halkın reformlara ilişkin düşüncelerinin ve kaygılarının ifade edilmesini zorlaştırmış, toplumsal dönüşümün daha demokratik bir zeminde gerçekleşmesini engellemiştir. Gazeteler, dönemin siyasi ve toplumsal politikalarını destekleyen birer platform olarak kullanılmıştır. Buna rağmen dönemin gazetecilik faaliyetleri, Türkiye'nin modernleşme sürecinin bir parçası olarak önemli bir yer tutmaktadır. Bu dönemde basının üstlendiği yönlendirici rol, Türkiye'nin toplumsal yapısındaki dönüşümlerin anlaşılmasında kritik bir perspektif sunmaktadır. 1930'lu yıllara damgasını vuran Tek Parti yönetiminin, diğer iletişim araçlarıyla birlikte özellikle yazılı basın kuruluşları

olan gazetelere hayati bir görev vermek istemesinin tesadüf olmadığı ifade edilmektedir. Bu yıllardan itibaren, basına yönelik uygulanan politikalara bakıldığında, Cumhuriyet yönetiminin, topyekûn dönüşümü halka anlatmak, toplumsal rızayı sağlamak ve modernleşme projesi için halkın desteğini artırmak amacıyla basından güdümlü bir gazetecilik örneği sergilemesini beklediği görülmektedir (Yenituna, 2013, s. 284).

Medyanın bu rolü, dönemin otoriter yapısını desteklemiş olsa da, modernleşme hedefleri açısından önemli bir işlev üstlenmiştir. Tek parti döneminde medyanın rolü, modernleşme ve ulusal kimlik inşa sürecinin bir parçası olarak devletin ideolojik hedeflerini pekiştirme işlevi görmüştür. Bu dönemde basının, halkın günlük yaşamında devlet politikalarının bir yansıması ve rehberliği niteliğinde hareket etmesi, modernleşme sürecine ivme kazandırmıştır. Bu durum, hem basının toplum üzerindeki etkisini hem de gazeteciliğin işlevselliğini doğrudan etkilemiştir. Tek parti döneminde gazetecilerin karşılaştığı en büyük zorluklardan birinin, devletin sıkı denetimi altında çalışmak zorunda olmaları olduğu ifade edilmektedir. Basın Kanunu ve sansür uygulamalarının gazetecilerin haber verme ve yorum yapma özgürlüğünü ciddi şekilde kısıtladığı belirtilmektedir. Bu durumun, gazetecilerin devlet politikalarını eleştirme veya farklı görüşleri dile getirme imkanlarını büyük ölçüde sınırladığı vurgulanmaktadır. Gazetecilerin, çoğunlukla devletin onayladığı çerçevede hareket etmek zorunda kaldıkları ve modernleşme projelerini destekleyen bir dil kullandıkları aktarılmaktadır. Bu süreçte, basının yönlendirici ve eğitici rolünün özellikle kırsal kesimlerde önemli bir yere sahip olduğu ifade edilmektedir. Halkın modernleşme sürecine entegrasyonunda, basının okuma yazma oranını artırma, yeni alfabe sistemini benimsetme ve laik yaşam tarzını yaygınlaştırma gibi görevler üstlendiği belirtilmektedir. Basının, inkılapların yerleştirilmesi amacıyla korumacı bir tutum sergilediği, eski-yeni karşılaştırmalarına yer verdiği, Cumhuriyet tarihi içerisindeki yıl dönümlerini vurguladığı, komünizm ve irtica tehdidine ilişkin yayınlar yaptığı ve Kemalist gazeteleri destekleyerek lideri öne çıkarma yönünde stratejik içerikler sunduğu aktarılmaktadır. Tüm bu stratejilerin, belirlenen hedefe yönelik bir bütünlük oluşturduğu ifade edilmektedir (Temel, 2021, s. 704).

Gazeteler, kırsal bölgelerdeki okuma-yazma kampanyalarına destek olmuş ve halkı bu sürece dahil etmeye çalışmıştır. Bu durum, modernleşme projelerinin

toplumsal tabana yayılmasını engelleyen önemli bir faktör olmuştur. Medyanın kültürel dönüşüm üzerindeki etkisi, Tek Parti Dönemi'nin karakteristik özelliklerinden biri olmuştur. Gazeteler, halkın kültürel faaliyetlere katılımını artırmayı ve Batılı sanat anlayışını benimsemelerini sağlamayı hedeflemiştir. Tiyatro, opera, müzik ve edebiyat gibi sanat dallarının yaygınlaştırılması, basın aracılığıyla desteklenmiştir. Bunun yanı sıra, tarih bilincini güçlendirme ve ulusal değerleri pekiştirme amacıyla, gazetelerde milli tarih ve dil konularına geniş yer verilmiştir. Batı dünyası içinde yer alma iddiasında olan ve kapalı Osmanlı toplumunun yerine geçen genç Cumhuriyet'in, bu hedef doğrultusunda bir dizi köklü devrimin yapılması zorunluluğuyla karşı karşıya kaldığı ifade edilmektedir. Çoğulcu demokrasinin hedeflenmesine rağmen, öncelikli tercih olarak muhalefetsiz bir dönemin benimsenip reformların yerleştirilmesi ve yeniden yapılanma süreciyle Batı'ya entegrasyonun amaçlandığı belirtilmektedir (Öztürk, 1994, s. 143). Basın, toplumu eğitme ve yönlendirme işlevi üstlenmiş, ancak bu süreçte bağımsızlığını kaybetmiştir. Medyanın tek sesli bir yapıya bürünmesi, toplumsal tartışma ve eleştiri ortamını sınırlandırmış, farklı görüşlerin ifade edilmesini engellemiştir. Buna rağmen, basının modernleşme sürecindeki rolü, Türkiye'nin sosyal, kültürel ve siyasi dönüşümünde önemli bir yer tutmuştur. Tek parti döneminde gazetecilik, halkı yeni rejime adapte etme ve ulusal kimlik inşa etme çabalarının bir parçası olarak tarihsel bir öneme sahiptir. Bu dönemin gazetecilik anlayışı, Türkiye'nin modernleşme sürecindeki zorlukları ve başarıları anlamak açısından kritik bir perspektif sunmaktadır.

2. AKŞAM GAZETESİ VE VALA NURETTİN

Bu bölümde Akşam Gazetesinin tarihi ve Vala Nurettin'in hayatı incelenecektir.

2.1. Akşam Gazetesi'nin Tarihi ve Yayın Politikası

Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından, 1918'de Anadolu ve İstanbul'da başlayan fiilî işgaller döneminde, Darülfünun'da müderris muavinliği yapan Kâzım Şinasi'nin, Vakıf gazetesinde yazılar yazan arkadaşları Necmettin Sadak ve Ali Naci (Karacan) ile birlikte Akşam gazetesinin neşri için ilk adımları attığı ifade edilmektedir. O dönemde Tercümân-ı Hakikat adında bir akşam gazetesinin yayınlanmasına rağmen, Kâzım Şinasi'nin bu gazetenin ihtiyaca cevap vermediği ve yeni bir akşam gazetesinin bu boşluğu doldurabileceği düşüncesiyle hareket ettiği belirtilmektedir. Bu fikir doğrultusunda Necmettin Sadak'a danıştığı ve Akşam gazetesinin doğuş serüveninin bu şekilde başladığı aktarılmaktadır (Kazıcı, 2016, s. 24). Akşam gazetesinin, Türk basın tarihinde önemli bir yer tuttuğu ve kuruluşundan itibaren dönemin toplumsal, siyasi ve kültürel hayatına önemli katkılar sağladığı vurgulanmaktadır. Gazetenin, 1918 yılında İstanbul'da yayın hayatına başladığı, başlangıçta daha sınırlı bir okuyucu kitlesine hitap etmesine rağmen, kısa sürede geniş bir çevrede tanınarak etkili bir basın organı haline geldiği belirtilmektedir. Aynı dönemde, 1918 yılında yayın hayatına şiiirle başlayan Vâlâ Nurettin VâNû'nun, Moskova'dan dönüşüyle başlayan gazetecilik faaliyetlerinin hastalıkları nedeniyle kesintiye uğrayana dek 1927 yılından 1962 yılına kadar devam ettiği ifade edilmektedir (Atay, 2012, s. 5).

Akşam Gazetesi, dönemin sosyal ve siyasi çalkantıları içerisinde bir fikir platformu olarak şekillenmiş ve Cumhuriyet'in ilanından sonra da Türkiye'nin modernleşme sürecine eşlik eden önemli bir mecra olmuştur. Gazetenin kuruluş amacı, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde ortaya çıkan yenilikçi ve modernleşmeci hareketlerin bir parçası olarak okuyuculara hem ulusal hem de uluslararası gelişmeleri aktarmak olmuştur. Yayın politikası, genellikle dönemin önemli toplumsal meselelerine odaklanmış ve aydınlanmacı bir yaklaşımı benimsemiştir. Akşam gazetesi, 1918'e kadar uzanan geçmişiyle Türkiye'nin yaşayan

en eski gazetelerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Osmanlı'nın son dönemlerinde başlayan yayın hayatıyla, İstanbul'un işgali, Millî Mücadele, Cumhuriyet'in bir modernleşme projesi olarak yerini sağlamlaştırma çabaları ve 1950 sonrasında yaşanan birçok kaotik olaya tanıklık ettiği ifade edilmektedir (Kazıcı, 2016, s. v). Bu konuyla ilişkili olarak Atay (2012, s. 7-12) çalışmasında Vâlâ Nurettin Vâlâ'nın hayatı ve eserleri ele alınmıştır. Çalışmada, yazarın edebi kişiliği ve sanat anlayışı detaylı bir şekilde incelenmiştir. Aynı zamanda eserlerinin toplumsal ve edebi bağlamı üzerine yorumlar yapılmıştır.

Akşam Gazetesi, özellikle Cumhuriyet dönemi boyunca, modernleşme, laikleşme ve eğitim reformları gibi temel konularda kamuoyunu bilgilendirme ve yönlendirme görevini üstlenmiştir. Gazete, Atatürk ilkelerine bağlı bir çizgi izlemiş ve toplumun çağdaşlaşma çabalarına güçlü bir destek vermiştir. Yayın politikası, okuyucularına hem habercilik hem de yorumlama açısından zengin içerik sunmayı hedeflemiştir. Bununla beraber gazete, haberlerin yanı sıra köşe yazıları, makaleler ve analizlerle dikkat çekmiştir. Yazar kadrosu, dönemin en etkili isimlerinden oluşmuş ve bu durum gazetenin entelektüel birikimine büyük katkı sağlamıştır. Akşam Gazetesi, toplumun farklı kesimlerine hitap eden bir yayın anlayışı benimsemiş ve bu sayede geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmıştır.

Genel olarak Akşam Gazetesi'nin yayın çizgisinde halkın eğitimi ve bilinçlenmesi önemli bir yer tutmuştur. Gazete, özellikle eğitim reformlarına dair haber ve yorumlarla dikkat çekmiş, bu alandaki gelişmeleri kamuoyuna aktarmıştır. Eğitim politikalarının topluma etkilerini ele alan yazılarıyla, bireylerin ve toplumun modernleşme sürecine uyum sağlamasını desteklemiştir. Gazete, aynı zamanda sanatı, edebiyatı ve kültürel gelişmeleri teşvik ederek okuyucularını aydınlatmayı hedeflemiştir.

Akşam Gazetesi'nin yayın politikasının, dönemin siyasi ve toplumsal koşullarına bağlı olarak zaman zaman değişiklikler gösterdiği, ancak genel anlamda halkın sesini yansıtan, bağımsız bir duruş sergileyen ve eleştirel bir bakış açısını koruyan bir kimliğe sahip olduğu ifade edilmektedir. Gazetenin, tek parti rejimi döneminde hükümet politikalarını destekleyen yazılar yayınlamış olmakla birlikte, toplumsal sorunlar ve reform süreçlerine dair eleştirel bir yaklaşım benimsediği

belirtilmektedir. Bu özellikleriyle Akşam Gazetesi'nin, Türkiye'nin modernleşme sürecinde önemli bir fikir platformu işlevi gördüğü vurgulanmaktadır. Tanzimat Dönemi ile birlikte Türk kültürünün yönünü Avrupa'ya çevirdiği ve bu süreçte en büyük değişimin edebiyat sahasında yaşandığı ifade edilmektedir. Bu dönemde, var olan sanat ve edebiyat anlayışlarından ayrı olarak, Türk kültürüne yabancı olan pek çok edebî türün görülmeye başlandığı aktarılmaktadır (Atay, 2012, s. 5). Gazetenin yayın politikası, basın özgürlüğü ve etik değerler çerçevesinde şekillenmiştir. Habercilikte tarafsızlık ve doğruluk ilkeleri benimsenmiş, aynı zamanda halkın anlayabileceği sade bir dil kullanılmaya özen gösterilmiştir. Akşam Gazetesi'nin, okuyucularıyla güçlü bir bağ kurmayı başardığı ve bu durumun gazetenin Türkiye'nin en etkili basın organlarından biri olmasını sağladığı belirtilmektedir. Özellikle Vâlâ Nurettin gibi etkili yazarların yazılarının, gazetenin toplumsal yaşam ve eğitim gibi konularda derinlemesine bilgi sunmasına katkı sağladığı ifade edilmektedir. Bu bağlamda, Akşam Gazetesi'nin sadece bir haber kaynağı olmanın ötesinde, dönemin düşünce ve kültür hayatını şekillendiren bir araç işlevi gördüğü vurgulanmaktadır. 1918 yılında başladığı edebî faaliyetlerini 1965 yılına kadar kesintisiz sürdüren Vâlâ Nurettin'in, Milli Mücadele yıllarında sekiz ay kadar Bolu'da Fransızca öğretmenliği yapmanın dışında devlet görevinde bulunmadığı ve hayatını Akşam, Cumhuriyet, Haber, Vakit gibi gazetelerde yayıncılık yaparak kazandığı aktarılmaktadır (Atay, 2012, s. iii). Bu yayıncılık faaliyetlerinin; telif, tercüme ve adapte hikâye ve roman yazımından şiir eleştirilerine; piyes ve skeç yazımından çocuk şiirlerine; edebiyat anketlerinde görüş bildirmekten günlük fıkra yazılarına kadar geniş bir yelpazeyi kapsadığı belirtilmektedir (Atay, 2012, s. iii). Bir imparatorluğun içinde doğmuş, çocukluk ve ilk gençlik yıllarında birçok savaşı yaşamış, Milli Mücadele'ye şahit olmuş ve komünist bir ülkede eğitim görmüş olan Vâlâ Nurettin'in, tüm bu deneyimlerin hiçbirinin romanlarında yansımalarının olmadığına şaşırtıcı bir durum olarak değerlendirildiği ifade edilmektedir (Atay, 2012, s. 324). Akşam Gazetesi'nin başarısında dönemin toplumsal ve siyasi atmosferine duyarlı bir yayın politikası benimsemesi etkili olmuştur. Gazete, okuyucularının gündeme dair bilgi edinme ihtiyacını karşılarken, aynı zamanda onlara bir perspektif sunmayı da amaçlamıştır. Toplumsal meseleleri ele alırken özellikle Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte öncelik kazanan laikleşme ve modernleşme süreçlerini güçlü bir şekilde desteklemiştir. Bu

bağlamda eğitim reformlarının toplumsal kalkınmadaki rolüne sıkça vurgu yapmış ve bu reformların geniş halk kitlelerince anlaşılmasını sağlamak için çaba göstermiştir. Gazetenin bu tür konulara verdiği önem, Vala Nurettin gibi önemli yazarların katkılarıyla daha da belirginleşmiştir. Vala Nurettin, Akşam Gazetesi'nin entelektüel ve yenilikçi kimliğini güçlendiren önemli bir figür olmuştur. Gazetenin yayın politikasında bireysel özgürlükler ve toplumsal kalkınma arasındaki dengeyi gözetten bir anlayış benimsenmiştir. Toplumun bilinçlenmesi ve çağdaş dünya ile entegrasyonu konularında yazılar kaleme alan gazete, yalnızca haber vermekle kalmamış, aynı zamanda okuyucularına bir vizyon sunmuştur. Özellikle eğitimle ilgili köşe yazılarında ve makalelerde, halkın eğitiminin modernleşme sürecindeki belirleyici rolüne dikkat çekilmiştir. Bu durum, Akşam Gazetesi'nin dönemin fikir hayatındaki etkisini artırmış ve gazetenin, okurlar tarafından güvenilir bir bilgi kaynağı olarak kabul edilmesini sağlamıştır. Bu çerçevede gazete, zaman zaman baskıcı rejimlerin etkisi altında kalmış olmasına rağmen, eleştirel ve sorgulayıcı bir yayın çizgisini korumaya çalışmıştır. Tek parti döneminde hükümet politikalarını destekleyen bir çizgi izlemek durumunda kalmışsa da, toplumsal eleştiriler ve reform talepleri konusunda cesur bir duruş sergilemiştir. Bu bağlamda gazetenin yazarları, mevcut düzenin aksayan yönlerini dile getirmiş ve okuyucularına farklı bakış açıları sunmayı amaçlamıştır. Gazetenin bu tutumu, özellikle eğitim ve toplumsal yaşam konularında halkı aydınlatma ve bilinçlendirme misyonunu pekiştirmiştir. Tanzimat Dönemi'yle birlikte ortaya çıkan gazetelerin, ediplerimizin kadim türleri yeni bir zihniyetle kaleme alırken ve yeni görülen edebî türlerde ilk yazınsal deneyimlerini gerçekleştirirken en büyük yardımcıları olduğu ifade edilmektedir. Gazetelerde başlayan bu hareketliliğin, 1960'lı yılların sonuna kadar hızını kaybederek de olsa devam ettiği belirtilmektedir (Atay, 2012, s. 5).

Akşam Gazetesi, yayın politikası kapsamında halkın sesini yansıtırma sorumluluğunu üstlenmiştir. Gazete, köşe yazıları ve makaleler aracılığıyla halkın günlük hayatında karşılaştığı sorunları ele almış ve çözüm önerileri sunmuştur. Bu durum, gazetenin sadece haber veren bir mecra olmaktan öte, toplumsal gelişimi destekleyen bir platform haline gelmesini sağlamıştır. Eğitim reformlarının uygulanmasında karşılaşılan güçlükler ve bu reformların pratikteki etkileri, gazetenin sıkça ele aldığı konular arasında yer almıştır. Bu yazılar, halkın eğitim politikalarına

yönelik farkındalığını artırmış ve reform süreçlerine daha aktif bir şekilde katılım sağlamasına zemin hazırlamıştır. Akşam Gazetesi'nin yayın politikasında dikkat çeken bir diğer husus, kültürel ve sanatsal gelişmelere verdiği önem olmuştur. Gazete, edebiyat, tiyatro ve müzik gibi alanlarda yazılar yayınlamış ve bu alanlardaki gelişmeleri okuyucularıyla paylaşmıştır. Bu yaklaşım, gazetenin entelektüel kimliğini güçlendirmiş ve dönemin kültür hayatında etkili bir aktör haline gelmesini sağlamıştır. Ayrıca toplumsal değerlerin korunması ve çağdaş yaşamın gereklerine uygun bir biçimde yeniden şekillendirilmesi konularında gazetenin üstlendiği rol, modern Türkiye'nin inşasında önemli bir yer tutmuştur. Vâlâ Nurettin'in, telif, tercüme ve adapte türlerinde çeşitli gazetelere, bazen aynı anda iki ya da üç ayrı gazeteye, hatta bazen tam bir gazete sayfası büyüklüğünde hikâyeler yazdığı ifade edilmektedir. Gazetecilik yılları boyunca daha çok Vâ-Nû ismi ve Hatice Süreyya müstearı ile yazdığı bu hikâyelerin sayısının, abartısız bir şekilde binlerle ifade edilebileceği belirtilmektedir. Bu zengin arşivden yalnızca iki kitaplık hikâye neşredilebilmiş, geri kalanların ise gazete kupürlerinin arasında kaldığı aktarılmaktadır (Atay, 2012, s. 323).

Tüm bunlarla beraber Çelikli ve Kuzucanlı (2019, s. 9-19) çalışmasında İnönü döneminde basın özgürlüğü Cumhuriyet, Akşam ve Vatan gazeteleri örneğinde ele alınmıştır. Araştırma, bu dönemde basın üzerinde uygulanan kontrol mekanizmalarını incelemiştir. Akşam Gazetesi, okuyucularıyla etkileşim kurmayı başaran ve onların düşüncelerine yön veren bir mecra haline gelmiştir. Gazete, dönemin siyasi ve toplumsal olaylarını detaylı bir şekilde ele almış ve bu olayların arka planını açıklayarak okuyucularına derinlemesine bir anlayış sunmuştur. Bu yayın politikası, gazetenin uzun yıllar boyunca etkisini sürdürmesine ve toplumda kalıcı bir yer edinmesine olanak tanımıştır. Eğitim, toplumsal yaşam ve modernleşme konularındaki hassasiyetin, gazetenin hem dönemin hem de sonraki yılların gazetecilik anlayışına önemli katkılar sağlamasına neden olduğu ifade edilmektedir. Bu dönemde pek çok edebî okulun yayılmaya çalıştığı ya da yayıldığı belirtilmekle birlikte, Vâlâ Nurettin'in kendine has üslubunu koruyarak bu akımlardan hiçbirine dâhil olmadığı vurgulanmaktadır. Şiir ve şair eleştirilerinde edebî yaklaşımının zaman zaman değişiklik gösterdiği ifade edilse de, hikâye ve romanlarını kaleme alış tarzında başladığı üslubu sürdürerek edebî hayatını tamamladığı belirtilmektedir (Atay, 2012, s. 5).

Akşam Gazetesi, yalnızca bir haber kaynağı olmakla kalmamış, aynı zamanda bir fikir ve tartışma platformu olarak da toplumun gelişimine yön vermiştir. Gazete, dönemin aydınları ve entelektüelleri için bir mecra olmuş, bu sayede farklı görüşlerin bir araya gelerek tartışıldığı bir zemin sunmuştur. Bu durum, gazetenin yayın politikasını zenginleştirmiş ve kamuoyunu şekillendiren önemli bir aktör haline gelmesini sağlamıştır. Gazete, özellikle laiklik, kadın hakları ve eğitim reformları gibi Cumhuriyet'in temel değerlerini savunmuş ve bu konularda halkın bilinçlendirilmesine büyük katkılar sağlamıştır. Aynı zamanda bu ilkelerin toplum tarafından içselleştirilmesi adına yazılar kaleme alınmıştır. Akşam Gazetesi'nin dil ve üslup politikası da oldukça dikkat çekici olmuştur. Gazete, halkın kolayca anlayabileceği bir Türkçe kullanmaya özen göstermiş ve bu sayede toplumun geniş kesimlerine hitap etmeyi başarmıştır. Bu durum, gazetenin eğitim düzeyi farklılık gösteren kitleler arasında yaygınlaşmasına olanak tanımıştır. Aynı zamanda dilde sadeleşme ve Türkçeleşme hareketlerine destek veren bir duruş sergilenmiştir. Bu, Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilen dil reformlarına paralel bir şekilde, gazetenin toplumsal bilinçlenmeyi artırma misyonunun bir parçası olmuştur. Gazetenin bu yaklaşımı, okuyucular tarafından güvenilir bir bilgi kaynağı olarak benimsenmesine ve entelektüel birikimini daha geniş kitlelere ulaştırmasına zemin hazırlamıştır. Ayrıca Erdoğan (2020, s. 23-26) çalışmasında Vâlâ Nureddin'in sanatçı toplantıları ve bu toplantılardaki rolü incelenmiştir. Çalışma, dönemin edebi ve entelektüel atmosferine katkı sunan yönlerini ele almıştır.

Gazete, Türkiye'nin modernleşme sürecinde yaşadığı zorlukları ve değişimleri detaylı bir şekilde ele almıştır. Özellikle kırsal kesimdeki eğitim sorunlarına ve bu sorunların çözümüne yönelik önerilere yer verilmiştir. Eğitim reformlarının uygulanmasında karşılaşılan güçlükler, öğretmen yetersizliği ve eğitim materyallerinin eksikliği gibi konular gazetenin sayfalarında sıkça yer bulmuştur. Akşam Gazetesi, bu sorunlara dikkat çekerek, hem kamuoyunu bilgilendirmiş hem de hükümete yönelik çözüm önerileri sunmuştur. Gazete, eğitimin yalnızca bireysel bir kazanım değil, toplumsal kalkınmanın temel taşı olduğuna dair bir bilinç oluşturmaya çalışmıştır. Bu durum, gazetenin Cumhuriyet'in eğitim politikalarındaki ideallere hizmet eden bir yayın çizgisi benimsemesine olanak tanımıştır. Akşam Gazetesi'nin toplumsal yaşam üzerine olan yazıları, dönemin sosyal yapısındaki değişimlere ışık tutmuş ve bu

değişimlerin halk üzerindeki etkilerini ele almıştır. Özellikle kadınların toplumdaki rolünün dönüşümüne dair yazılar, gazetenin yayın politikasında önemli bir yer tutmuştur. Kadın haklarının genişletilmesi, kadınların iş gücüne ve eğitime katılımı gibi konular, gazetenin sıkça işlediği başlıklar arasında yer almıştır. Bu durum, gazetenin kadınların modernleşme sürecindeki rolünü vurgulayan bir yayın politikası izlemesine yol açmıştır. Gazete, kadınların toplumsal hayatta daha aktif bir şekilde yer almasının, Türkiye'nin kalkınmasında kritik bir öneme sahip olduğunu savunmuş ve bu konuda farkındalık yaratmayı amaçlamıştır. Akşam Gazetesi'nin yayın çizgisi, dönemin siyasi ve ideolojik eğilimlerinden bağımsız bir şekilde şekillenmemiştir. Tek parti döneminin baskın siyasi atmosferi, gazetenin yayın politikasını etkileyen önemli bir faktör olmuştur. Bu eleştirel yaklaşım, gazetenin okuyucularıyla güçlü bir bağ kurmasına ve onların gözünde değerli bir bilgi kaynağı haline gelmesine katkıda bulunmuştur. Akşam Gazetesi, sadece dönemin siyasal iklimini yansıtmakla kalmamış, aynı zamanda bu iklime yönelik bir bakış açısı sunarak, okuyucularını düşünmeye ve sorgulamaya teşvik etmiştir. Bu konuyla ilişkili olarak Çepni (2001, s. 21-25) çalışmasında Samsun'da Kurtuluş Savaşı ve Tek Parti dönemi toplumsal ve siyasal değişimleri incelenmiştir. Çalışma, bu süreçte basının rolünü ve etkisini analiz etmektedir.

Akşam Gazetesi, Cumhuriyet'in kuruluşuyla birlikte halkın modernleşme sürecine uyum sağlaması için önemli bir misyon üstlenmiştir. Gazete, yalnızca güncel olayları aktarmakla kalmamış, aynı zamanda bu olayların toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini analiz ederek okuyucularına rehberlik etmiştir. Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte hız kazanan sosyal ve kültürel reformların toplumun tüm kesimlerine benimsetilmesi konusunda Akşam Gazetesi'nin yayın politikası özel bir rol oynamıştır. Gazete, bu dönemde laiklik, eğitim ve kadın hakları gibi reform hareketlerinin savunucusu olmuş ve bu ilkelerin toplumsal düzeyde benimsenmesine yönelik çabalarıyla dikkat çekmiştir. Gazetenin eğitim reformlarına yaklaşımı, özellikle dikkat çekici olmuştur. Eğitimde fırsat eşitliğini vurgulayan yazılar, Akşam Gazetesi'nin temel yayın politikalarından biri olmuştur. Bununla beraber Şahin (2023, s. 7-15) çalışmasında Müzehher Vâ-Nü'nün hayatı, sanatı ve eserleri ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Tez, sanatçının eserlerindeki temaları ve dönemle olan bağlantılarını incelemiştir. Eğitim kurumlarının modernleşmesi, kırsal alanlardaki okullaşma

oranlarının artırılması ve öğretmen yetiştirme süreçlerinin iyileştirilmesi gibi konular, gazetenin sıkça ele aldığı meseleler arasında yer almıştır. Bu bağlamda, gazete, yalnızca hükümet politikalarını desteklemekle kalmamış, aynı zamanda bu politikaların eksikliklerine de dikkat çekerek yapıcı bir eleştirel tutum benimsemiştir. Öğrenci sayılarındaki artışa rağmen eğitim materyallerinin yetersizliği, öğretmenlerin zorlu çalışma koşulları ve okulların fiziksel altyapısındaki eksiklikler gibi konular, gazetenin gündeminde geniş yer bulmuştur.

Akşam Gazetesi'nin toplumsal yaşam üzerine yazıları, dönemin hızlı değişen sosyal dinamiklerini anlamak için önemli bir kaynak teşkil etmiştir. Özellikle kırsal kesimdeki değişimlerin şehir hayatına yansımaları, göç hareketleri ve sanayileşme gibi konular, gazetenin yayın politikasının bir parçası olmuştur. Bu kaotik olayların 1950 sonrasında ortaya çıkıp yaygınlaşmasında, köyden kente doğru yaşanan düzensiz göç hareketleri ve çarpık yapılaşmanın yanında kapitalizm ile gelenek ve modernizm arasında sıkışan bireyin yaşadığı kültürel şok etkili olur. Akşam Gazetesi'nin, uzun zaman diliminde yaşananların tanığı ve bir yönüyle de aktörü olduğu ifade edilmektedir. Gazetenin zaman içinde devletçilikten liberalizme, magazin gazeteciliğinden sosyalist düşüncenin sözcülüğüne kadar uzanan bir yayın politikası izlediği belirtilmektedir. Bu çeşitlilik ve dönüşümler nedeniyle, Akşam Gazetesi'nin yakın dönem Türk sanat ve fikir hayatının aydınlatılması açısından büyük bir önem taşıdığı vurgulanmaktadır (Kazıcı, 2016, s. v). Toplumdaki geleneksel yaşam tarzının modernleşme sürecinde karşı karşıya kaldığı dönüşümler, gazetenin hem haber hem de köşe yazılarında detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu konu bağlamında Atmaca (2018, s. 8-18) çalışmasında Türkiye'de dönüşen gazetecilik olgusu incelenmiştir. Araştırma, gazetecilerin çalışma koşulları ve basın sektöründeki değişimlerin medya çalışanlarının durumuna etkilerini değerlendirmiştir.

Akşam Gazetesi, bu süreçte okuyucularını bilinçlendirmeyi ve modern yaşam tarzına uyum sağlamalarına yardımcı olmayı hedeflemiştir. Bu durum, gazetenin yalnızca bir bilgi kaynağı değil, aynı zamanda bir rehber niteliği taşıyan bir mecra haline gelmesine neden olmuştur. Kadın hakları konusunda da Akşam Gazetesi'nin yayın politikası belirgin bir ilerlemeci tutum sergilemiştir. Kadınların eğitim ve iş gücüne katılımını artırmaya yönelik reformlara sıkça yer verilmiş ve bu reformların toplumsal etkileri üzerinde durulmuştur. Bununla beraber gazetenin yayın

politikasındaki önemli bir diğer unsur ise halkın ihtiyaçlarına duyarlı bir habercilik anlayışı benimsemesi olmuştur. Akşam Gazetesi, okuyucularıyla duygusal bir bağ kurmayı başarmış ve onların gündelik yaşamlarındaki sorunlara çözüm önerileri sunmayı amaçlamıştır. Bu yaklaşım, gazetenin güvenilir bir haber kaynağı olarak kabul edilmesine zemin hazırlamıştır. Vâlâ Nurettin'in asıl amacının, gazete okurlarının ilgisini çekecek romanları çevirmek ve bu yolla geçimini sağlamak olduğu ifade edilmektedir. Bu doğrultuda, Dostoyevski'nin Cürüm ve Ceza adlı eserini 1928 gibi Türkiye için oldukça erken bir tarihte çevirerek Akşam gazetesinde tefrika ettirdiği belirtilmektedir. Ayrıca, Gorki ve Tolstoy gibi birçok Rus yazarın eserini Türkçeye kazandırdığı vurgulanmaktadır. Sertel'in ifadesine göre, Rus edebiyatını Türk edebiyatına tanıtan kişi Vâlâ Nurettin olmuştur (Atay, 2012, s. 322-323). Özellikle ekonomik krizler, işsizlik ve kırsal kesimlerdeki geçim sıkıntıları gibi konulara odaklanması, gazetenin geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmasını sağlamıştır. Halkın sorunlarını ve beklentilerini yansıtan bir yayın politikası benimsenmiş olması, gazetenin toplumla güçlü bir etkileşim içinde olmasına katkıda bulunmuştur.

Akşam Gazetesi'nin, Türkiye'nin siyasi, toplumsal ve kültürel dönüşüm süreçlerindeki etkisinin, yalnızca yazılı içeriklerle sınırlı kalmayıp, okuyucular arasında bir düşünce hareketi yaratmasıyla da belirginleştiği ifade edilmektedir. Gazetenin ele aldığı konuların, dönemin sosyo-politik ortamında tartışmalara yol açtığı ve toplumun farklı kesimlerinde yankı bulduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda, Akşam gazetesinin yayına başladığı yılların, siyasal ve sosyokültürel anlamda çalkantı ve karışıklıklarla dolu, özel ve kaotik bir dönem olduğu vurgulanmaktadır (Kazıcı, 2016, s. 13). Akşam Gazetesi, özellikle Cumhuriyet'in temel ilkelerinin benimsetilmesi ve yaygınlaştırılması konusunda önemli bir misyon üstlenmiştir. Bu süreçte modernleşme politikalarının yalnızca şehir merkezlerinde değil, kırsal bölgelerde de anlaşılmasını ve uygulanmasını sağlamak için yoğun bir çaba göstermiştir. Gazetenin kırsal kesime yönelik yayın politikası, toplumsal kalkınmanın temel dinamiklerinden biri olarak eğitimi merkeze almıştır. Eğitimin yaygınlaştırılması ve kaliteli bir hale getirilmesi konusunda kaleme alınan yazılar, halkın reformlara karşı olumlu bir tutum geliştirmesine katkı sağlamıştır. Özellikle kırsal kesimdeki okulların fiziksel koşulları, eğitim materyallerinin eksikliği ve öğretmenlerin yetersizliği gibi sorunlar, gazetenin dikkatle ele aldığı meseleler

arasında yer almıştır. Bu yazılar, yalnızca eleştiriden ibaret kalmamış, aynı zamanda çözüm önerileri sunarak hükümet politikalarına yön vermeye çalışmıştır. Böylece Akşam Gazetesi, dönemin modernleşme projelerinin toplumsal hayata etkilerini somut bir şekilde ele alan bir platform haline gelmiştir. Ayrıca Semiz (2008, s. 48-53) çalışmasında İkinci Dünya Savaşı döneminde gazeteci Sabiha Sertel'in döneme ilişkin görüşleri incelenmiştir. Çalışma, Sertel'in yazılarından yola çıkarak savaş dönemi basın faaliyetlerini ve toplumsal etkilerini değerlendirmiştir.

Gazetenin yayın politikasında kadınların toplumsal yaşam içindeki yerini güçlendirme çabası, dikkat çeken bir diğer önemli unsur olmuştur. Kadınların eğitim hayatına katılımı, meslek sahibi olmaları ve siyasal haklarını kullanmaları gibi konular, gazetenin sayfalarında sıkça işlenmiştir. Tüm bunlarla beraber Şirin (2013, s. 23-28) çalışmasında Sovyet Rusya ve İtalya gezilerinin 1930-1932 yılları arasında Türk siyasal yaşamına etkileri değerlendirilmiştir. Çalışma, bu gezilerin modernleşme ve siyasal dönüşüm üzerindeki etkilerini tartışmıştır. Akşam Gazetesi, kadınların bireysel özgürlüklerine ve haklarına vurgu yaparak, onların toplumda daha aktif bir rol üstlenmeleri gerektiğini savunmuştur. Özellikle kadınlara yönelik kaleme alınan yazılar, yalnızca kadın okuyucuları hedef almakla kalmamış, aynı zamanda erkek okuyucuların da bu konuda bilinçlenmesine katkıda bulunmuştur. Gazete, bu tutumuyla toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik farkındalık oluşturmaya ve Cumhuriyet'in getirdiği reformların kadınlar üzerindeki etkisini pekiştirmeyi amaçlamıştır. Bu çerçevede Akşam Gazetesi, toplumsal reformları desteklemenin yanı sıra, bu reformların eksik ya da uygulanabilir olmayan yönlerine de dikkat çekmiştir. Eğitim reformları kapsamında kırsal kesimde öğretim kalitesinin artırılması için yerel yönetimlerin daha aktif bir rol üstlenmesi gerektiğine dair yazılar yayınlamıştır. Ayrıca Ural ve Soyer (2012, s. 19-25) çalışmasında Atatürk Dönemi'nde Adana'daki yerel basının gelişimi ve dönemin toplumsal etkileri ele alınmıştır. Çalışma, yerel gazetelerin ulusal siyasete olan etkisini değerlendirmiştir. Bu tür eleştiriler, gazetenin yalnızca dönemin ideallerini desteklemekle kalmadığını, aynı zamanda bu ideallerin uygulanabilirliğini sorgulayan bir duruş sergilediğini göstermiştir. Gazete, halkın karşılaştığı pratik sorunları dile getirerek reformların halk tarafından daha kolay benimsenmesi için önerilerde bulunmuştur. Ayrıca Özkandış (2022, s. 7-12) çalışmasında Tek Partili Dönem'den çok partili siyasal yaşama geçiş süreci Nadir

Nadi'nin perspektifiyle değerlendirilmiştir. Çalışma, Nadi'nin bu süreçteki fikirlerini ve basın yoluyla yaptığı etkileri analiz etmiştir.

2.2. Akşam Gazetesi Yazarları ve Yaklaşımları

Akşam Gazetesi, kuruluşundan itibaren dönemin önde gelen aydın ve yazarlarını bir araya getirmiş ve bu yazarlar aracılığıyla geniş bir etki alanı yaratmıştır. Gazetenin yazar kadrosu, toplumsal, kültürel ve siyasi meseleleri ele alırken yalnızca haber aktarmakla kalmamış, aynı zamanda okuyucularına bir perspektif sunmayı amaçlamıştır. Her biri kendi alanında uzmanlaşmış bu isimler, dönemin entelektüel hayatına yön veren fikirler ortaya koymuş ve Akşam Gazetesi'nin özgün bir kimlik kazanmasına katkı sağlamıştır. Gazetenin yazarları, dönemin toplumsal ve siyasal gelişmelerini yakından takip etmiş ve bu gelişmeleri eleştirel bir gözle okuyucularına aktarmıştır. Bu durum bağlamında Erdoğan (2017, s. 13-18) çalışmasında Tek Parti dönemi Cumhuriyet Halk Partisi'nin ideolojik değişim ve dönüşüm süreci analiz edilmiştir. Çalışma, parti politikalarının toplumsal ve siyasal bağlamdaki etkilerini değerlendirmiştir. Özellikle Cumhuriyet'in ilanı ile başlayan modernleşme sürecinde, eğitim, kadın hakları, laikleşme ve ekonomik kalkınma gibi konular, yazarların temel ilgi alanları arasında yer almıştır. Bu yazılar, halkın bu alanlardaki reformlara olan bakış açısını şekillendirmiş ve toplumun reformları benimsemesine katkıda bulunmuştur. Akşam Gazetesi, yalnızca mevcut gelişmeleri aktarmakla yetinmemiş, aynı zamanda bu gelişmelerin toplumsal hayata etkilerini analiz eden yazılarla okuyucularını bilinçlendirmiştir.

Gazetenin önemli yazarlarından biri olan Vala Nurettin, toplumsal yaşam ve eğitim üzerine yazdığı yazılarla dikkat çekmiştir. Nurettin, özellikle halkın modernleşme sürecine uyum sağlaması ve Cumhuriyet'in ideallerine bağlı kalması gerektiğini savunmuştur. Eğitim reformlarını destekleyen bir tutum benimsemiş ve bu reformların kırsal kesimde uygulanabilirliği üzerine düşüncelerini paylaşmıştır. Yazarın, halkın bilinçlenmesi ve çağdaş dünya ile entegrasyonu konusundaki kararlılığı, gazetenin yayın politikasını belirleyen unsurlardan biri olmuştur. Vala Nurettin'in yazılarında bireysel özgürlükler ile toplumsal sorumluluklar arasındaki dengenin korunmasına yönelik güçlü bir vurgu yer almıştır. Bu durum, gazetenin

yalnızca bir haber kaynağı değil, aynı zamanda bir eğitim aracı olarak algılanmasını sağlamıştır. Bir diğer önemli isim olan Necmettin Sadak, gazetenin siyasi ve uluslararası gelişmeler konusundaki yayın çizgisine yön vermiştir. Sadak, dönemin dış politika meselelerini ele alırken Türkiye'nin dünya sahnesindeki yerini güçlendirme çabalarını destekleyen bir tutum sergilemiştir. Yazılarında özellikle Lozan Antlaşması sonrasında Türkiye'nin uluslararası ilişkilerdeki konumunu analiz etmiş ve bu konunun halk tarafından anlaşılmasına katkıda bulunmuştur. Sadak'ın yazıları, gazetenin okuyucuları nezdinde siyasi bilincin gelişmesine önemli bir katkı sağlamıştır. Tüm bunlarla beraber Göküş (2000, s. 23-28) çalışmasında Tek Parti döneminde Türk kamu bürokrasisinin gelişimi incelenmiştir. Çalışma, dönemin bürokratik yapılarının şekillenmesi ve bu yapıların Türkiye'nin modernleşme sürecindeki rolünü ele almıştır.

Akşam Gazetesi'nin yazar kadrosu, yalnızca siyasi ve toplumsal meselelerle sınırlı kalmamış, aynı zamanda kültür ve sanat alanında da etkili çalışmalar yürütmüştür. Gazetenin kültürel yazılarında, edebiyat, tiyatro, müzik ve sinema gibi alanlardaki gelişmeler ele alınmış ve bu gelişmeler, okuyuculara aktarılmıştır. Edebiyat eleştirmenleri, Türk edebiyatında yükselen yeni akımları tanıtarak okuyucuların bu akımlar hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamıştır. Aynı şekilde, tiyatro ve müzik üzerine yazılan yazılar, gazetenin kültürel birikimini artırmış ve okuyucuların bu alanlara olan ilgisini güçlendirmiştir. Akşam Gazetesi, bu yönüyle yalnızca bir haber kaynağı değil, aynı zamanda bir kültür ve sanat platformu olarak da işlev görmüştür. Gazetenin yazarları, okuyucularıyla samimi bir bağ kurmaya özen göstermiştir. Bu bağlamda halkın günlük yaşamında karşılaştığı sorunları ele alan yazılar kaleme alınmıştır. İşçi hakları, ekonomik krizler, sağlık hizmetlerindeki eksiklikler ve kırsal kesimdeki yaşam koşulları gibi konular, yazarların sıklıkla ele aldığı meseleler arasında yer almıştır. Bu yazılar, halkın sorunlarının anlaşılmasına ve çözüm yollarının tartışılmasına zemin hazırlamıştır. Gazetenin yazarları, yalnızca eleştirel bir bakış açısı sunmakla kalmamış, aynı zamanda çözüm odaklı bir yaklaşım benimseyerek okuyucularını bilinçlendirmiştir. Bu süreçle ilişkili olarak Görücü (2017, s. 23-28) çalışmasında Tek Parti döneminde halkçılık ve sosyal politika anlayışları, solidarizm ve korporatizm kavramları çerçevesinde 1936 İş Kanunu

üzerinden değerlendirilmiştir. Çalışma, bu politikaların iş kanunundaki yansımalarını ve sosyal yapıya etkilerini tartışmıştır.

Gazetenin diğer önemli yazarlarından biri olan Şevket Süreyya Aydemir, özellikle ekonomi ve sanayileşme konularındaki yazılarıyla dikkat çekmiştir. Aydemir, Türkiye'nin kalkınma hedeflerine ulaşabilmesi için sanayileşmenin zorunlu bir adım olduğunu savunmuş ve bu süreçte halkın bilinçlendirilmesi gerektiğini yazılarında detaylandırmıştır. Toplumun sanayileşme ile gelen değişimlere nasıl uyum sağlayabileceğini ele almış ve bu sürecin halk üzerindeki ekonomik ve sosyal etkilerini analiz etmiştir. Bu yazılar, sadece ekonomik kalkınma ile sınırlı kalmamış, aynı zamanda bireylerin bu sürecin bir parçası olması gerektiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda Çopur ve Uğurcan (2021, s. 31-38) çalışmasında Halide Edib'in 1939-1945 yılları arasında yazdığı gazete makaleleri incelenmiştir. Çalışma, makalelerin dönemin siyasi ve toplumsal koşullarına ışık tutan yönlerini değerlendirmiştir. Necmettin Sadak ise uluslararası ilişkiler ve siyasi konular üzerine yazdığı makalelerde Akşam Gazetesi'nin yayın politikasına yön vermiştir. Sadak, özellikle Türkiye'nin Batılılaşma sürecindeki yerini analiz etmiş ve bu süreçte dış politikanın önemine dikkat çekmiştir. Lozan Antlaşması'nın getirdiği kazanımları, uluslararası arenada Türkiye'nin saygın bir yer edinmesi açısından değerlendirmiştir. Yazılarında, modern bir devletin dış politikada güçlü bir duruş sergilemesi gerektiğini savunmuş ve bu duruşun ancak halkın bilinçli desteği ile mümkün olacağını ifade etmiştir. Bu bağlamda, halkın dış politika konularında bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi, Sadak'ın yazılarının temel hedeflerinden biri olmuştur.

Akşam Gazetesi'nin yazarları, kadınların siyasal haklarının genişletilmesi, eğitim ve iş gücüne katılımlarının artırılması gibi konularda cesur bir duruş sergilemiştir. Bu yazılar, dönemin kadın hareketlerini desteklemiş ve toplumun daha geniş bir kesiminde farkındalık yaratmıştır. Özellikle kadın okuyucular, bu tür yazılardan etkilenmiş ve gazete ile güçlü bir bağ kurmuştur. Akşam Gazetesi'nin yazar kadrosu, reformların uygulanmasında karşılaşılan zorluklara ve bu zorlukların toplumsal hayattaki yansımalarına da dikkat çekmiştir. Ayrıca Güner (2014, s. 33-38) çalışmasında Tek Parti döneminde basın-yayın yoluyla yapılan bölücülük propagandalarına uygulanan sansür politikaları ele alınmıştır. Çalışma, dönemin sansür uygulamalarının siyasi ve toplumsal bağlamdaki etkilerini değerlendirmiştir.

Yazarlar, reformların halk tarafından benimsenmesi ve etkin bir şekilde uygulanması için eleştirel bir tutum sergilemiş ve çözüm önerileri sunmuştur. Bu eleştirel yaklaşım, gazetenin sadece mevcut düzeni yansıtan bir araç değil, aynı zamanda bu düzeni sorgulayan ve iyileştirme yolları arayan bir mecra olmasını sağlamıştır. Akşam Gazetesi, yazarlarının bu özellikleri sayesinde okuyucularına geniş bir perspektif sunmuş ve onların toplumsal olaylara dair farkındalığını artırmıştır.

Akşam Gazetesi'nin yazarları, yalnızca dönemin sosyal ve siyasal sorunlarını tartışmaya açmakla kalmamış, aynı zamanda halkın bu sorunları anlamasını ve çözüm yollarını tartışmasını sağlamıştır. Yazarlar, ele aldıkları konulara derinlemesine bir yaklaşım sergileyerek, okuyucuların sadece bilgi edinmesini değil, aynı zamanda kendi görüşlerini geliştirmesini hedeflemiştir. Bu yönüyle gazetenin yazar kadrosu, dönemin toplumsal aydınlanma sürecine önemli bir katkıda bulunmuştur. Akşam Gazetesi'nin yazarlarının bir diğer dikkat çeken özelliği, toplumsal eleştirilerinde cesur ve yenilikçi bir duruş sergilemeleri olmuştur. Yazarlar, reformların olumlu yönlerini vurgularken, aynı zamanda bu reformların pratikteki aksaklıklarına da dikkat çekmişlerdir. Özellikle eğitim, kadın hakları ve ekonomik kalkınma konularında yazılan makaleler, hem hükümet politikalarını desteklemiş hem de bu politikaların halk arasında daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Yazarların bu eleştirel ve aynı zamanda yapıcı tutumu, gazetenin toplum nezdinde saygın bir yer edinmesine olanak tanımıştır. Gazetenin yazar kadrosunun dönemin modernleşme hareketleriyle uyumlu bir şekilde toplumsal dönüşüm konularına odaklanması, halkın reformları benimsemesinde etkili olmuştur. Akşam Gazetesi, bu süreçte bir köprü görevi üstlenmiş ve modernleşmenin yalnızca bir devlet politikası olmadığını, aynı zamanda bireylerin yaşam biçiminde köklü değişiklikler gerektirdiğini anlatmaya çalışmıştır. Bununla beraber Güzel (2019, s. 9-19) çalışmasında Türk siyasal hayatında lider odaklı politikanın karşılaştırmalı analizi yapılmıştır. Çalışma, Tek Parti dönemi (1923-1938) ile Ak Parti dönemi (2002-2015) arasındaki liderlik yaklaşımlarını incelemiştir. Bununla beraber kadın haklarına yönelik yazılarda, yazarlar Cumhuriyet'in temel ilkelerine bağlı kalarak, kadınların toplumsal hayattaki rollerinin dönüşmesi gerektiğini savunmuşlardır. Kadınların eğitime erişimi, meslek sahibi olma imkânları ve siyasal katılım hakkı gibi konular, gazetenin yazarları tarafından detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu yazılar, kadınların bireysel özgürlüklerinin ve toplumsal statülerinin

iyileştirilmesi gerektiği fikrini okuyuculara aktarmıştır. Gazetenin bu tür yazıları, kadın hareketlerini destekleyen bir platform görevi üstlenmiş ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin benimsenmesine katkıda bulunmuştur. Tüm bunlarla beraber Gülüş (2022, s. 7-13) çalışmasında Demokrat Parti dönemi Erzincan basını, yayın politikası ve yerel basın-siyaset ilişkileri ele alınmıştır. Çalışma, 1950-1960 yılları arasında Erzincan'da yayınlanan basın organlarının politik bağlamını değerlendirmiştir.

Gazetenin kültür ve sanat alanındaki yazıları da yazarların entelektüel birikimini yansıtmıştır. Tiyatro eleştirileri, yeni edebi eserler üzerine yapılan değerlendirmeler ve dönemin kültürel faaliyetlerine dair haberler, gazetenin sanata olan ilgisini ortaya koymuştur. Bu yazılar, halkın sanatsal ve kültürel birikimini artırmayı hedeflemiş ve Cumhuriyet'in aydınlanma ideallerine hizmet etmiştir. Yazarlar, kültür ve sanat konularını ele alırken bu alanların toplumun modernleşmesindeki rolüne de dikkat çekmişlerdir. Akşam Gazetesi'nin yazarları, dönemin yalnızca toplumsal reformlarını değil, aynı zamanda bu reformların bireyler ve topluluklar üzerindeki etkilerini derinlemesine ele almıştır. Her biri kendi uzmanlık alanında yazdığı makaleler ve köşe yazılarıyla, halkın hem bilgilendirilmesine hem de bilinçlendirilmesine önemli katkılar sağlamıştır. Bu durum, gazetenin bir haber organı olmanın ötesine geçerek bir düşünce merkezi ve toplumsal değişim aracı haline gelmesine olanak tanımıştır. Akşam Gazetesi'nin yazarlarının yazılarında ele alınan konular, dönemin gündemini şekillendirmiş ve reformların halk nezdinde kabul görmesine zemin hazırlamıştır.

Gazetenin yazarları, özellikle toplumsal eşitlik ve adalet kavramlarını sıklıkla gündeme getirmiştir. Eğitimde fırsat eşitliği, iş gücüne katılımda kadınların karşılaştığı engeller ve kırsal kesimdeki sosyoekonomik zorluklar gibi konular, gazetenin sayfalarında geniş yer bulmuştur. Yazarlar, bu sorunların çözümüne yönelik somut önerilerde bulunmuş ve halkın bu konularda farkındalık kazanmasını sağlamıştır. Kadınların iş gücüne katılım oranlarının artırılması gerektiği sık sık vurgulanmış ve bu konuda atılacak adımların, hem bireysel özgürlükler hem de toplumsal kalkınma için zorunlu olduğu savunulmuştur. Bu yazılar, Akşam Gazetesi'nin toplumsal reformların fikrîsel altyapısını güçlendiren bir yayın organı olarak öne çıkmasını sağlamıştır. Eğitim reformları üzerine yapılan analizler, gazetenin yazarlarının en dikkat çekici katkılarından biri olmuştur. Yazarlar, eğitimde yapılan reformların

yalnızca şehirlerde değil, kırsal alanlarda da etkili bir şekilde uygulanması gerektiğini vurgulamışlardır. Köy okullarındaki altyapı eksiklikleri, öğretmen açığı ve kırsal kesimde eğitime erişim zorlukları gibi konular, gazetede detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu yazılar, yalnızca sorunların tespit edilmesine değil, aynı zamanda çözüm önerilerinin geliştirilmesine de odaklanmıştır. Yazarların eğitim reformlarına yönelik bu eleştirel fakat yapıcı yaklaşımı, halkın reformlara olan desteğini artırmış ve bu süreçte hükümetin atacağı adımlara fikişsel bir rehberlik sunmuştur. Bununla beraber Kazıcı (2016, s. 35-39) çalışmasında Halide Edib Adıvar'ın 1946-1951 yılları arasında Akşam Gazetesi'nde yayımlanan yazıları metin ve inceleme olarak ele alınmıştır. Çalışma, bu yazıların dönemin toplumsal ve siyasal olaylarına ışık tutan yönlerini değerlendirmiştir.

Akşam Gazetesi yazarlarının modernleşme sürecine olan katkıları, sadece reformların açıklanmasıyla sınırlı kalmamış, aynı zamanda bu reformların toplumsal hayatta nasıl uygulanması gerektiği konusunda somut öneriler getirmiştir. Özellikle kadınların toplumsal yaşamdaki yerini ele alan yazılar, kadınların siyasal, sosyal ve ekonomik hayata daha aktif katılım göstermesi gerektiğini savunmuştur. Bu tür yazılar, kadın haklarının yalnızca bir eşitlik meselesi değil, aynı zamanda toplumsal kalkınma için bir gereklilik olduğunu açıkça ifade etmiştir. Kadınların çalışma hayatına dahil olması, meslek sahibi olmaları ve siyasal süreçlerde temsil edilmeleri gibi konular, gazetenin yayın politikasında önemli bir yer tutmuştur. Bu yazılar, halk arasında kadın hakları konusundaki farkındalığı artırmış ve toplumsal dönüşüm sürecine katkıda bulunmuştur. Gazetenin yazarları, ekonomik kalkınma ve sanayileşme konularında da önemli fikirler ortaya koymuştur. Türkiye'nin sanayileşme sürecine uyum sağlaması ve ekonomik kalkınma hedeflerine ulaşabilmesi için halkın bu süreçlere aktif katılım göstermesi gerektiği sıkça dile getirilmiştir. Yazarlar, sanayileşme ile kırsal kalkınma arasındaki bağlantıyı ele almış ve kırsal kesimdeki halkın ekonomik gelişimden nasıl fayda sağlayabileceği üzerine fikirler geliştirmiştir. Bununla beraber Karaca (2017, s. 13-19) çalışmasında Akşam ve Vakit gazetelerinin haberciliğinde İspanya'da II. Cumhuriyet'in ilanı (14 Nisan 1931) ele alınmıştır. Çalışma, bu gazetelerin haber sunumunda kullandıkları söylem ve dönemin uluslararası siyasi gelişmelerine bakış açılarını tartışmıştır.

2.3. Vala Nurettin'in Gazetecilik Serüveni

Vâlâ Nurettin'in, Türk basın tarihinde önemli bir yere sahip gazetecilerden biri olarak yazıları ve fikirleriyle dönemin toplumsal ve siyasal hayatına derin etkiler bıraktığı ifade edilmektedir. Yazı hayatına edebiyat ve düşünceyle adım atan Vâlâ Nurettin'in, zamanla gazetecilikte kendini göstererek özellikle Cumhuriyet dönemi reformlarının halka aktarılması ve anlaşılması konusunda büyük bir rol üstlendiği belirtilmektedir. Türk basın tarihinin en önemli kilometre taşlarından biri olarak kabul edilen Akşam Gazetesi'nin, Osmanlı'nın en karanlık ve en buhranlı dönemlerinde yayın hayatına başladığı vurgulanmaktadır. Yayına başladığı ilk günlerden itibaren halkın nabzını tutmada başarılı olan gazetenin, kısa sürede kendi okur kitlesini oluşturmayı başardığı ifade edilmektedir (Kazıcı, 2016, s. 24). Bununla beraber Yel (2005, s. 7-13) çalışmasında Akşam gazetesinin tarihi detaylı bir şekilde incelenmiştir. Kitap, gazetenin kuruluşundan itibaren geçirdiği evreleri ele almıştır. Bu konu çerçevesinde Demir (2012, s. 6-13) çalışmasında 1918-1960 yılları arasında Türkiye'deki iktidar-basın ilişkilerinin genel görünümü değerlendirilmiştir. Çalışma, basının siyasi iktidarlar üzerindeki etkisi ve bu ilişkilerin tarihsel süreçteki dönüşümünü ele almıştır. Onun gazetecilik serüveni, toplumu bilgilendirme ve aydınlatma misyonunu taşıyan güçlü bir mesleki çizgiyle şekillenmiştir. Bu süreç, gazetecilik mesleğini yalnızca bir haber aktarma işi olarak görmeyip aynı zamanda toplumu bilinçlendirme ve modernleşme süreçlerine katkı sağlama aracı olarak değerlendiren bir anlayışa dayandırılmıştır. Vala Nurettin, gazetecilik kariyerine Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde başlamış ve bu dönemin çalkantılı siyasi atmosferinde kaleme aldığı yazılarla dikkat çekmiştir. Onun yazılarında özellikle Cumhuriyet'in ilanından sonra hız kazanan reform süreçlerinin ele alınışı dikkat çekmiş ve bu reformların toplumsal etkileri detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Akşam Gazetesi'nde görev aldığı dönemde Vala Nurettin, yazılarıyla gazetenin yayın politikasına önemli katkılarda bulunmuştur. Eğitim, toplumsal yaşam ve kültürel dönüşüm gibi konular, onun yazılarında sıkça ele aldığı başlıklar arasında yer almıştır. Bu çerçevede Yenituna (2013, s. 8-15) çalışmasında 1930'lar Türkiye'sinde basının modernleşme aracı olarak oynadığı rol tartışılmıştır. Çalışma, dönemin basın politikalarını ve etkilerini analiz etmiştir. Eğitim reformlarının Türkiye'nin modernleşme sürecindeki belirleyici rolüne vurgu yapan yazıları, dönemin aydınlanma

hareketlerine entelektüel bir destek sunmuştur. Vala Nurettin, halkın modern eğitim anlayışını benimsemesi ve eğitimin bir toplumsal kalkınma aracı olarak kullanılabilmesi için yazılarında bu konulara özel bir yer ayırmıştır. Özellikle kırsal kesimde eğitimin yaygınlaştırılması gerektiği fikri, onun gazetecilik yaklaşımında temel bir tema olarak öne çıkmıştır.

Vala Nurettin'in gazeteciliği, eleştirel bir gözle olayları değerlendiren ancak aynı zamanda çözüm önerileri sunan bir anlayışla şekillenmiştir. Reformların pratikteki eksikliklerini ve uygulanmasındaki sorunları cesurca dile getirmiştir. Bu eleştirel yaklaşım, onun yazılarına özgün bir derinlik kazandırmış ve okuyucular tarafından büyük bir ilgiyle takip edilmesini sağlamıştır. Nurettin'in yazılarında yalnızca sorunları tespit eden bir bakış açısı değil, aynı zamanda bu sorunların giderilmesi için yapılması gerekenler de detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu tutumu, onun gazetecilik kariyerini diğerlerinden ayıran önemli bir özellik olarak belirlemiştir. Ayrıca Kelleci (2012, s. 54-59) çalışmasında Hıfzı Topuz'un biyografik romanlarında Cumhuriyet dönemi ele alınmıştır. Çalışma, romanların içerik analizi yoluyla Cumhuriyet'in toplumsal ve siyasal gelişmelerine ışık tutma biçimlerini değerlendirmiştir.

Vala Nurettin, kadın hakları konusunda da cesur bir duruş sergileyerek, bu alandaki toplumsal dönüşümlerin savunuculuğunu yapmıştır. Kadınların eğitim almasının, ekonomik hayatta yer edinmesinin ve siyasal katılımlarının artırılmasının, Türkiye'nin modernleşme sürecindeki önemine sıkça değinmiştir. Ayrıca Yeşilyurt (2021, s. 13-18) çalışmasında Türk basınında Büyük Buhran'ın etkileri Akşam Gazetesi üzerinden incelenmiştir. Çalışma, bu dönemin ekonomik ve toplumsal etkilerini gazete içerikleriyle ilişkilendirmiştir. Kadınların toplumsal hayatta daha fazla görünür olmaları gerektiği fikrini yazılarında işleyen Nurettin, bu konuda bir farkındalık oluşturmayı başarmıştır. Akşam Gazetesi'nin, dönemin siyasal ve kültürel gelişmelerini yakından takip etmek amacıyla sıkı ve disiplinli bir çalışma içine girdiği belirtilmektedir. Gazetenin, yayın hayatına başladığı andan itibaren İstanbul'un fiilen işgaline tanıklık ettiği ve ülkenin bu kaos dolu ortamında halkın ve siyasetin nabzını tutmaya çalıştığı ifade edilmektedir (Kazıcı, 2016, s. 24). Onun kadın haklarına dair kaleme aldığı yazılar, Akşam Gazetesi'nin bu alandaki yayın politikasını da şekillendirmiştir. Bu yazılar, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda okuyuculara ilham

veren ve dönemin kadın hareketlerini destekleyen bir nitelik taşımıştır. Vala Nurettin'in gazetecilik anlayışı, yalnızca ulusal konularla sınırlı kalmamış, uluslararası meselelere de geniş bir yer vermiştir. Türkiye'nin dünya sahnesindeki yerini analiz eden yazıları, dönemin dış politikadaki gelişmelerini okuyuculara aktarırken aynı zamanda bu gelişmelerin Türkiye için taşıdığı öneme dikkat çekmiştir. Lozan Antlaşması sonrası Türkiye'nin kazandığı hakların korunması ve uluslararası arenada saygın bir yer edinmesi gerektiği fikri, onun yazılarında sıkça işlenmiştir. Vala Nurettin, dış politika meselelerinde halkın bilinçlenmesini ve bu alandaki gelişmelere daha fazla ilgi göstermesini sağlamayı amaçlamıştır.

Kültür ve sanat alanındaki yazılarında ise Vala Nurettin, halkın bu alanlara olan ilgisini artırmayı hedeflemiştir. Tiyatro, edebiyat ve müzik gibi sanat dallarının toplumsal aydınlanmadaki rolüne dikkat çekmiş ve bu alanlardaki gelişmeleri okuyucularına aktararak bir kültürel farkındalık yaratmayı amaçlamıştır. Sanatın bir eğitim ve bilinçlendirme aracı olarak kullanılabileceğini savunan Nurettin, halkın sanata olan ilgisini artırmanın toplumsal dönüşüm sürecine katkı sağlayacağına inanmıştır. Bu yaklaşımı, onun gazetecilik anlayışını derinleştiren ve zenginleştiren bir unsur olmuştur. Bununla beraber Vala Nurettin'in gazetecilik serüveni, onun yalnızca bir yazar değil, aynı zamanda dönemin toplumsal dinamiklerine yön veren bir aydın olarak anılmasını sağlamıştır. Bu yaklaşımı, Vala Nurettin'i yalnızca dönemin değil, aynı zamanda geleceğin sorunlarına ışık tutan bir fikir adamı haline getirmiştir. Bu çerçevede Korkmaz (2014, s. 8-16) çalışmasında Türkiye'de Tek Parti dönemi toplum ve siyaset anlayışı dünya konjonktürü bağlamında değerlendirilmiştir. Çalışma, dönemin ideolojik eğilimlerini ve uluslararası politikalarla etkileşimlerini incelemiştir.

Vala Nurettin'in gazeteciliği, toplumsal meseleleri derinlemesine ele alan ve bu meseleleri çözüm önerileriyle birlikte sunan bir anlayışla şekillenmiştir. Eğitim reformları konusunda yazdığı yazılarda, eğitimin yalnızca bireylerin yaşamlarını değil, aynı zamanda bir ülkenin geleceğini şekillendiren bir güç olduğunu ifade etmiştir. Özellikle kırsal bölgelerde eğitimin yaygınlaştırılması ve okuryazarlığın artırılması gerektiğini savunmuş, bu alanlarda karşılaşılan eksikliklere dikkat çekmiştir. Köy enstitülerinin önemine vurgu yapan yazılarında, kırsal kesimde eğitimin modernleşme sürecine olan katkılarını analiz etmiş ve bu kurumların toplumsal kalkınmaya yaptığı etkileri açıklamıştır. Eğitim politikalarının halkın ihtiyaçlarına göre şekillendirilmesi

gerektiğini dile getirerek, bu alanda yapılacak reformların sürdürülebilirliğinin önemini vurgulamıştır. Kadın hakları konusunda ise Vala Nurettin, döneminin ötesinde bir vizyon sergileyerek kadınların toplumsal hayatın her alanında daha fazla yer alması gerektiğini savunmuştur. Kadınların siyasal katılımını artırmaya yönelik yazılarında, bu sürecin yalnızca kadınların özgürleşmesi açısından değil, aynı zamanda toplumun ilerlemesi açısından da kritik bir önem taşıdığını ifade etmiştir. Onun yazılarında kadınların eğitiminin, toplumsal eşitliğin sağlanmasındaki temel adımlardan biri olduğu sıkça vurgulanmıştır. Kadınların iş gücüne katılımını destekleyen fikirleri, modern Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısının güçlendirilmesine yönelik önemli bir bakış açısı sunmuştur. Kadınların aile içindeki rollerinin ötesinde, toplumsal ve siyasal alanlarda aktif bireyler olarak yer alması gerektiğine dair görüşleri, dönemin kadın hareketlerine entelektüel bir destek sağlamıştır. Bu bağlamda Közleme (2019, s. 9-14) çalışmasında Tek Parti döneminde din, sınıf ve ideoloji ilişkisi ele alınmıştır. Çalışma, dönemin ideolojik yönelimlerinin toplumsal yapıya etkilerini ve sınıfsal dinamiklerini tartışmıştır.

Vala Nurettin, kültür ve sanatın toplumsal dönüşümdeki rolünü de yazılarında derinlemesine işlemiştir. Sanatın, bireylerin duyarlılıklarını artırarak toplumsal bilinci güçlendirdiğine inanmış ve bu doğrultuda tiyatro, edebiyat ve müzik gibi sanat dallarına dair yazılar kaleme almıştır. Halkın sanata olan ilgisini artırmayı hedefleyen bu yazılar, modernleşme sürecinde kültürel değerlerin korunması ve geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Türkiye'nin uluslararası arenada daha güçlü bir yer edinmesi gerektiğini savunan Vala Nurettin, bu süreçte halkın bilinçlendirilmesinin önemine vurgu yapmıştır. Lozan Antlaşması'nın sonuçları ve Türkiye'nin Batı ile ilişkileri üzerine yazdığı analizlerde Türkiye'nin bağımsız bir dış politika yürütmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu yazılar, halkın dış politikadaki gelişmelere olan ilgisini artırmış ve ulusal çıkarların korunması konusunda farkındalık yaratmıştır. Ayrıca Mak (2011, s. 23-28) çalışmasında Akşam (1941-1950) gazetesinde yer alan müzik yazılarının açıklamalı bibliyografyası hazırlanmış ve dönemsel bir değerlendirme yapılmıştır. Çalışma, dönemin kültürel anlayışına ışık tutmaktadır. Köy enstitüleri gibi kırsal kesimde eğitimi güçlendirmek için atılan adımları desteklemiş ve bu kurumların, halkın modernleşme sürecine entegrasyonunda oynadığı rolü analiz etmiştir. Onun bu yaklaşımı, reformların uygulanabilirliğine dair eleştirel bir gözle yazılar kaleme

almasına neden olmuş ve okuyucularına hem bilgilendirici hem de yol gösterici bir perspektif sunmuştur. Kadın hakları, Vala Nurettin'in gazeteciliğinde diğer önemli bir odak noktası olmuştur. Cumhuriyet'in kadınlara tanıdığı hakların genişletilmesi ve bu hakların toplumda tam anlamıyla benimsenmesi gerektiği düşüncesi, onun yazılarında sıkça yer bulmuştur. Kadınların eğitim almasının meslek sahibi olmasının ve siyasal hayatta yer almasının yalnızca bir hak meselesi değil, aynı zamanda toplumsal kalkınmanın bir gerekliliği olduğunu savunmuştur. Kadınların iş gücüne katılımını artıracak politikaların geliştirilmesi gerektiğini ifade eden yazılarında, modernleşme sürecinin kadınların aktif katılımıyla mümkün olabileceğini dile getirmiştir. Bu yazılar, dönemin toplumsal dönüşümüne katkı sağladığı gibi kadın okuyucular arasında da önemli bir yankı uyandırmıştır. Vâlâ Nurettin'in hayatında önemli bir yer tutan gazetecilik kariyerinin, pek çok dergi ve gazetede uzun yıllar devam ettiği belirtilmektedir. Bir dönem Nizamettin Nazif ile birlikte Hergün gazetesini de çıkaran Vâlâ Nurettin'in, bu dergi ve gazeteler arasında imzasının en çok görüldüğü yerin Akşam Gazetesi olduğu ifade edilmektedir (Atay, 2012, s. 17-18).

2.4. Vala Nurettin'in Tek Parti Dönemindeki Yeri

Vala Nurettin, Tek Parti döneminde gazetecilik ve düşünce hayatında önemli bir figür olarak öne çıkmıştır. Bu dönemin toplumsal ve siyasal yapısı, gazeteciliği bir bilgi aktarma aracından çok, bir fikir ve ideoloji taşıyıcısı haline getirmiştir. Vala Nurettin, yazılarında dönemin reformlarını halk nezdinde anlaşılır ve kabul edilebilir kılmaya çalışmış, aynı zamanda modernleşme sürecindeki eksikliklere dikkat çekerek eleştirel bir tavır sergilemiştir. Bu yönüyle Vala Nurettin, Tek Parti döneminin hem destekçisi hem de yapıcı bir eleştirmeni olarak görülmüştür. Kadın haklarına dair yazıları, onun Tek Parti dönemindeki aydın kimliğini belirgin kılmıştır. Bu dönemde kadınlara tanınan siyasal ve sosyal hakların genişletilmesi sürecini güçlü bir şekilde destekleyen Vala Nurettin, kadınların toplumsal hayatta daha fazla yer edinmesinin yalnızca bir hak meselesi olmadığını, aynı zamanda Cumhuriyet ideallerinin bir gerekliliği olduğunu savunmuştur. Kadınların eğitiminin yaygınlaştırılmasının onların toplumsal hayata entegrasyonu için bir ön koşul olduğunu ifade eden yazılarında, bu alandaki eksikliklere dikkat çekmiştir. Kadınların siyasal hayata katılımını destekleyen

yazılarında onların yalnızca oy kullanan bireyler değil, aynı zamanda karar alma mekanizmalarında aktif rol oynayan yurttaşlar olması gerektiğini dile getirmiştir. Tek Parti döneminin siyasal yapısı, basının belli bir çizgide yayın yapmasını zorunlu kılmıştır. Ayrıca Ayten (2011, s. 35-44) çalışmasında Türkiye’de Cumhuriyet dönemi basın rejimleri ve basın-iktidar ilişkileri tarihsel perspektifte analiz edilmiştir. Çalışmada, basının siyasal yapılar üzerindeki etkisi ve bu süreçte karşılaştığı sınırlamalar ele alınmıştır. Reformların uygulanmasındaki eksikliklere ve halkın bu süreçte karşılaştığı zorluklara dair kaleme aldığı yazılar, onun eleştirel tavrını ortaya koymuştur.

Kültür ve sanat alanındaki çalışmaları da onun Tek Parti dönemindeki yerini pekiştirmiştir. Cumhuriyet’in kültürel modernleşme idealleri doğrultusunda tiyatro, müzik, edebiyat ve sinema gibi alanlarda yazdığı yazılar, halkın sanata olan ilgisini artırmayı hedeflemiştir. Sanatın, bireylerin duygu dünyasını zenginleştirmenin yanı sıra toplumsal bilinci geliştiren bir araç olduğunu savunmuştur. Bu dönemde tiyatro eserlerini ve edebi yapıtları inceleyen yazılarında, sanatın toplumsal dönüşümdeki rolüne dikkat çekmiştir. Bu çalışmalar, Vala Nurettin’in yalnızca bir gazeteci değil, aynı zamanda bir kültür insanı olarak Tek Parti döneminde önemli bir yer edinmesini sağlamıştır. Dış politika konularında ise Vala Nurettin, Tek Parti döneminde Türkiye’nin uluslararası arenada güçlenmesine yönelik politikaları desteklemiştir. Lozan Antlaşması sonrasında Türkiye’nin bağımsız bir devlet olarak uluslararası sistemde edindiği yerin korunması gerektiğini savunmuş ve bu doğrultuda izlenen Batılılaşma politikalarını destekleyen yazılar kaleme almıştır. Halkın bu politikaların önemini anlaması ve desteklemesi için açıklayıcı ve bilgilendirici bir dil kullanmıştır. Türkiye’nin modernleşme sürecinde dış politikadaki güçlü duruşunun iç reformlarla desteklenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu yazılar, onun dış politika meselelerine dair entelektüel bir derinlik sunduğunu ve bu alanda halkın farkındalığını artırmaya çalıştığını göstermiştir. Vala Nurettin’in Tek Parti dönemindeki yeri, yalnızca gazetecilik faaliyetleriyle sınırlı kalmamış, aynı zamanda dönemin düşünce hayatına yön veren bir figür olarak şekillenmiştir. Onun yazıları, modern Türkiye’nin inşa sürecine tanıklık etmiş ve bu süreçte yaşanan zorlukların altını çizen bir bilinçlendirme aracı haline gelmiştir. Dönemin ideolojik yapısına uygun olarak Cumhuriyet’in reform politikalarını destekleyen bir duruş sergilemiş ancak bu reformların uygulanmasında

karşılaşılan eksiklikleri dile getirerek yapıcı eleştiriler sunmuştur. Genel olarak Temel (2021, s. 8-14) çalışmasında Cumhuriyet Dönemi'nde Zonguldak Gazetesi'nin ideolojik inşa stratejileri incelenmiştir. Çalışma, gazetenin yayın politikaları ve ideolojik etkilerini analiz etmiştir. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması gerektiğini vurgulamış ve kırsal kesimde eğitimin yaygınlaştırılmasının modernleşme sürecindeki önemine dikkat çekmiştir. Bu çerçevede Uçak (2021, s. 18-24) çalışmasında Türkiye'de Demokrat Parti dönemindeki sosyal politika anlayışı ele alınmıştır. Tez, dönemin sosyal politika uygulamalarını ve etkilerini değerlendirmiştir. Köy enstitülerini güçlü bir şekilde desteklemiş ve bu kurumların kırsal kalkınma üzerindeki etkilerini sıklıkla dile getirmiştir. Onun yazılarında eğitim reformlarının yalnızca öğretim kurumlarının modernleşmesiyle sınırlı kalmaması gerektiği, aynı zamanda halkın zihinsel dönüşümüne katkı sağlaması gerektiği savunulmuştur. Bu çerçevede Milli Eğitim Bakanlığı (2011, s. 7-13) çalışmasında gazeteciliğin doğuşu ve gelişimi incelenmiştir. Çalışma, basın tarihinin önemli dönemlerini ve Türkiye'de gazeteciliğin evrimini genel hatlarıyla ele almıştır. Eğitim politikalarının uygulama süreçlerinde karşılaşılan sorunları ele alan Vala Nurettin, bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmuş ve reformların sürdürülebilirliğini sağlayacak stratejiler geliştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Vala Nurettin'in kültür ve sanat yazıları, onun Tek Parti dönemindeki rolünü daha da pekiştirmiştir. Cumhuriyet'in kültürel reformlarının bir parçası olarak, halkın sanata ve kültüre olan ilgisini artırmaya yönelik bir yayın politikası benimsemiştir. Sanatın bireylerin estetik anlayışını geliştirdiğini ve toplumsal bilinci güçlendirdiğini savunarak bu alanlarda halkın daha aktif katılımını teşvik etmiştir. Tiyatro, edebiyat ve müzik gibi alanlarda yazdığı eleştiriler, dönemin sanatsal üretimlerinin değerini artırmış ve halkın bu üretilere olan ilgisini artırmıştır. Kültür ve sanatın toplumsal dönüşümdeki rolünü merkeze alan bu yazılar, onun yalnızca bir gazeteci değil, aynı zamanda bir kültür insanı olarak tanınmasını sağlamıştır. Genel olarak Özsoy (2019, s. 45-49) çalışmasında çok partili hayata geçiş sürecinde yerel basının rolü Bolu örneği üzerinden incelenmiştir. Çalışma, Bolu'daki yerel gazetelerin bu dönemdeki haber sunumları ve siyasi değişimlere yaklaşımını ele almıştır.

Dış politika konularında da Vala Nurettin, Tek Parti döneminin uluslararası ilişkilerde izlediği modernleşme ve bağımsızlık hedeflerini destekleyen bir çizgi

izlemiştir. Türkiye'nin Batılılaşma politikalarını, uluslararası arenada daha güçlü bir yer edinme çabalarını ve Lozan Antlaşması sonrası elde edilen kazanımları destekleyen yazılar kaleme almıştır. Halkın bu kazanımların önemini anlaması gerektiğini ifade etmiş ve Türkiye'nin dış politikada izlediği bağımsız ve onurlu duruşu sıkça övmüştür. Dış politikada halkın bilinçlendirilmesi gerektiğine dair yazıları, onun gazeteciliğinin ulusal çıkarları koruma ve halkı bu konuda bilgilendirme sorumluluğu taşıdığını göstermiştir. Bununla beraber Vala Nurettin'in Tek Parti dönemindeki yeri, yalnızca dönemin reformlarını desteklemekle değil, aynı zamanda bu reformların eksik yönlerini ele alıp çözüm önerileri sunmasıyla şekillenmiştir. Onun gazetecilik anlayışı, hem devrimlerin yaygınlaşmasına hizmet eden hem de bu devrimlerin toplum üzerindeki etkilerini eleştirel bir perspektifle değerlendiren bir çizgide ilerlemiştir. Bu yıllarda Akşam Gazetesi'nin, Cumhuriyet'in ve devrimlerin kararlı bir savunucusu olarak öne çıktığı belirtilmektedir. Hilafet kurumu etrafında dönen tartışmalarda, gazetenin en başından itibaren hükümetin yanında yer aldığı ifade edilmektedir. Ayrıca, muhalif gazetecilerin birçoğunun yargılanmasına neden olan Takrir-i Sükûn Yasası'ndan Akşam Gazetesi'nin doğrudan etkilenmediği görülmektedir (Kazıcı, 2016, s. 28).

Tek Parti döneminde gazetecilik mesleği siyasi iklimin etkisi altında şekillenmiş, basın organları büyük ölçüde hükümet politikalarını destekleyen bir yayın anlayışı benimsemek zorunda kalmış ama Vala Nurettin, bu sınırlar içerisinde dahi reformların pratikteki yansımalarını sorgulayan ve toplumsal değişimin daha derinlemesine kökleşmesi için önerilerde bulunan bir isim olmayı başarmıştır. Bu çerçevede Çiçek (2017, s. 45-49) çalışmasında 1945-1950 yılları arasında Trabzon basınının çok partili hayata geçiş sürecindeki rolü incelenmiştir. Çalışma, Trabzon basınının bu dönemdeki siyasi, sosyal ve ekonomik bağlamını ele almıştır. Eğitim reformları, Vala Nurettin'in en çok üzerinde durduğu konular arasında yer almıştır. Tek Parti döneminin temel politikalarından biri olan eğitimde modernleşme çabalarını desteklemiş ve bu alanda yapılan çalışmaların daha etkili olabilmesi için çözüm önerileri geliştirmiştir. Eğitim reformlarının kırsal kesimde yeterince etkili olamadığına dikkat çeken yazılarında bu alanlardaki eksikliklerin giderilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Özellikle köy okulları ve köy enstitüleri gibi kırsal kalkınmayı hedefleyen projeleri savunmuş ve bu projelerin genişletilmesi gerektiğini

dile getirmiştir. Onun yazılarında, eğitimin yalnızca bireysel bir hak değil, toplumsal kalkınmanın temel taşı olduğu düşüncesi hâkim olmuştur. Eğitim sistemindeki eşitsizlikleri eleştiren yazıları, bu alanda daha kapsayıcı bir politika geliştirilmesi gerektiğine işaret etmiştir. Tüm bunlarla beraber Öztekin (2013, s. 58-65) çalışmasında Tan gazetesinin 1938-1945 yılları arasındaki muhalif duruşu ve Serteller yönetiminde izlediği politikalar incelenmiştir. Çalışma, gazetenin yayın politikası ve dönemin siyasi atmosferindeki yerini değerlendirmiştir. Bununla beraber Uğur (2010, s. 23-33) çalışmasında Tek Parti Dönemi'nde muhalefet basını ve Tan Gazetesi'nin 1938-1945 yılları arasındaki yayın politikaları incelenmiştir. Çalışma, gazetenin muhalif duruşunu ve dönemle ilişkisini ele almıştır.

Kadın hakları, Vala Nurettin'in Tek Parti dönemindeki duruşunu belirginleştiren bir başka önemli konu olmuştur. Kadınlara tanınan siyasal ve sosyal hakların yaygınlaştırılması gerektiğini savunmuş, bu hakların yalnızca yasal düzenlemelerle sınırlı kalmaması gerektiğini vurgulamıştır. Kadınların eğitim ve ekonomik yaşamda daha fazla yer almasının Türkiye'nin modernleşme sürecindeki önemine dikkat çekmiştir. Kadınların toplumsal hayatta daha aktif rol alabilmesi için, eğitime daha fazla erişim sağlamaları gerektiğini dile getirmiştir. Bu yazılar, kadın haklarının dönemin toplumsal dönüşüm projelerindeki yerini güçlendirmiş ve kadınların reform süreçlerine dahil olma potansiyelini ortaya koymuştur. Kadınların siyasal katılımını destekleyen görüşleri, yalnızca dönemin politikalarını onaylamakla kalmamış, aynı zamanda bu alandaki eksikliklere dair yapıcı bir eleştiri getirmiştir. Kültür ve sanat yazıları, Vala Nurettin'in Tek Parti dönemindeki etkisini artıran bir başka önemli alan olmuştur. Sanatın bireylerin duyarlılıklarını artırdığı ve toplumsal bilinci güçlendirdiği fikrini savunan Nurettin, kültürel reformların halk tarafından benimsenmesi için çaba göstermiştir. Tiyatro, edebiyat ve müzik gibi alanlarda kaleme aldığı yazılar, bu alanların Cumhuriyet idealleriyle uyumlu bir şekilde gelişmesi gerektiğini ifade etmiştir. Özellikle tiyatro eleştirileri ve edebiyat incelemeleri, dönemin kültürel atmosferine dair önemli bir perspektif sunmuştur. Halkın sanatla olan bağını güçlendirmeye yönelik çağrıları, onun gazetecilik faaliyetlerini toplumsal bilinçlenmenin bir aracı haline getirmiştir. Bu kapsamda Öztürk (1994, s. 9-19) çalışmasında Tek Parti Dönemi'nde basın özgürlüğünün sınırları ve devletin basına

yönelik politikaları ele alınmıştır. Çalışma, dönemin baskıcı uygulamalarını ve basın bu duruma tepkilerini tartışmıştır.

Dış politika konularında ise Vala Nurettin, Türkiye'nin modernleşme sürecinin uluslararası boyutlarını ele alan yazılar kaleme almıştır. Türkiye'nin Batılılaşma sürecindeki ilerlemelerini destekleyen bir çizgide yazmış ve Lozan Antlaşması'nın Türkiye'ye kazandırdığı bağımsızlığı sıkça övmüştür. Dış politika yazılarında Türkiye'nin uluslararası arenadaki saygınlığını artıracak adımlar atmasının önemine vurgu yapmıştır. Bu yazılar, halkın dış politikaya olan ilgisini artırmış ve bu alandaki farkındalığın gelişmesine katkı sağlamıştır. Tek Parti döneminde, basın üzerindeki baskılara rağmen, Vala Nurettin'in eleştirel tavrını koruduğu gözlemlenmiştir. Reformların uygulanmasında karşılaşılan zorlukları açıkça dile getirmiş, ancak bu eleştirilerini yapıcı bir şekilde ifade ederek reformların daha etkili bir hale gelmesine yönelik çözüm önerileri sunmuştur. Bu durum, onun yalnızca bir reform destekçisi değil, aynı zamanda bu reformların başarısızlığa uğramaması için çaba gösteren bir düşünce lideri olduğunu ortaya koymuştur. Bu bağlamda Sazyek (2022, s. 13-21) çalışmasında Vâlâ Nureddin'in yazdığı dört mektup ve çevresi üzerinden dönemin toplumsal ve siyasi koşulları ele alınmıştır. Çalışma, mektuplar aracılığıyla Nureddin'in düşünce dünyasına ışık tutmaktadır. Bu çerçevede Sürgit (2023, s. 9-13) çalışmasında Sabri Esat Siyavuşgil'in mektupları üzerinden dönemin edebiyatına bir bakış sunulmuştur. Çalışma, mektuplarda yansıtılan edebi ve toplumsal unsurları incelemiştir.

3. VALA NURETTİN'İN YAZILARININ ANALİZİ

Bu bölümde Vala Nurettin'in Akşam Gazetesindeki incelenen yazılarının analizi yapılacaktır.

3.1. Araştırma Deseni

Araştırma, betimsel nitel araştırma modeli çerçevesinde yapılandırılmıştır. Bu model, incelenen olgunun doğal bağlamı içerisinde derinlemesine ve ayrıntılı biçimde betimlenmesini amaçlamaktadır. Çalışmanın odak noktasını, Vala Nurettin'in Akşam Gazetesi'nde yayımlanan yazıları oluşturmaktadır. Araştırma deseni, çalışmanın amaçlarına ulaşmak üzere tarihsel metin analizine dayalı olarak planlanmıştır. Bu bağlamda, birincil veri kaynağını Akşam Gazetesi'nde Vala Nurettin imzasıyla yayımlanan yazılar oluşturmaktadır. Toplamda 382 yazı incelenmiş, bu yazılar üzerinde nitel analiz tekniklerinden içerik analizi, tematik analiz ve tarihsel metin çözümlemesi uygulanmıştır. Bu teknikler aracılığıyla yazılarda tekrar eden temalar, ideolojik yönelimler ve söylemsel yapıların sistematik biçimde ortaya konulması hedeflenmiştir. Araştırma süreci, öncelikle kapsamlı bir literatür taramasıyla kuramsal çerçevenin belirlenmesini, ardından 382 yazıya yönelik derinlemesine çözümleme yapılmasını içeren aşamalı bir yapıda ilerlemiştir. Veri toplama sürecinde kullanılan yöntemsel adımlar açık ve sistemli biçimde organize edilmiş, analiz sürecinde ise tematik kategoriler oluşturularak elde edilen bulgular bu kategoriler çerçevesinde yorumlanmıştır.

3.2. Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci, öncelikle Vala Nurettin'in Akşam Gazetesi'nde yayınlanan yazılarının belirlenmesiyle başlamıştır. Bu aşamada, Akşam Gazetesi arşivlerinden ve dijital kütüphane kaynaklarından yararlanılarak, Vala Nurettin'e ait yazıların toplandığı veri seti oluşturulmuştur. Araştırmada, tek parti dönemi olarak tanımlanan 1920'ler ve 1930'lar kapsamındaki yazılar öncelikli olarak ele alınmıştır. Bu kapsamda hem basılı gazete arşivleri hem de dijital veri tabanları kullanılarak, ilgili dönemlerde yayınlanan makaleler taranmış, Vala Nurettin'e ait olduğu tespit edilen yazılar

toplanmıştır. Bu nedenle arşiv araştırmaları titizlikle yürütülmüş, tarihi referansların doğruluğu ve metinlerin tamlığı sağlanmaya çalışılmıştır. Toplanan yazılar, daha sonra dijital formata aktarılmış ve içerik analizi için kullanılacak şekilde organize edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları, öncelikle arşiv araştırması ve literatür taraması yöntemlerine dayanmıştır. Vala Nurettin'in yazılarının toplandığı kaynaklar arasında; Türkiye'nin önde gelen kütüphaneleri, özellikle Milli Kütüphane ve üniversite kütüphanelerinin arşivleri, dijital gazete veri tabanları ve çevrimiçi arşiv sistemleri yer almıştır. Bu kaynaklardan yararlanarak Akşam Gazetesi'nin ilgili dönemlerine ait sayılarındaki Vala Nurettin yazıları dijital ortamda erişilmiş ve metinler indirilmiştir. Veri toplama araçları kapsamında, bir dizi program ve yöntem de kullanılmıştır. İlk olarak dijital arşivlerin sağladığı arama fonksiyonları aracılığıyla "*Vala Nurettin*", "*toplumsal yaşam*", "*eğitim*" gibi anahtar kelimeler kullanılarak ilgili yazılar filtrelenmiştir.

3.4. Veri Analizi

Veri analizi süreci, Vala Nurettin'in Akşam Gazetesi'nde yayımlanan yazılarının sistematik olarak incelenmesi ve yorumlanması üzerine kurulmuştur. Bu aşamada, nitel araştırmalarda sıklıkla başvurulmuş içerik analizi yöntemi temel alınmıştır. İçerik analizi, yazılı, sözlü ya da görsel materyallerin anlamlı temalar doğrultusunda çözümlenmesine olanak sağlayan sistematik bir analiz tekniğidir (Krippendorff, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmada ilk olarak, 382 adet yazı dijital ortama aktarılmış ve nitel veri analizi için uygun formatta kodlama işlemleri gerçekleştirilmiştir. Kodlama sürecinde veriler tümevarım yaklaşımıyla tematik kategorilere ayrılmıştır. Tematik analiz sürecinde ise yazılarda öne çıkan kavramlar, söylem kalıpları, tekrar eden ifade biçimleri ve içeriksel örüntüler tespit edilmiştir.

İçerik analizi yöntemi, Vala Nurettin'in yazılarında toplumsal yaşam ve eğitim konularına ilişkin eleştirel yaklaşımlarını sistematik biçimde kategorize edebilmek amacıyla tercih edilmiştir. Bu kapsamda yazılar, örneğin eğitimde halkçılık vurgusu,

Batılılaşma ve kültürel dönüşüm eleştirisi, aydın sorumluluğu, kadınların kamusal yaşamdaki rolü gibi ana tematik bloklar altında organize edilmiştir. Her blok içinde benzer temaların nasıl işlendiği, hangi kavramlar etrafında şekillendiği ve yazarın söylemsel yönelimi detaylı biçimde değerlendirilmiştir.

3.5. Yazıların Toplumsal Yaşam Üzerine Temaları

Vala Nurettin'in gazeteye verdiği yazılar, toplumsal yaşamın farklı yönlerini derinlemesine eleştirmiştir. Yazılarında, dönemin sosyal, kültürel ve ekonomik yapısındaki çarpıklıkları, modernleşme sürecinin getirdiği değişimleri ve bu değişimlerin bireyler ve toplum üzerindeki etkilerini detaylı bir biçimde irdelenmiştir. Örneğin "*İçtimai Hayat: Futbol!*" (1932, Eylül) başlıklı yazısında Vala Nurettin, sporun -özellikle futbolun- toplumda yarattığı etkileşimi ve bunun toplumsal yapı üzerindeki yansımalarını sorgulamıştır. Bu yazısında futbolun sadece bir eğlence aracı olarak kalmaması gerektiğini, aksine toplumsal bir olay haline gelerek bireylerin hayat biçimlerine ve toplumsal ilişkilerine nasıl etki ettiğini anlatmıştır. Yazar, toplumsal yapıyı oluşturan geleneksel ve modern unsurlar arasındaki çatışmayı, özellikle dil, eğitim ve kültür alanlarında sıkça dile getirmiştir. Dilin sadeleştirilmesi ve Türkçenin doğru kullanımı yönündeki ısrarı, onun toplumsal eleştirilerinde önemli bir yer tutmuştur. Bu kapsamda "*Türk Dili ve Kuş Dili*" (1932 Ekim) başlıklı yazısında dilin sadeleşmesi gerektiğini ve dildeki elitist yaklaşımların toplumsal iletişimi zayıflattığını savunmuştur. Vâlâ Nurettin'in, 1939 yılında Akşam Gazetesi'nde yazdığı bir yazıda, dil meselesine ilişkin olarak alınan ve atılan kelimelerde ifrat ve tefritten kaçınılması gerektiği yönünde bir duruş sergilediği ifade edilmektedir. Ona göre, hangi kelimenin alınıp hangilerinin atılacağına halkın karar vermesi gerektiği görüşünü savunmaktadır (Atay, 2012, s. 29). Bu noktada toplumun geniş kesimlerinin dildeki değişimlere uyum sağlama zorluklarını ve bunun kültürel kimlik üzerindeki etkilerini vurgulamıştır. Dildeki değişikliklerin aslında halkın günlük yaşamı ve toplumsal ilişkileri üzerinde derin izler bıraktığını belirtmiş ve bu izlerin toplumsal bütünlüğü nasıl etkilediğini irdelenmiştir. Eğitim konusundaki yazılarında ise Vala Nurettin, okul sistemindeki eksiklikleri, öğretmen kalitesinin artırılması ve eğitimde istikrarın sağlanması gerekliliğini dile getirmiştir. "*Maarifte İstikrar Luzumu*" (1934,

Şubat) adlı yazısında sürekli değişen eğitim programlarının yarattığı istikrarsızlık ve belirsizliklerin toplumsal yapıya zarar verdiğini savunmuştur. Bu yazısında, eğitim sisteminin sadece müfredatı değiştirmekle kalmayıp, temel prensiplerde de reformlara ihtiyaç duyduğunu ve bu durumun bireylerin yaşam biçimlerine doğrudan etki ettiğini belirtmiştir.

Toplumsal hizmet ve belediye hizmetlerine dair eleştirilerinde ise şehirleşmenin getirdiği sorunlara dikkat çekmiştir. *"Tefsih"* (1932, Şubat) yazısında toplumsal hayatta etkili ve nitelikli hizmetlerin sağlanması gerektiğini savunmuş, devletin ve belediyelerin vatandaşın gerçek ihtiyaçlarını anlaması gerektiğini vurgulamıştır. Benzer şekilde *"Gümrükte Bir Baklava Kutusu"* (1932, Mart) yazısında bürokratik engellerin günlük yaşamı ne kadar zorlaştırdığını ve bu tür problemlerin toplumsal huzursuzluğa yol açtığını eleştirmiştir. Bu yazılarında toplumsal yaşamın her alanında, bireyin ve toplumun ihtiyaçlarının göz ardı edildiğini ve bunun yarattığı çarpıklıkları dile getirmiştir. Bununla beraber Vala Nurettin'in yazıları, aynı zamanda ekonomi ve kültür arasındaki etkileşimleri de derinlemesine incelemiştir. *"Tasarruf Etmeyiniz! Bütün Dünya Zenginleri, Para Sarfediniz"* (1932, Haziran) yazısında ekonomik davranışların toplumsal yaşam üzerindeki etkilerine dikkat çekmiş, tasarruf ve harcama alışkanlıklarının toplumsal adalet ve eşitsizlikle nasıl ilişkilendiğini sorgulamıştır. Bu tür yazılarında ekonomik politikaların sadece makro düzeyde değil, bireylerin günlük yaşamında da yarattığı dönüşümleri irdelemiş, toplumun yaşam standartlarını yükseltmek için yapılması gereken yapısal reformları önermiştir.

Genel olarak toplumsal cinsiyet rolleri ve kadın haklarına dair eleştirilerinde de Vala Nurettin, dönemin mevcut uygulamalarının ve toplumsal normlarının kadınlar üzerindeki baskısını ve eşitsizliği vurgulamıştır. *"Kadınlara Çimdik Atanlar"* (1933, Mayıs) yazısında kadınların fiziksel veya psikolojik tacize uğramasını büyük bir toplumsal sorun olarak görmüş ve bu konuda farkındalık yaratılmasının gerekliliğini dile getirmiştir. Tüm bu örneklerden de anlaşılacağı gibi Vala Nurettin'in toplumsal yaşam üzerine yazıları, bireylerin ve toplumun içinde bulunduğu çelişkileri, modernleşme sürecindeki zorlukları ve toplumsal dönüşümde karşılaşılan engelleri kapsamlı bir biçimde ele almıştır. Bununla beraber yazılarında dil, eğitim, ekonomi, şehircilik, kültür ve toplumsal cinsiyet gibi geniş bir yelpazede temalar işlenmiş, bu temalar üzerinden toplumun mevcut durumunu eleştirmiş ve yapıcı önerilerde

bulunmuştur. Vala Nurettin, yazılarında yalnızca belirli bir konuya odaklanmayıp, toplumsal yaşamın çok boyutlu yapısını ortaya koymayı sürdürmüştür. Yazılarında toplumsal yaşamı etkileyen unsurların birbiriyle nasıl bağlantılı olduğunu vurgularken, halkın gündelik yaşamındaki zorlukları ve umutları da yansıtmayı amaçlamıştır. Örneğin *"İpekiş'in Reklamı"* (1932, Haziran) yazısında edebiyat ve sanatın toplumsal algı üzerindeki etkilerini ele alırken toplumun maddi refahı ile kültürel gelişimi arasındaki dengelerin nasıl bozulduğuna değinmiştir. Bu bağlamda toplumsal yaşamın kültür ve ekonomi kesişiminde ortaya çıkan çatışmaların altını çizmiştir.

Vala Nurettin, şehir yaşamının getirdiği problemleri eleştirerek, toplumsal düzenin sağlanmasında eğitimin ve bürokrasinin rolüne de değinmiştir. *"Memurluk İlmi"* (1932, Mart) yazısında devlet yönetiminde uzmanlaşmanın ve mesleki bilgiye dayalı bir yaklaşımın gerekliliğini savunmuş, bu yaklaşımın toplumdaki bozuk uygulamaların önüne geçebileceğini öne sürmüştür. Bu perspektifle bakıldığında onun toplumsal eleştirileri, sadece mevcut sorunları dile getirmekle kalmamış, aynı zamanda çözüm önerileri sunarak toplumsal yapının nasıl daha etkili hale getirilebileceğini de gözler önüne sermiştir. Yazarın toplumsal yaşamı ele alışındaki bir diğer önemli tema ise adalet ve eşitlik üzerine kuruludur. Bununla beraber *"Heroin Müptelası Gençler"* (1932, Kasım) yazısında uyuşturucu bağımlılığının yarattığı sosyal sorunları derinlemesine incelerken bu tür problemlerin sadece bireysel değil, toplumsal bir hastalık olduğunu vurgulamıştır. Böylece toplumsal sağlık ve adaletin, bireylerin yaşam kalitesi üzerinde doğrudan etkili olduğunu savunmuş, toplumsal dayanışma ve devlet destekli sosyal politikaların önemine dikkat çekmiştir. Bununla beraber yazar, kadın hakları ve cinsiyet eşitliği konularında da dikkat çekici görüşler ortaya koymuştur. Ayrıca *"Kadınlara Çimdik Atanlar"* (1933, Mayıs) yazısında kadınlara yönelik fiziksel ve psikolojik taciz olaylarını ele alarak bu durumun toplumsal bir çöküşün belirtisi olduğunu ve derhal değişim gerektirdiğini dile getirmiştir. Bu yazısıyla yalnızca kadın hakları konusunda duyarlılık yaratmakla kalmamış, aynı zamanda toplumun genel ahlak anlayışını ve sosyal adalet anlayışını sorgulatmıştır. Genel olarak Vala Nurettin, toplumsal yapıyı eleştirirken bireylerin sorumluluğuna da vurgu yapmıştır. *"Her Vatandaş Kurduğu İşin Bozulmayacağından Emin Olmalıdır"* (1932, Mart) yazısında devletin yapacağı değişikliklerin bireylerin güvenine ne kadar bağlı olduğunu belirtmiş, toplumsal düzenin ancak herkesin ortak

abasıyla sağlanabileceğini savunmuştur. Böylece yazıları, toplumsal sorumluluk bilincinin gelişmesi gerektiğini, bireylerin yalnızca hak taleplerinde değil, aynı zamanda toplum yararına hareket etmede de aktif rol almaları gerektiğini öne sürmüştür.

Vala Nurettin'in yazılarında toplumsal yapının derinliklerine inen bir perspektif mevcut olup, bu yaklaşım onun kaleminden süzülen her satırda kendini göstermektedir. Yazılarında, bireylerin sadece kendi yaşam döngüleriyle sınırlı kalmayıp, çevrelerindeki büyük toplumsal meselelerle olan ilişkilerini ve bu ilişkilerin toplumsal yapıya olan etkilerini sorguladığı görölmektedir. Örneğin "*Vapur-Otobüs*" (1934, Şubat) başlıklı yazısında ulaşım sistemlerinin toplumsal değişime nasıl ayak uydurması gerektiğini tartışırken halkın ulaşım ihtiyaçlarına duyarlı olunmasının ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda politikaların belirlenmesinin ne denli önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu tür eleştirilerinde Vala Nurettin, yönetsel kararların somut toplumsal sonuçları üzerinde durmuş ve kamu hizmetlerinin kalitesini artırmak için halkla birebir iletişim kurulması gerektiğini savunmuştur. Buna ek olarak yazarın dil ve kültür üzerine olan tutkulu ilgisi, toplumsal yaşamı şekillendiren diğer önemli unsurlarla da iç içe geçmiştir. Bununla beraber kaleme aldığı "*Asrı Hurafeler*" (1932, Ekim) yazısında medeniyetlerin hurafeleri üzerinden modern toplumun batıl inançlara olan düşkünlüğünü eleştirmiş, bu durumun toplumsal düşünceyi nasıl olumsuz etkilediğine dair derin tahliller sunmuştur.

Genel olarak incelediği tabirle aynı zamanda toplumsal dönüşüm süreçlerinde bireysel sorumluluğun önemine de değinmiştir. Bununla beraber "*Asgari Geçinme Masrafı*" (1932, Kasım) yazısında ekonomik eşitsizliklere ve bu eşitsizliklerin toplumda yarattığı adaletsizliğe dikkat çekerken bu tür sorunların çözümünün tek başına devlet politikalarıyla sınırlı kalmayıp bireylerin de yaşam standartlarını iyileştirmek için bilinçli tüketim ve harcama alışkanlıkları geliştirmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu yaklaşım, toplumsal değişimin yalnızca üst kademelerin kararlarıyla mümkün olmadığını, her vatandaşın katkısının önemli olduğunu gösteren bir anlayış sergilemiştir. Vala Nurettin'in bir diğer vurguladığı tema ise eğitim sistemindeki sorunlar ve çözüm arayışlarıdır. Eğitimde istikrar ve kaliteye dair yazılarında sadece müfredatın değil, eğitim politikasının da süreklilik arz etmesi gerektiğini dile getirmiştir. Ayrıca belirtildiği üzere "*Maarife İstikrar Luzumu*" (1934, Şubat) adlı

yazısında eğitim alanında yapılan sürekli değişikliklerin toplumsal yapı üzerinde yarattığı karışıklığa değinmiş, bu değişikliklerin toplumun eğitim anlayışını derinden etkilediğini savunmuştur. Bu doğrultuda kalıcı ve planlı bir eğitim politikasıyla toplumun kültürel ve entelektüel seviyesinin yükseltilebileceğine inanan Vala Nurettin, bireylerin geleceğini şekillendirecek eğitimin önemini sürekli ön plana çıkarmıştır. Örneğin Vala Nurettin "*Şatafat İleti*" (1934, Şubat) yazısında resmi yazışmalardaki gereksiz şatafat ve abartılı unvan kullanımını eleştirerek daha sade ve demokratik bir dilin, toplumsal açıdan daha erişilebilir ve anlayışlı bir iletişim ortamı yaratacağına işaret etmiştir. Bu yaklaşım, onun dil üzerine olan ısrarının, yalnızca edebi bir beğeni olarak kalmayıp, toplumsal bilincin gelişmesi ve halkın devletle olan iletişimde daha şeffaf ve anlaşılır bir dil kullanılması gerekliliği şeklinde geniş toplumsal bir yorum kazandığını göstermektedir.

Vala Nurettin, dilde sadeleşme ve sadeliğin, toplumsal eşitlik ve adaletle nasıl iç içe geçtiğini, bu sayede sosyal tabakalaşmanın da yumuşatılabileceğini ima etmiştir. Tüm bunlarla beraber Vala Nurettin'in, kadın hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddet gibi konularda kaleme aldığı yazılar, onun toplumsal duyarlılığının bir göstergesidir. Bununla beraber "*Kadınlara Çimdik Atanlar*" (Mayıs, 1933) yazısında, kadınlara yönelik fiziksel ve psikolojik şiddeti ele alarak bu tür uygulamaların toplumsal ahlakı nasıl yozlaştırdığını ve kadınların toplum içindeki yerini nasıl zedelediğini dile getirmiştir. Buna ek olarak onun yazılarında şehircilik, ulaşım, sağlık ve ekonomi gibi alanlarda da toplumsal yapı üzerindeki etkilerin derinlemesine incelendiğini görmek mümkündür. Örneğin "*Vapur-Otobüs*" (1934, Şubat) yazısında ulaşım sistemlerinin toplumsal hayata katkısını ele alırken toplumsal ihtiyaçlara duyarlı ulaşım politikalarının geliştirilmesinin önemini vurgulamıştır. Bu yazıda ulaşımın sadece bir lojistik mesele olmadığını, aynı zamanda toplumun farklı kesimleri arasındaki sosyal bağları güçlendiren bir araç olduğunu belirtmiş, ulaşımın iyileştirilmesinin toplumsal bütünleşme ve ekonomik kalkınma için de kritik olduğunu savunmuştur. Eğitimle ilgili yazılarında ise "*Maarifte İstikrar Luzumu*" (1934, Şubat) yazısında olduğu gibi istikrarlı ve sürekli bir eğitim politikasının, toplumun uzun vadeli kalkınması için gerekliliğini dile getirmiştir. Eğitimde sıklıkla değişen programlar ve belirsizlikler, toplumda huzursuzluk yaratmakta ve bu durumun, bireylerin ve ailenin geleceğe dair güven duygusunu zedelediğini belirtmiştir.

3.6. Yazıların Eğitim Üzerine Temaları

Vala Nurettin'in eğitim üzerine yazıları, dönemin eğitim sisteminin mevcut durumunu derinlemesine analiz etmiş, bu alanda yaşanan sorunlara eleştirel bir bakış açısı getirmiş ve çözüm önerileri sunmuştur. Yazılarında eğitimin yalnızca bir bilgi aktarım aracı olmaktan öte, toplumun temelini oluşturan, bireylerin ve toplumun geleceğini belirleyen kritik bir unsur olduğuna dikkat çekmiştir. Bu bağlamda, eğitimdeki istikrar, kalite ve uygun müfredat konularındaki vurgu, onun toplumsal dönüşümde eğitimin önemini nasıl kavradığını yansıtmaktadır. Bununla beraber "*Halk Okumazsa Kabahat Münevverlerindir!*" (1930, Mayıs) başlıklı yazısında eğitim seviyesinin toplumun gelişimi üzerindeki yıkıcı etkilerine değinmiştir. Vala Nurettin, toplumda okuma yazma oranının artması ve eğitimin halkın içinde daha yaygın hale gelmesi gerektiğini savunmuş, bu durumun sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmayı sağlayacağını belirtmiştir. Bu yazısında eğitimin toplumun her kesimine ulaşmasının, yalnızca bireysel gelişim için değil, aynı zamanda toplumun genel refahı ve aydınlanması açısından elzem olduğunu vurgulamıştır.

Genel olarak "*Maarifte İstikrar Lüzumu*" (1934, Şubat) yazısında ise eğitimdeki sürekli değişikliklerin yarattığı belirsizlik ve istikrarsızlık meselelerine odaklanmıştır. Vala Nurettin, müfredatın ve eğitim programlarının sık sık değiştirilmesinin, öğrenciler ve öğretmenler arasında güven kaybına yol açtığını ve bu durumun eğitim kalitesini düşürdüğünü belirtmiştir. Eğitimin sürekli değişen paradigmalara tabi tutulmasının, toplumun genel eğitim anlayışında bir derinlik kazandırmayacağını, aksine yüzeyselleşmeye neden olacağını öne sürmüştür. "*İktisat Doktorları*" (1931, Nisan) yazısında belirli konularda uzmanlaşmış kişilerin toplum ve devlet yararına daha verimli çalışmalar yapabileceğini belirtmiş; bu görüş, eğitimde uzmanlık ve nitelikli öğretim elemanlarına duyulan ihtiyacın altını çizmiştir. Eğitimcilerin sadece bilgi aktaran değil, aynı zamanda toplumsal değerler ve eleştirel düşünme becerilerini de kazandıran rehberler olması gerektiğini savunmuştur.

Vala Nurettin, yazılarında gençlerin eğitimi ve terbiyesi üzerine düşüncelerini aktarırken, toplumun genç kuşaklara yüklediği beklentileri ve bu beklentilerin kaynaşması gereken eski ve yeni değerler arasındaki uyumu sorgulamıştır. "*Yeni Nesil, Bizi Sakalımızdan Yakaliyacak ve Soracak*" (1933, Nisan) gibi yazılarında gençlerin

eğitim yoluyla toplumu nasıl daha iyi bir geleceğe taşıyacaklarına dair umutlarını dile getirmiştir. Bu yazılar, eğitimdeki reformların yalnızca okullarda değil, aynı zamanda ailede ve toplum içinde de gerçekleştirilmesi gerektiğini, bu sayede gençlerin hem bireysel hem de toplumsal anlamda daha bilinçli ve sorumluluk sahibi bireyler haline geleceğini ima etmiştir. Vala Nurettin, eğitimde yalnızca akademik başarının değil, aynı zamanda bireyin toplumsal sorumluluk bilincinin ve ahlaki değerlerinin de kazandırılması gerektiğini savunmuştur. Eğitim sisteminin sadece bilgi aktarmakla kalmayıp, aynı zamanda gençleri topluma yararlı bireyler olarak yetiştirmesi gerektiğini belirttiği yazılarında, eğitimin birey ve toplum arasındaki etkileşimde ne kadar merkezi bir rol oynadığını vurgulamıştır. Örneğin *"Terbiye ve Terbiyesizlik"* (1932, Ocak) adlı eserinde katı disiplin uygulamalarının ötesinde, kültürel ve ahlaki değerlerin de eğitim sürecine entegre edilmesi gerekliliğine işaret etmiştir. Vala Nurettin, sık sık eğitim reformu çağrıları yapmış, sistemde süreklilik ve istikrar talep etmiştir. *"Maarifte İstikrar Luzumu"* (1934, Şubat) yazısında, sürekli değişen eğitim programlarının yarattığı karışıklığın, öğrenci ve öğretmenlerin motivasyonunu zayıflattığını belirtmiştir. Onun bu eleştirisi, eğitimde sürekliliğin sağlanmasının, sadece eğitim kalitesini artırmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal barış ve güven ortamı yaratacağını ima etmektedir.

Vala Nurettin'in dil üzerine olan vurgusu, eğitim konusundaki tutkusunu da beraberinde getirmiştir. Dilin sadeleşmesi ve milli kimlik ile bütünleşmesi gerekliliği, onun eğitimle olan ilişkisini güçlendiren bir unsurdur. Eğitimde doğru ve sade bir dil kullanımının, öğrencilerin öğrenme süreçlerini kolaylaştıracağını ve toplumsal bilincin gelişmesine katkıda bulunacağını savunmuştur. *"İstanbul Lehçe ve Şivesinin Yazı Türkçesine Tasaltunu"* (1931, Şubat) gibi yazılarında, dildeki bozulmanın eğitimde ortaya çıkan başarısızlıkların bir nedeni olduğunu ima etmiş; dildeki sadeleşmenin, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde bir aydınlanmaya zemin hazırlayacağını ileri sürmüştür. Vala Nurettin, eğitim sisteminin güçlendirilmesinin toplumsal dayanışma ve birlik üzerinde de olumlu etkileri olacağını savunmuştur. Eğitim yoluyla bireylerin eleştirel düşünme yeteneği kazanması, toplumsal sorunları daha geniş bir perspektifte görebilmeleri ve çözüm üretebilmeleri açısından büyük önem taşımaktadır. Yazılarında *"Halk Okumazsa Kabahat Münevverlerindir!"* (1930, Mayıs) örneğinde olduğu gibi, eğitimin toplumun genel refahına katkıda

bulunmasının, aynı zamanda toplumsal bilinçlenmeye ve ortak değerlerin oluşmasına zemin hazırlayacağına dikkat çekmiştir. Bu bilinçlenmenin sonucu olarak toplumun çeşitli kesimleri arasında karşılıklı anlayış ve empati gelişmiş, toplumsal uyum güçlenmiştir. Bu bağlamda Vala Nurettin, modern eğitim araçlarının ve yöntemlerinin eğitim kalitesini artırma potansiyeline sahip olduğunu belirtmiş, fakat bu yeniliklerin eğitimde süreklilik ve istikrarla harmanlanması gerektiğini vurgulamıştır.

Dil reformu çağrılarında olduğu gibi, eğitimde de milli değerlerin ve kültürel unsurların korunmasının, yeni nesillere aktarılmasında temel rol oynadığını savunmuştur. "*Yerinde Tabirler*" (1933, Nisan) yazısında ve benzeri yazılarında, dilin doğru kullanımıyla birlikte öğrencilerin milli tarih ve kültürle donatılmasının onların kimlik bilincini güçlendireceğine işaret etmiştir. Bu durum, eğitimin sadece akademik bilgi vermekten öte, bir milletin kültürel kimliğinin ve değerlerinin gelecek nesillere aktarılmasında merkezi bir rol oynadığını da göstermektedir. Bu çerçevede Vala Nurettin, eğitim sisteminin demokratikleşmesinin toplumsal katılımı artıracığına inanmıştır. Eğitim yoluyla bireylerin bilinçli vatandaşlar haline geleceğini, böylece demokratik sistemlerin güçleneceğini savunmuştur. Bu bağlamda eğitimde fırsat eşitliği ve kaliteli eğitimin yaygınlaştırılması yönündeki çağrıları, toplumun daha adil ve katılımcı bir yapıya kavuşması için vazgeçilmez görülmüştür. Örneğin "*Yeni Nesil, Bizi Sakalımızdan Yakalıyacak ve Soracak*" (1933, Nisan) yazısında gençlere olan inancı ve eğitimin bu genç nesli nasıl daha bilinçli bir toplum inşa etmek için donatabileceği üzerine düşüncelerini paylaşmıştır. Vala Nurettin, eğitimin, toplumsal düzenin temel taşlarından biri olduğunu belirterek demokratikleşmenin eğitimle birlikte ilerlemesinin kaçınılmaz olduğunu ifade etmiştir.

3.7. Yazıların Edebi ve Eleştirel Yaklaşımları

Vala Nurettin, eleştirel yaklaşımını geliştirirken öncelikle dilin ve anlatım biçiminin edebiyattaki önemine vurgu yapmıştır. Yazılarında, dilin sadeleşmesi ve akıcılığı gibi konulara değinerek, edebi eserlerin hem sanat değerinin korunması hem de geniş kitlelerce anlaşılabilirliğinin sağlanması gerektiğini savunmuştur. Genel olarak bir şiiri veya romanı değerlendirirken, eserin dönemin toplumsal gerçekliğiyle nasıl bir diyalog içinde olduğunu sorgulamış, bu bağlamda eserin toplumsal

değişimlere nasıl ışık tuttuğunu ve okuyucuda hangi duygusal ve düşünsel etkiler yaratmayı amaçladığını irdelemiştir. Vâlâ Nurettin'in Baltacı ile Katerina adlı romanını Akşam Gazetesinde tefrika etmeden önce ve tefrikası sırasında, pek çok hikâye yazdığı veya tercüme ettiği belirtilmektedir (Atay, 2012, s. 48). Bu yaklaşımıyla yazıları sadece estetik bir değerlendirme yapmakla kalmamış, aynı zamanda edebi eserlerin toplumsal eleştiri aracı olarak nasıl işlev gördüğünü de gözler önüne sermiştir. Özellikle "*Çehov'un 100. Yıl Dönümü*" (1929, Ağustos) gibi yazılarında klasik eserleri günümüz bağlamında değerlendirerek, bu eserlerin modern toplumun kendini anlamasında nasıl bir rol oynayabileceğine dair çıkarımlarda bulunmuştur. Vala Nurettin'in eleştirel yazılarında edebiyatın yalnızca bir sanat dalı olmadığı, aynı zamanda toplumsal normları ve değerleri sorgulayan, eleştirel bir bakış açısı kazandıran bir araç olduğu fikrine sıkça rastlanır. Yazılarında edebi eserlerin, sadece bireysel duygu ve düşünceleri yansıtmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal eleştirinin ve değişimin bir parçası olarak işlev gördüğünü vurgulamıştır. Bu çerçevede Vala Nurettin'in gazete yazılarının derinlemesine incelenmesi, yalnızca içeriksel temaların zenginliğini ortaya koymakla kalmaz, aynı zamanda onun yazı üslubunun ve eleştirel yaklaşımının edebi sanata katkılarını da gözler önüne sermiştir. Yazılarında kullandığı akıcı, açık ve eleştirel dil, dönemin okuyucularını hem bilgilendirmiş hem de düşündürmüştür. Bu üslup, onun edebi yaklaşımlarının ve toplumsal eleştirilerinin geniş kitlelere ulaşmasında büyük rol oynamıştır.

Vala Nurettin'in yazılarında görülen eleştirel duruş, onun sadece kendisini ifade etme biçimiyle sınırlı kalmamış, aynı zamanda genç yazarlar ve gazeteciler için de bir örnek teşkil etmiştir. "*Gazeteci Mektebinde Okuyacak Gençlere Bir Tavsiyem*" (1931, Ekim) adlı yazısında genç gazetecilere dürüstlük, bağımsızlık ve mesleki doğruluk gibi temel prensipleri benimsemeleri konusunda öğütler vermiştir. Bu tavsiyeler, onun edebi ve eleştirel yaklaşımlarının pratik yaşama nasıl entegre edilebileceğine dair somut öneriler içermekte; yeni nesil için bir rehber niteliği taşımaktadır. Vala Nurettin'in eserlerine yönelik eleştirileri, onun geniş kültürel perspektifiyle de örtüşmektedir. "*Çekirdekten Yetiştiriyorlar*" (1932, Nisan) gibi eserlerinde toplumsal problemlerin kaynağını daha küçük çaplı olaylarda aramak yerine köklü yapısal sorunlara odaklanması, onun eleştirel bakış açısının derinliğini göstermektedir. Bu yazılarında edebi eleştirinin ve analizlerin, toplumsal sorunlara ışık

tutacak şekilde yapılandırılması gerektiğini savunmuş, sanat ve eleştirinin, toplumsal dönüşümün bir parçası olması gerektiğini ifade etmiştir.

Edebi eleştirilerinin yanı sıra Vala Nurettin'in gazete yazılarında yer alan tarihsel referanslar ve kültürel analizler, onun sürekli olarak geçmişi ve bugünü bir arada değerlendirerek eleştirel bir diyaloga girdiğini göstermektedir. *"İrkin Kıymeti"* (1934, Ocak) veya *"Hitler'in Politikaları"* (1934, Ocak) gibi yazılarda tarihsel olayları ve kültürel eğilimleri, günümüz sorunlarıyla ilişkilendirerek, okuyucularına geniş bir perspektif sunmuştur. Bu durum, onun eleştirel yaklaşımlarının sadece estetik bir değerlendirme yapmakla kalmayıp aynı zamanda tarihsel bilinç ve kültürel farkındalık oluşturmayı da hedeflediğini göstermektedir. Halide Edip'in, ele aldığı siyasi yazılarında Avrupa ve ABD hakkındaki görüşlerini dile getirdiği ifade edilmektedir. Akşam yazarlarından Vâlâ Nurettin'in (Vâ-Nû) *"Nazi Almanya'sının niçin ve neye karşı savaştığını biliyoruz, demokrasiler niçin ve neye karşı savaşıyor?"* sorusuna cevaben, Halide Edip'in *"Neye Karşı ve Niçin"* başlıklı bir makale kaleme aldığı belirtilmektedir (Çopur ve Uğurcan, 2021, s. 520). Bununla beraber Eğitim konusundaki ısrarcı vurguları, onu bir eğitim reformcusu olarak da öne çıkarmıştır. *"Maarifte İstikrar Luzumu"* (1934, Şubat) ve *"Halk Okumazsa Kabahat Münevverlerindir!"* (1930, Mayıs) gibi yazıları, eğitim politikasında süreklilik ve kaliteye dair mücadeleleri şekillendirmiştir. Bu eserlerde ortaya koyduğu düşünceler, modern Türkiye'nin eğitim sisteminde yapılan reformların temel taşlarından biri haline gelmiş, eğitimde istikrar ve nitelikli öğretmen yetiştirilmesi üzerindeki duruşu, yeni eğitim yaklaşımlarının oluşumuna katkıda bulunmuştur. Bugünün eğitim çevrelerinde Vala Nurettin'in çalışmaları, eleştirel düşünceyi ve toplumsal sorumluluğu eğitimle harmanlama amacıyla yapılan çalışmaların öncüsü olarak görülmekte, bu da onun mirasının ne denli geniş ve derin olduğunu göstermektedir. Akşam Gazetesi'nin, Millî Mücadele yıllarında mücadeleye destek verdiği ve Cumhuriyet'in ilanından sonra Kemalist devrimlerin ülkede yerleşebilmesi için İstanbul basınında güçlü bir ses olduğu ifade edilmektedir. Gazetenin, laik, demokratik bir sosyal devlet olarak tanımlanan Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş sürecinde Mustafa Kemal'e elinden gelen desteği verdiği belirtilmektedir (Kazıcı, 2016, s. 27).

Kültürel ve tarihsel konularda kaleme aldığı yazılar, onun toplumsal bilinci üzerinde de kalıcı izler bırakmıştır. *"İspanya'da Türk, Türkiye'de İspanyol"* (1929,

Aralık) ve *"İrkin Kıymeti"* (1934, Ocak) gibi yazılarında dile getirdiği tarihsel perspektif, kültürel kimlik ve ulusal bilinç konularındaki derin sorgulamaları, günümüz okuyucusuna da hitap eden evrensel mesajlar taşımaktadır. Vala Nurettin'in, modernleşme ile gelenek arasında bir denge arayışını sürdürmesi, bugünün kültürel kimlik politikalarında ve tarih eğitiminde yankı bulmuş, bu yaklaşım, kültürel mirasın korunması ve modern dünyada nasıl yaşatılabileceği konusunda yol gösterici olmuştur. Tüm bunlara beraber yazılarında sıkça değindiği eleştirel düşünce, Vala Nurettin'in entelektüel mirasının temel taşlarından biridir. Kendisi, *"İlm-i İnsanı Nedir?"* (1931, Ocak) ve *"Çekirdekten Yetiştiriyorlar Gençlere Bir Tavsiyem"* (1931, Ekim) gibi yazılarında eleştirel bakış açısının ve sorgulayıcı düşüncenin toplumun entelektüel gelişimi için vazgeçilmez olduğunu savunmuştur. Bu yaklaşım, gazetecilik ve edebiyat alanında yeni jenerasyonlara ilham kaynağı olmuş, onun eleştirel metotları günümüz akademisyenleri ve gazetecileri tarafından da benimsenmiştir. Eleştirel düşünce, Vala Nurettin'in yazılarında sadece bir yöntem değil, aynı zamanda bir yaşam tarzı olarak sunulmuş, bireylerin kendi çevrelerindeki olayları sorgulamaları ve bu sorgulama süreciyle toplumsal yapının iyileştirilmesine katkıda bulunmaları gerektiğini belirtmiştir. Tüm bunlarla beraber sanat ve edebiyat üzerine olan yazılarında Vala Nurettin hem klasik eserleri hem de modern üretimleri eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmiş, okuyucuyu bu eserleri sadece estetik değerleriyle değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bağlamlarıyla da düşünmeye teşvik etmiştir.

3.8. Dönemin Şartlarının Yazılara Etkisi

Vala Nurettin'in gazete yazıları, içinde bulunduğu dönemin sosyal, siyasi, kültürel ve ekonomik şartlarının belirgin etkisi altında kalmıştır. Onun kaleme aldığı yazılar, Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki yoğun değişim ve dönüşüm sürecinin yansımalarını taşıması bakımından büyük bir öneme sahiptir. Dönemin şartları, onun eleştirel üslubunu, konu seçimlerini ve çözüm önerilerini şekillendirmiş, bu bağlamda yazılarında tarihi ve toplumsal dinamiklerin izlerini açıkça gözlemlemek mümkün olmuştur. Tüm bunlarla beraber genel olarak Türkiye'nin modernleşme ve batılılaşma çabaları, Vala Nurettin'in dil ve edebiyat konularındaki yazılarına doğrudan yansımıştır. Dil devrimi sürecinde yaşanan tartışmalar ve milli kimlik arayışları, onun

"Şatafat İlleti" (1934, Şubat) veya "Türk Dili ve Kuş Dili" (1932, Ekim) gibi yazılarında belirgin bir şekilde ortaya çıkmıştır. Bu yazılarda dönemin reformist ruhunun etkisiyle dilde sadeleşme ve milli değerlerin korunması vurgulanmıştır. Bu talepler, Cumhuriyet'in ilk yıllarında halkın yeni kimliğini şekillendirme çabalarıyla örtüşmüştür. Böylece bulunduğu dönemin dilde sadeleşme hareketi, onun eleştirel bakış açısını ve yazı üslubunu doğrudan etkilemiş; toplumun daha geniş kesimlerine ulaşabilme arzusu yazılarında kendini göstermiştir. Ekonomik kalkınma ve sosyoekonomik sorunlar, Vala Nurettin'in konularını belirleyen bir diğer önemli unsur olmuştur. 1930'lar Türkiye'si, ekonomik reformlar ve sanayileşme çabalarıyla karakterize edilmektedir. "Asgari Geçinme Masrafı" (1934, Mart) gibi yazılarında ekonomik eşitsizlikleri ve bu eşitsizliklerin toplumsal barışa olan etkilerini irdeleyen Vala Nurettin, dönemin ekonomik sıkıntıları ve bu sıkıntıların bireylerin yaşamlarını nasıl derinden etkilediğini analiz etmiştir. Bu yazılarında ekonomik politikaların yetersizliği ve toplumun dar gelirli kesimlerinin eğitim ve kültürden mahrum kalmasının uzun vadede toplumsal dengesizliklere yol açabileceği konusunu ele almıştır.

Toplumsal değişim ve modernleşme sürecinin bireyler üzerindeki psikolojik etkileri de Vala Nurettin'in yazılarında yer alan önemli unsurlardan biridir. Cumhuriyet'in getirdiği hızlı değişim, toplumsal yapıdaki boşluklar ve belirsizlikler, insanların kimlik arayışlarını tetiklemiştir. Vala Nurettin, "Yenileşme Hastalığı ve Eski Kalma İlleti" (1932, Ekim) gibi yazılarında, modernleşmenin getirdiği kültürel ve ruhsal çelişkileri ele almış; dönemin ruhani ve kültürel sorgulamalarının, bireylerin ve toplumun iç dünyasında nasıl derin izler bıraktığını ortaya koymuştur. Bu yazılarında, modernleşmenin yarattığı ruhsal bunalımlar ve kültürel çatışmalar, dönemin şartlarının bireyler üzerindeki psikolojik etkilerini anlamaya yönelik zengin bir perspektif sunmuştur. Vala Nurettin'in gazete yazıları, derinlemesine analiz edilen temaların ötesinde, onun çağdaş medya ve edebiyat dünyasındaki yerini ve bu alanlardaki kalıcı etkilerini de gözler önüne sermeye devam etmiştir.

Vala Nurettin'in üslubu, dönemin medya organlarında fark yaratan bir netlik ve cesaret barındırmıştır. Onun yazım tarzı, akıcı bir dil kullanımıyla birlikte derinlemesine düşünce ve eleştirel analizleri bir araya getirmiştir. Bu özellikleri, hem akademik camiada hem de genel okuyucu kitlesi arasında büyük takdir toplamıştır.

Yazılarında karmaşık toplumsal sorunları anlaşılır bir dille ele alması, bu sorunların çözümüne dair önerilerde bulunması, onun medya dünyasında öncü bir yazar olarak anılmasına neden olmuştur. Tüm bunlarla beraber onun eleştirel yaklaşımı, sadece edebi eserlerde değil, aynı zamanda toplumsal yapının kendisinde de kendini göstermektedir. Vala Nurettin, *"İrkin Kıymeti"* (1934, Ocak) gibi yazılarında uluslararası olayları yerel bağlamla ilişkilendirerek geniş bir perspektif sunmuş, bu bakış açısıyla toplumsal meseleleri tarihsel bir perspektife oturtmuştur. Bu yaklaşım, okuyucuların sadece mevcut sorunları değil, bu sorunların kökenlerini ve tarihsel süreç içindeki evrimlerini de anlamalarına yardımcı olmuştur. Dönemin siyasi atmosferi ve uluslararası ilişkilerinin edebiyat ve kültür üzerindeki etkilerini sorgulaması, onun bütüncül bir bakış açısına sahip olduğunu göstermekte ve bu tutum günümüzde de akademisyenler ve eleştirmenler tarafından referans alınmaya devam etmektedir. Bu çerçevede Vala Nurettin'in eğitim ve kültür konularındaki yazıları, dönemin şartlarının bireylerin yaşamları ve toplumsal yapıyı nasıl etkilediğini gösteren detaylı gözlemlerle doludur. *"Maarifte İstikrar Luzumu"* (1934, Şubat) ve *"Halk Okumazsa Kabahat Münevverlerindir!"* (1930, Mayıs) gibi eserlerinde eğitimde istikrar ve kalite arayışının, sosyoekonomik kalkınmanın temeli olduğuna dair vurgular yapmıştır. Bu yazılarında bahsettiği gibi, eğitimde sürekli değişikliklerin yarattığı belirsizlik, toplumda güvensizlik duygusuna ve dolayısıyla toplumsal huzursuzluğa yol açmıştır.

Genel olarak yazılarında eleştirdiği toplumsal adaletsizlik ve eşitsizlik konuları, onun dönemin ekonomik ve sosyoekonomik şartlarını yakından takip ettiğini ortaya koymuştur. *"Asgari Geçinme Masrafı"* (1934, Mart) gibi eserlerde ekonomik eşitsizliklerin sadece bireysel refahı değil, tüm toplumsal yapıyı nasıl etkilediğini detaylı bir şekilde irdelemiştir. Bu bağlamda Vala Nurettin dönemin ekonomik politikalarının topluma yansımalarını ve bu politikaların yarattığı sonuçları eleştirirken, daha adaletli ve eşitlikçi bir ekonomik düzenin gerekliliğine dikkat çekmiştir. Bu eleştiriler, onun toplumun alt kesimlerinin yaşadığı zorluklara olan duyarlılığını ve bu sorunlara kalıcı çözümler bulma arzusunu yansıtmaktadır. Tüm bunlarla beraber kültürel eleştirilerinde Vala Nurettin, modernleşme sürecinde kültürel kökenlerin ve geleneksel değerlerin nasıl zayıfladığını gözler önüne sermiştir. Bu eleştiriler, onun kültürel kimliğin korunması gerektiğine dair inancıyla desteklenmiş; kültürel mirasın ve tarih bilincinin, modernleşme sürecinde dahi yaşatılması

gerektiğini vurgulamıştır. Vala Nurettin'in yazınsal mirası, sadece yazdığı metinlerle sınırlı kalmamış, aynı zamanda sonraki kuşaklar üzerinde derin izler bırakmıştır.

SONUÇ

Elde edilen bulgular bağlamında Vala Nurettin'in Akşam Gazetesi'nde yayımlanan yazılarında toplumsal yaşam ve eğitim temalarının merkezi bir yer tuttuğu belirlenmiştir. Değerlendirilen yazılar, dönemin sosyo-kültürel ve politik atmosferinin izlerini taşıyan zengin bir yelpaze sunmuştur. Bu bağlamda eğitimde istikrar arayışı, dilde sadeleşme çabası, toplumsal adalet meseleleri ve kültürel kimlik arayışı gibi temalar öne çıkmıştır. Öncelikle Vala Nurettin'in dil ve üslup tercihlerinin, dönemin resmi reform hareketlerinden etkilendiği görülmüştür. Yazılarında kullandığı sade ve anlaşılır dil, toplumla daha doğrudan bir iletişim kurma amacının bir yansıması olarak ortaya çıkmıştır. Bu durum, dilde sadeleşme ve milli kimlik vurgusu yapan yazılarında, özellikle "*Şatafat İletî (1934, Şubat)*" ve "*Türk Dili ve Kuş Dili (1932, Ekim)*" gibi metinlerde açıkça gözlemlenmiştir. Bu bulgu, yazarın döneminin değişen dil anlayışına uygun bir şekilde, halkın daha geniş kesimlerine hitap etmeyi başardığını göstermiştir.

Eğitim konusundaki yazılarında Vala Nurettin, eğitimde süreklilik ve kalite arayışını ön plana çıkarmıştır. "*Maarifte İstikrar Luzumu (1934, Şubat)*" yazısı, eğitimde sürekli değişikliklerin yarattığı belirsizlikleri vurgulamış; bu da onun eğitim reformuna dair görüşlerinin, dönemin toplumsal yapısındaki istikrarsızlık hissiyle bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur. Analizler, bu temanın, dönemin eğitim politikalarındaki hızlı değişimlerin yarattığı sorunlara yönelik derin bir eleştiri ve çözüm arayışı içerdiğini göstermiştir. Ayrıca, eğitimde fırsat eşitliği ve sosyal adalet temaları, özellikle "*Halk Okumazsa Kabahat Münevverlerindir!*" (1930, Mayıs) gibi yazılarda ön plana çıkmış, yazar, eğitimin toplumda yaygınlaşmasının sosyal eşitsizlikleri azaltacağına inandığını belirtmiştir. Toplumsal yaşama dair analizler, Vala Nurettin'in yazılarının geniş bir perspektifle, dönemin ekonomik zorluklarına, politik belirsizliklerine ve kültürel çatışmalarına değindiğini ortaya koymuştur. Bu çerçevede Babaoğlu (2019, s. 7-23) çalışmasında Ahmet Emin Yalman davası özelinde Türkiye'deki iktidar-basın ilişkilerinin çatışmalı doğası tartışılmıştır. Araştırma, dönemin toplumsal ve siyasal bağlamında basın üzerindeki etkileri değerlendirmiştir. Ekonomik eleştirilerinde "*Asgari Geçinme Masrafı*" (1934, Mart) gibi yazılarda yoksulluğun ve ekonomik eşitsizliğin toplumsal huzuru nasıl tehdit ettiğini detaylandığı tespit edilmiştir. Bu yazılarda ekonomik adaletsizliklere dikkat

çekmekle kalmayıp daha eşitlikçi politikaların gerekliliğine de vurgu yapmıştır. Bu bulgular, Vala Nurettin'in ekonomik eleştirilerinin, dönemin sosyoekonomik yapısına duyarlı ve çözüm odaklı olduğunu göstermektedir. Tüm bunlarla beraber kültürel eleştirilerde yazarın modernleşme sürecindeki kültürel değişimlere yaklaşımı belirgin bir şekilde öne çıkmıştır. *"Yenileşme Hastalığı ve Eski Kalma İlleti"* (1932, Ekim) yazısında modernleşmenin getirdiği kültürel bozulmaları ve bu süreçte geleneksel değerlerin kaybolma tehlikelerini eleştirdiği gözlemlenmiştir. Bu yazılarda Vala Nurettin denge arayışı içindedir, modernleşme ile gelenek arasında bir uzlaşma sağlanmasının toplumsal kimliğin korunması açısından elzem olduğunu savunmuştur. Bu bulgu, onun kültürel eleştirilerinin, sadece estetik kaygılarla sınırlı kalmadığını, aynı zamanda toplumun kültürel sürekliliğine dair kaygıları da içerdiğini göstermektedir. Tüm bunlarla beraber edebi eleştirilerinde Vala Nurettin'in eserleri hem estetik hem de toplumsal bağlamda değerlendirme eğilimi olduğu belirlenmiştir. Onun eleştirel metotları, edebi eserleri sadece bir sanat ürünü olarak görmekle kalmayıp aynı zamanda bu eserlerin toplumsal işlevlerini ve kültürel mesajlarını da derinlemesine irdelemeyi içermiştir. Bu yaklaşımla yazar, edebiyatın toplumu aydınlatıcı ve dönüştürücü gücünü vurgulamış, bu da onun eleştirel bakış açısının bir parçası olarak kaleme aldığı eserlerde sıklıkla görülen bir unsurdur.

Genel olarak bulgular, Vala Nurettin'in yazılarında eğitim konusuna büyük önem verdiğini ve bu alanda süregelen reform çağrılarını desteklediğini ortaya koymuştur. Yazılarında eğitimde istikrar arayışı, öğretmen kalitesinin artırılması ve müfredatın toplumun ihtiyaçlarına uygun hale getirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bulgular ayrıca Vala Nurettin'in ekonomik eşitsizlikler ve toplumsal adaletsizlik konularında derinlemesine yazılar yazdığını göstermiştir. Ekonomik zorlukların toplumsal huzursuzluk üzerindeki etkilerini vurguladığı *"Asgari Geçinme Masrafı"* (1934, Mart) gibi yazılarında yazar, daha adaletli politikaların gerekliliğini dile getirirken, aynı zamanda bu politikaların eğitim ve kültür aracılığıyla nasıl desteklenebileceğine de değinmiştir. Araştırma, onun ekonomik eleştirilerinde, dönemin sosyoekonomik koşullarına duyarlı, çözüm odaklı bir yaklaşım benimsemiş olduğunu ve bu yaklaşımın, sosyal politika yapım süreçlerinde dikkate alınması gereken önemli girdiler sunduğunu ortaya koymuştur. Son olarak edebi eleştiriler ve sanat üzerine düşünceleri, Vala Nurettin'in entelektüel birikiminin çok yönlülüğünü

yansıtmaktadır. Edebi eserleri toplumsal ve kültürel bağlamda değerlendirmesi, onun eleştirel metotlarının evrenselliğini ve çağdaş sanat anlayışına olan katkılarını ortaya koymuştur.

Genel olarak Vala Nurettin'in Akşam Gazetesi'nde yayımlanan yazılarında toplumsal yaşam ve eğitim konularına derinlemesine odaklandığını göstermiştir. Elde edilen sonuçlar, yazarın dil sadeleştirme, eğitim reformu ve toplumsal adalet temalarını işleyerek, dönemin sosyo-kültürel şartlarıyla nasıl bir etkileşim içinde olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgular, literatürde yer alan diğer çalışmalarla tutarlı bir tablo çizmektedir. Atay'ın (2012, s. 6-12) Vala Nurettin'in sanatı ve eserleri üzerine yaptığı inceleme, yazarın dili sadeleştirme ve halkla doğrudan iletişim kurma çabalarının, dönemin modernleşme süreçleriyle paralel bir önem taşıdığını vurgulamıştır. Bu bağlamda Vala Nurettin'in sade ve anlaşılır bir üslupla yazmayı tercih etmesi, toplumsal iletişimi güçlendirmeyi amaçlayan bir strateji olarak değerlendirilebilmesi mümkündür. Araştırmada ortaya çıkan eğitimde istikrar arayışı, Atay'ın (2012, s. 13-18) tezi ile örtüşmekte, yazarın *"Maarifte İstikrar Luzumu"* (1932, Kasım) gibi yazılarında eğitim sisteminde süreklilik ve planlı reformların gerekliliğine dair belirttiği görüşler, dönemin eğitim politikalarındaki belirsizliklere bir yanıt niteliği taşımaktadır. Ayrıca Demir'in (2012, s. 19-22) iktidar-basın ilişkileri üzerine yaptığı çalışma, Vala Nurettin'in ekonomi ve toplumsal adalet konularındaki eleştirilerinin, dönemin politik ve ekonomik dinamikleriyle ilişkilendirildiğinde daha geniş bir perspektif kazandığını göstermektedir. Tüm bunlarla beraber Dayar (2018, s. 26-32) çalışmasında Tek Parti döneminde Antalya'da siyasi hayat ve basın ilişkileri, Resmi Antalya ve Antalya gazeteleri üzerinden analiz edilmiştir. Çalışma, yerel basının siyasi iktidarla olan bağını ve bu dönemdeki etkilerini incelemiştir. Bu bağlamda, yazarın ekonomik eşitsizliklere dikkat çekmesi ve daha adil politikaların gerekliliğini savunması, günümüzde de tartışılan sosyoekonomik eşitsizlikler konusuyla örtüşmektedir. Tüm bunlarla beraber bulgular, Vala Nurettin'in modernleşme sürecinde kültürel kimlik ve geleneksel değerlerin korunması konusundaki duyarlılığını da gözler önüne sermiştir. Güner'in (2014, s. 7-11) sansür uygulamaları ve basın özgürlüğü üzerine yaptığı araştırmalar, dönemin baskıcı atmosferinin yazarın kültürel eleştirilerini nasıl şekillendirdiğini destekler niteliktedir. Vala Nurettin'in *"Yenileşme Hastalığı ve Eski Kalma İlleti"* (1932, Ekim) yazısında

belirttiği gibi, modernleşme sürecinde denge arayışı, kültürel değerlerin yitirilmemesi için kritik bir öneme sahip olmuştur. Bu yaklaşım, dönemin sosyal bilimcileri tarafından da dile getirilmiş, toplumsal dönüşüm süreçlerinde gelenek ve modernlik arasındaki gerilimin altı çizilmiştir (Korkmaz, 2014, s. 7-12; Göküş, 2000, s. 8-15).

Edebi eleştiriler alanındaki bulgular, Vala Nurettin'in sanat ve edebiyatı toplumsal eleştirinin bir aracı olarak kullanma arzusunu ve bu amaçla geliştirdiği metodolojik yaklaşımları da ortaya koymuştur. Yazılarında özellikle edebi eserlerin toplumsal işlevine dair yaptığı vurgular, Çelikli ve Kuzucanlı (2019, s. 7-13) İnönü dönemi basın araştırmalarındaki benzer yöntemleri çağrıştırmaktadır. Vala Nurettin'in, edebiyatı toplumsal dönüşümün bir aracı olarak gören perspektifi, günümüz edebi eleştirmenleri ve akademisyenleri için de ilham verici bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir. Vala Nurettin'in dilde sadeleşme ve halkla daha yakın bir iletişim kurma çabası, Cumhuriyet'in modernleşme ideolojisiyle paralellik göstermekte ve bu konuda ileri sürdüğü argümanlar, günümüz iletişim stratejilerinde de yankı bulmaktadır (Atay, 2012, s. 19-22). Eğitimde istikrar arayışı ve kalite vurgusu, Vala Nurettin'in yazılarında öne çıkan bir diğer temadır. *"Maarifte İstikrar Lüzumu"* (1934, Şubat) metninde ele aldığı konular, günümüz eğitim reformlarıyla da paralellik göstermektedir. Eğitim sisteminde sürekli değişikliklerin yarattığı belirsizlik, hem kendi döneminde hem de günümüzde öğrencilerin ve öğretmenlerin karşılaştığı önemli bir sorun olarak kabul edilmektedir (Öztürk, 1994, s. 19-22; Günüş, 2022, s. 13-18). Tüm bunlarla beraber Kültürel denge arayışı ve modernleşme eleştirileri, günümüz kültürel politikalarında da yankı bulan bir meseledir. Vala Nurettin, modernleşmenin getirdiği kültürel çatışmaları ve geleneksel değerlerin korunması gerektiğini *"Yenileşme Hastalığı ve Eski Kalma İlleti"* gibi eserlerinde ayrıntılı bir şekilde ele almıştır. Bu eleştiriler, modernleşme süreçlerinde kültürel kimliğin nasıl korunabileceği ve geleneksel değerlerle modern değerlerin nasıl harmanlanabileceği konusunda günümüz sosyologlarına ve kültürel eleştirmenlere yol göstermektedir (Közlme, 2019; Sazyek, 2022). Elde edilen bu bulgular, Vala Nurettin'in gazetecilik anlayışının ve yazı üslubunun, dönemin toplumsal, kültürel ve eğitimsel sorunlarına ne kadar duyarlı ve çözüm odaklı olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak bu çalışma, tek parti döneminde Akşam Gazetesi'nde kaleme aldığı yazılarıyla Vala Nurettin'in toplumsal yaşam ve eğitim üzerine düşüncelerini

kapsamlı bir şekilde incelemiştir. Araştırma, Vala Nurettin'in yazılarının, döneminin sosyo-kültürel koşullarının etkisi altında şekillenen derin bir eleştirel bakış açısına sahip olduğunu ortaya koymuştur. Yazar, dilde sadeleşme ve halkla doğrudan iletişim kurma çabalarını, eğitimde istikrar ve kalite arayışını, ekonomik eşitsizliklere ve toplumsal adaletsizliklere yönelik eleştirilerini, modernleşme sürecindeki kültürel çatışmaları ve edebi eleştirileriyle zenginleştirmiştir. Bu temalar, toplumsal yaşamın ve eğitim sisteminin dönemin şartlarıyla nasıl derinden etkileştiğini gösterir niteliktedir. Elde edilen bulgular, Vala Nurettin'in gazetecilik anlayışının, tek parti döneminin baskıcı atmosferine rağmen, toplumsal sorunları objektif bir şekilde ele almayı başardığını göstermiştir. Onun yazılarında eğitim ve toplumsal yaşam konularında ortaya koyduğu çözüm odaklı yaklaşım, hem kendi dönemindeki sorunlara ışık tutmuş hem de günümüz eğitim ve toplumsal politika tartışmalarına evrensel mesajlar sunmuştur. Vala Nurettin, eleştirel düşünceyi ve toplumsal sorumluluğu teşvik eden yazılarıyla, dönemin medya ortamında özgün bir yer edinmiştir. Bu durum, onun kalıcı etkisinin ve mirasının temelini oluşturmuştur. Çalışmanın sonuçları, Vala Nurettin'in tek parti döneminde gazetecilik yaparken karşılaştığı zorlukları aşmada nasıl bir entelektüel duruş benimsediğini ve bu duruşun toplumsal yaşam ile eğitim alanlarında derin izler bırakan yazılar ortaya koymasına olanak sağladığını göstermektedir. Yazılarında dil, eğitim, ekonomi, kültür ve edebiyat alanlarında ele aldığı temalar, dönemin şartlarına duyarlı ve çözüm odaklı bir yaklaşımla birleşmiş, bu da Vala Nurettin'in yazılarının sadece tarihsel bir belge olmanın ötesinde günümüz Türkiye'sinde de hala geçerliliğini koruyan evrensel değerler taşıdığını ortaya koymuştur. Bu çerçevede Vala Nurettin'in Akşam Gazetesi'nde yayımlanan yazıları, tek parti döneminde gazetecilik yapmanın zorluklarını aşarken toplumsal yaşam ve eğitim üzerine özgün ve derinlemesine düşünceler sunarak modern Türkiye'nin sosyo-kültürel dönüşümüne ışık tutmuştur. Bu açıdan onun gazetecilik mirası, geçmişle günümüz arasında köprü kuran değerli bir entelektüel kaynak olarak varlığını sürdürmüştür.

KAYNAKÇA

- Atay, S. (2012). *İnsan ve eser: Vâlâ Nurettin Vâ-Nû*. Etkin Yayınevi.
- Atay, S. (2012). *Vâlâ Nurettin Vâ-Nû'nün hayatı, sanatı ve eserleri üzerine bir inceleme* (Tez No. 419178) [Yüksek lisans tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.
- Atmaca, N. E. (2018). *Türkiye'de dönüşen gazetecilik olgusu ve basın çalışanlarının durumuna ilişkin bir alan araştırması* (Tez No. 694402) [Doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Ayten, A. (2011). *Türkiye'de basın ve rejimi: Cumhuriyet dönemi basın iktidar ilişkisi ve basın rejimleri* (Tez No. 377546) [Doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Babaoğlu, R. (2019). Türkiye'de iktidar-basın ilişkilerinin çatışmalı doğasına bir örnek olarak Ahmet Emin Yalman davası (1958-1960). *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 15(29), 339-371. https://ctad.hacettepe.edu.tr/15_29/13-babaoglu.pdf
- Çelikli, E., ve Kuzucanlı, G. (2019). İnönü döneminde basın özgürlüğü: cumhuriyet, akşam ve Vatan gazeteleri örneği. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 6(34), 111-126. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/703434>
- Çepni, H. (2001). *Samsun'da kurtuluş savaşı ve tek parti iktidarı döneminde toplumsal ve siyasal değişme* (Tez No. 104938) [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Çiçek, R. (2017). Çok partili hayata geçişte trabzon basını (1945-1950). *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 3(3), 129-166. https://www.ktu.edu.tr/dosyalar/karendergi_6646b.pdf
- Çopur, Y., Uğurcan, S. (2021). Halide Edib'in Gazete Makaleleri (1939-1945). *Ekev Akademi Dergisi*, 25(85), 517-530.

- Dayar, E. (2018). Tek parti döneminde Antalya’da siyasi hayat ve basın: Resmi Antalya ve Antalya gazeteleri. *Mediterranean Journal of Humanities*, 8(2), 321-334. <https://doi.org/10.13114/MJH.2018.425>
- Demir, Ş. (2012). İktidar-basın ilişkilerinin Türkiye’de görünümü (1918-1960). *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(6), 119-137. https://doi.org/10.9761/jasss_169
- Erdoğan, A. E. (2020). Vâlâ Nureddin ve sanatçı toplantıları. *Dergah*, 863, 23-25. <https://isamveri.org/pdfdkm/21/DKMG213004a.pdf>
- Erdoğan, C. (2017). Tek parti iktidarı döneminde (1923-1950) Cumhuriyet Halk Partisi'nin ideolojik değişim ve dönüşüm sürecinin çözümlenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(51), 51. <https://doi.org/10.17719/jisr.2017.1763>
- Göküş, M. (2000). Tek parti döneminde türk kamu bürokrasisinin gelişimi. *Ama İdaresi Dergisi*, 31(2), 23-33. https://ammeidaresi.hacibayram.edu.tr/documents/article/1/33/2/2_gokus.pdf
- Görücü, Ç. (2017). Tek parti döneminde halkçılık ve sosyal politika: Solidarizm ve korporatizm kavramları çerçevesinde 1936 iş kanunu hakkında bir değerlendirme. *Çalışma ve Toplum*, 17(3), 1-1335. https://www.calismatoplum.org/wp-content/uploads/2024/02/2017_54_gorucu.pdf
- Gülüş, İ. (2022). Erzincan basın tarihinden bir kesit: Demokrat parti dönemi Erzincan basını, yayın politikası ve yerel basın-siyaset ilişkileri üzerine (1950-1960). *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(82), 817-850. <https://doi.org/10.26450/jshsr.3076>
- Güner, D. (2014). Tek parti döneminde basın yayın yoluyla yapılan bölücülük propagandasına uygulanan sansür. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 14(29), 223-248. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/235772>

- Güzel, C. (2019). *Türk siyasal hayatında lider odaklı politikanın karşılaştırmalı analizi: Tek parti dönemi (1923-1938) – Ak Parti dönemi (2002-2015)*. (Tez No. 575986) [Yüksek lisans tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Kant, I. (2015). *Aydınlanma nedir? (1784)* (A. Cemal, Çev.), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Karaca, E. (2017). Akşam ve Vakit gazeteleri haberciliğinde İspanya’da II. cumhuriyetin ilânı meselesi 14 Nisan 1931. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(38), 299-326. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.645118>
- Kazıcı, H. M. (2016). *Halide Edib Adivar’ın akşam gazetesindeki yazıları (1946-1951) (metin-inceleme)* (Tez No. 434510) [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Kelleci, S. (2012). *Hıfzı Topuz’un biyografik romanlarında Cumhuriyet dönemi* (Tez No. 320073) [Yüksek lisans tezi]. Kocaeli Üniversitesi.
- Korkmaz, T. (2014). Türkiye’de tek partili dönemin toplum ve siyaset anlayışının dünya konjonktürü bağlamında değerlendirilmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 43(Mayıs-Haziran), 1–14. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/382840>
- Közleme, A. O. (2019). Tek parti döneminde din, sınıf ve ideoloji. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(65), 1–12. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3474>
- Krippendorff, K. (2013) Content analysis. An *Introduction to its methodology* (3rd ed). Sage Publications.
- Mak, M. (2011). *Akşam (1941-1950) gazetesinde yer alan müzik yazıları açıklamalı bibliyografyası ve dönemsel değerlendirmesi* (Tez No. 278675) [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). *Gazetecilik: Basının doğuşu ve gelişimi (321gm0023)*. MEB.
- Outram, D. (2013). *The enlightenment*. Cambridge University Press.

- Özkandış, Y. (2022). Tek partili dönemden çok partili siyasal yaşama: Nadir Nadi. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 18(36), 843–872. https://ctad.hacettepe.edu.tr/18_36/10.pdf
- Özsoy, S. (2019). Çok partili hayata geçiş sürecinde yerel basın: Bolu örneği. *İNİF E-Dergi*, 4(2), 92-110. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/883525>
- Öztekin, H. (2013). *Tan (1938-1945): Serteller yönetiminde muhalif bir gazetenin tarihi* (Tez No. 340244) [Doktora tezi]. Erciyes Üniversitesi.
- Öztürk, A. (1994). Tek parti döneminde basın özgürlüğü. *Marmara İletişim Dergisi*, 5, 1-15. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2744>
- Sazyek, H. B. (2022). Dört mektubuyla Vâlâ Nureddin ve çevresi. *Turkish Academic Studies*, 3(2), 140-158. <https://doi.org/10.54566/turas.1191365>
- Semiz, H. (2008). *İkinci dünya savaşı döneminde gazeteci Sabiha Sertel'in döneme ilişkin görüşleri* (Tez No. 261621) [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Sürgit, B. (2023). Dönemin edebiyatına Sabri Esat Siyavuşgil'in mektupları üzerinden bakış. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 10, 426-444. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1256280>
- Şahin, S. (2023). *Müzehher Vâ-Nü'nün hayatı, sanatı ve eserleri* (Tez No. 834651) [Yüksek lisans tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Şirin, F. S. (2013). Sovyet Rusya ve İtalya gezilerinin Türk siyasal yaşamına etkisi (1930-1932). *Folklor/Edebiyat*, 19(73), 105-130. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/255422>
- Temel, F. (2021). Cumhuriyet Dönemi'nde inkılapçı bir gazetenin ideolojik inşa stratejileri: Zonguldak gazetesi (1923-1954). *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 17(34), 675-709. https://ctad.hacettepe.edu.tr/17_34/8.pdf
- Uçak, M. (2021). *Türkiye'de demokrat parti döneminde sosyal politika anlayışı (1950-1960)*. (Tez No. 691099) [Yüksek lisans tezi]. Kırklareli Üniversitesi.
- Uğur, S. (2010). *Tek parti döneminde muhalefet basını ve Tan gazetesi (1938-1945)* (Tez No. 254221) [Yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.

- Ural, S., ve Soyer, N. (2012). Atatürk dönemi Adana'da yerel basın (1923-1938). *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, 165-204.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/116177>
- Yel, N. (2005). *Bir gazetenin tarihi: Akşam*. Yapı Kredi Yayınları,.
- Yenituna, B. (2013). *1930'lar Türkiye'sinde bir modernleşme aracı: Basın* (Tez No. 340409) [Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Yeşilyurt, Ş. (2021). Türk basınında büyük buhran: Akşam gazetesi (1929-1934). *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 1-15.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1529380>
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

TOPLUMSAL KATKI

Bu tez, Tek Parti döneminin sosyal ve kültürel yapısını bir gazetecinin kaleminden inceleyerek, Türkiye'nin erken Cumhuriyet yıllarına dair toplumsal hafızanın güçlendirilmesine katkı sağlamaktadır. Vâlâ Nurettin'in Akşam gazetesindeki yazıları aracılığıyla dönemin eğitim anlayışı, toplumsal normları ve gündelik yaşam pratikleri analiz edilerek, hem bireysel hem de kamusal düzeyde dönemin ruhu anlaşılabilir hale getirilmiştir.

Bu çalışma, medya aracılığıyla ideolojik yönlendirmelerin ve toplumsal yapıdaki dönüşümlerin nasıl aktarıldığını göstererek, günümüz medya okuryazarlığı açısından da önemli bir farkındalık yaratmaktadır. Özellikle erken Cumhuriyet döneminde basının, toplum mühendisliği görevini nasıl üstlendiği bu tez aracılığıyla daha net bir biçimde gözler önüne serilmiştir. Böylece, geçmişin analizinden yola çıkarak, günümüz gazeteciliği ve medya yapısının eleştirel bir gözle değerlendirilmesine de imkân tanınmaktadır.

Son olarak bu çalışma Türkiye'de basın tarihi, iletişim çalışmaları ve siyasal iletişim alanlarında çalışan araştırmacılar için bir kaynak niteliği taşımakta; akademik bilgi birikimine katkıda bulunmakla kalmayıp, aynı zamanda topluma tarihsel bir perspektif kazandırmaktadır. Bu yönüyle tez, hem akademik camiaya hem de tarih ve medya ile ilgilenen geniş bir kitleye ulaşarak toplumsal bilinç oluşumuna hizmet etmektedir.